

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Α ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ
Α ΜΕΡΟΣ

ΘΕΜΑ: <<Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ>>



ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΙΤΕΑΣ

Σχ. Έτος 2012-2013

ΤΑΞΗ: Β2 ΛΥΚΕΙΟΥ

Μίσκα Μπαρίς

Μούτου Αγλαΐα-Ευαγγελία

Μπαμπλέκη Αποστολία

Μπεκιάι Χριστίνα Ελένη

Μπουζινέκης Πολύκαρπος

Οσάφη Αλεξάνδρα

Πέρε Δήμητρα

Πλήτας Δημήτριος

Πολύζος Ευθύμιος

Σταθόπουλος Στέφανος

Στοφόρου Παναγούλα

Τσακιράκης Αθανάσιος

Τσακίρης Ηλίας

Τσαμτσούρη Λυδία

Τσελές Ευστάθιος

Τσιμίνος Δημήτριος

Χαρέλος Χρήστος

Χότζα Κωνσταντίνα

Χούμου Χρυσούλα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ø	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.1
Ø	ΜΗΤΡΙΑΡΧΙΑ	σελ.2-3
Ø	Η θέση της γυναίκας στην νεολιθική εποχή	σελ.4-5
Ø	Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ	σελ.5
Ø	Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΜΟΥΡΑΜΠΙ	σελ.6-7
Ø	Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΥΠΤΟ	σελ.7-9
Ø	Η θέση της γυναίκας στην Μινωική Κρήτη	σελ.9-11
Ø	Η θέση της γυναίκας (όαρ) στην ομηρική κοινωνία	σελ.11-12
Ø	Η γυναίκα στην αρχαία Αθήνα	σελ.13-16
Ø	Ο Νόμος της Γόρτυνας	σελ.17
Ø	Η θέση της γυναίκας στη Σπάρτη	σελ.17-19
Ø	ΠΛΑΤΩΝΑΣ – ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ	σελ.19
Ø	Ο ρόλος και η θέση της γυναίκας κατά τους Ελληνιστικούς χρόνους σελ.20-22	
Ø	Η θέση της γυναίκας στα χρόνια του Χριστού	σελ.22-23
Ø	Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΗΣΟΥ	σελ.23-24
Ø	Η γυναίκα στα ρωμαϊκά χρόνια	σελ.25-26
Ø	Η γυναίκα στο Βυζάντιο	σελ.27-28
Ø	Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ	σελ.28-31
Ø	Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ	σελ.31-34
Ø	Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ	σελ.34-35
Ø	Ο ρόλος της Ελληνίδας στην Ελληνική επανάσταση	σελ.35-36
Ø	Η θέση της γυναίκας στην Ελλάδα μετά το 1832	σελ.36-37
Ø	190ς ΑΙΩΝΑΣ – ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	σελ.37-39
Ø	20ος ΑΙΩΝΑΣ, Ο ΑΙΩΝΑΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ	σελ.40-41
Ø	ΔΥΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ	σελ.41-44
Ø	Γυναίκα και Πολιτική	σελ.44-49
Ø	Τα Ηνωμένα Έθνη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα	σελ.49
Ø	Γυναίκες και το δίκαιο της ισότητας	σελ.49-51
Ø	Η πορεία της γυναίκας στην αγορά εργασίας	σελ.51-53
Ø	Γυναίκες και ανεργία	σελ.54-56
Ø	Για την οικιακή εργασία	σελ.56-57
Ø	ΑΜΟΙΒΕΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΔΡΩΝ	σελ.57-58
Ø	Γυναίκα και Εκπαίδευση στην Ελλάδα	σελ.58-62
Ø	Γυναίκες & Επιστήμη	σελ.62-65
Ø	Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ	σελ.66-67
Ø	Ανασύσταση Ολυμπιακών Αγώνων - Η θέση της γυναίκας	σελ.67-69
Ø	Γυναίκα και θρησκεία από την αρχαιότητα έως σήμερα	σελ.69-73
Ø	ΜΕΡΙΚΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	σελ.74-78
Ø	Η σύγχρονη «κατώτερη» γυναίκα	σελ.79-81
Ø	Εν κατακλείδι	σελ.81

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκεκριμένη εργασία με τίτλο << Η θέση της γυναίκας στο χρόνο>> δίνει την δυνατότητα και το ερέθισμα στους μαθητές να διερευνήσουν το συγκεκριμένο θέμα σε βάθος και να απαντήσουν σε ερωτήματα. Εκτός όμως από την διεύρυνση στις πτυχές του συγκεκριμένου θέματος που προσέφερε την απόκτηση νέων γνώσεων, η παρούσα εργασία έδωσε την δυνατότητα στους μαθητές να αναπτύξουν την ομαδικότητα και την συνεργασία μεταξύ τους και να καλλιεργήσουν την αλληλοβοήθεια, τον σεβασμό και την ανοχή στην διαφορετική άποψη καθώς και την ισότητα, δίνοντας την ευκαιρία να απομακρυνθούν από τα πλαίσια της στερεότυπης διδασκαλίας που δεν προσφέρει κανένα ερέθισμα δραστηριοποίησης των μαθητών και οδηγεί στον περιορισμό τους.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κύρια φιλοδοξία της συγκεκριμένης εργασίας είναι να αποκαλύψει τις έρευνες που αφορούν το συγκεκριμένο θέμα και να εμβαθύνει σε τέτοιο σημείο έτσι ώστε η το τελικό συμπέρασμα που θα προκύψει να έχει καλύψει όλες τις πλευρές.

Γι αυτό τον λόγο εργαστήκαμε πάνω σε ένα συγκεκριμένο σχέδιο και διαμορφώσαμε την εργασία μας με την εξής δομή:

Η εργασία είναι χωρισμένη σε 2 μέρη όπου εξετάζεται η θέση της γυναίκας στον χρόνο καθώς και στις ανατολικές και δυτικές κοινωνίες.

Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται η θέση της γυναίκας ανά τους αιώνες. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θέση της γυναίκας στις ανατολικές και δυτικές κοινωνίες.

Ακόμη στο τέλος της εργασίας παρατίθεται ένα ερωτηματολόγιο έτσι ώστε να δοθεί ανατροφοδότηση για ουσιαστική παρέμβαση στην όλη διαδικασία ενώ παρουσιάζεται ολόκληρη η βιβλιογραφία στην οποία ανατρέξαμε για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας.

ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο κύριος στόχος εκπόνησης της συγκεκριμένης εργασίας είναι να εξετάσουμε το θέμα της θέσης της γυναίκας στον χρόνο, να εκφραστούν οι θεωρητικές προσεγγίσεις πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα και στο τέλος να συμπεράνουμε εφόσον έχουμε καλύψει όλες τις πλευρές αν τελικά η θέση της γυναίκας υφίσταται υποβάθμιση ή όχι. Μέσα από την παρουσίαση των δεδομένων και γενικά των απόψεων που επικρατούν σχετικά με την θέση της γυναίκας θα καταλήξουμε να διαμορφώσουμε μια ευρύτερη γνώμη για τον ρόλο της. Ακόμη η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί μια ευκαιρία για να κατακτήσουμε νέες γνώσεις, να διευρύνουμε τους ορίζοντες μας και μέσα από μια ομαδική συνεργασία να ικανοποιήσουμε τους αναγνώστες μας και να απαντήσουμε σε ερωτήματα που όλοι θέτουμε και που αφορούν την θέση της γυναίκας στην ανά τους αιώνες.



Μητριαρχία

ΠΙΟΤΝΙΑ ΘΕΑ

Έν αρχή ην η μητριαρχία... Το πρώτο κοινωνικό σύστημα, ο πρώτος τύπος κοινωνίας, που ανάγεται στην ανθρώπινη προϊστορία. Πριν την εμφάνιση του αρότρου, ηγετική θέση μέσα στην οικογένεια είχε η γυναίκα. Ήταν η εποχή που ήκμασε ο θεσμός της μητριαρχίας.

Οι γυναίκες έχουν εξέχουσα θέση στις κοινωνίες αυτές κι απολαμβάνουν ιδιαίτερο κύρος και αίγλη. Ο Thomson, ένας από τους εγκυρότερους μελετητές της προϊστορίας, υποστήριξε ότι << η μητρογονική γενεαλογία δε σημαίνει ότι η κοινωνία ελέγχεται από τις γυναίκες. Αυτό είναι σωστό πέρα γι πέρα. Σε πολλές, ίσως τις περισσότερες, από τις γνωστές σε μας μητρογονικές φυλές, ο πραγματικός έλεγχος βρίσκεται σε αρσενικά χέρια.>> Επίσης υποστηρίζει ότι στον όρο μητριαρχία δεν περιλαμβάνεται πολιτική εξουσία.

Οι άνθρωποι ζουν αρμονικά και χωρίς πολέμους, καλλιεργούν την γη κι απολαμβάνουν όλοι κι όλες τους καρπούς των κόπων τους, στη βάση ενός πρωτόγονου κομμουνισμού. Ζουν κι απολαμβάνουν ελεύθερα τον έρωτα και λατρεύουν την Θεά, την Μητέρα Γη, την Μητέρα όλων των πλασμάτων, το Ιερό Θηλυκό στην τρισυπόστατη διάστασή του - ως παρθένα, ως ώριμη γυναίκα και ως γερόντισσα.

Η γυναίκα λατρεύτηκε ως θεά-Μητέρα, ως θεά της γονιμότητας, μιας και αυτή ήταν που έφερνε στον κόσμο τα παιδιά. Την σέβονταν και την εκτιμούσαν γιατί είχε κυρίαρχη θέση στην οικογένεια αλλά και στην αγωγή και στην ανατροφή των παιδιών είχε την αποκλειστική μέριμνα.

Την εποχή λοιπόν της μητριαρχίας τα παιδιά μεγάλωναν κοντά και στους δύο γονείς, τους συνόδευαν στο κυνήγι και στην αναζήτηση ριζών και τύχαιναν μεγάλου σεβασμού από την ομάδα. Ο πατέρας φρόντιζε τα παιδιά και τα μάθαινε οτιδήποτε χρήσιμο για την επιβίωσή τους καθώς και τεχνικές κυνηγιού.

Η θέση της γυναίκας ενισχυόταν και από το γεγονός ότι ήταν σίγουρη ως μάνα των παιδιών που γεννούσε, ενώ ο ο πατέρας ήταν αμφισβητούμενος. Στην μητριαρχική οικογένεια τα παιδιά έπαιρναν το όνομα της μητέρας και την περιουσία την έπαιρναν οι κόρες

Μητρικό Δίκαιο

Με την εμφάνιση όμως του αρότρου τα πάντα ανατρέπονται. Η γυναίκα δεν έχει την σωματική δύναμη να οργώνει και έτσι η ισχύς και η εξουσία περνάνε στον άντρα . Η επικράτηση του πατέρα - συζύγου, επιδεινώνει τη θέση της μητέρας-θεάς και την κάνει σκλάβα και υποταγμένη στις απαιτήσεις του συζύγου-εξουσιαστή. Έτσι την ανατροφή των παιδιών την έχει τώρα αποκλειστικά η μητέρα χωρίς να υπάρχει η παλιότερη μυθοποίηση για το όνομά της, κάτι που της επιβάλλεται από τις συνθήκες εργασίας που επικρατούν και από το κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί.

Αμαζόνες



Το πιο γνωστό ίσως παράδειγμα μητριαρχικής κοινωνίας ήταν οι αρχαίες Αμαζόνες, στις οποίες αναφέρεται ο Ηρόδοτος ως προγόνους των Σαρματών: μια ομάδα Αμαζόνων κοντά στη Μαιώτιδα λίμνη μετακινήθηκε στα εδάφη της σημερινής Κριμαίας, όπου παντρεύτηκαν Σκύθες και εγκαταστάθηκαν κοντά στον ποταμό Τανάι.

Ο Ιούλιος Καίσαρας αναφέρεται στις κατακτήσεις των Αμαζόνων και της Σεμίραμις, ο Διόδωρος Σικελιώτης αφηγείται τη μάχη του Ηρακλή στη Θεμισκυρα, ο Φιλόστρατος τις τοποθετεί κοντά στην Ταυρίδα, ενώ Προκόπιος στον Καύκασο.

Θρησκεία

Πότνια, η μεγάλη μεσογειακή θεά

Πριν την έλευση του ελλαδικού κλάδου τον λοιπών ευρωπαϊκών λαών, είχε επικρατήσει η λατρεία μιας θηλυκής θεότητας, μητέρας και πηγής ζωής, που την εικόνα της μας δίνουν οι μινωικές αναπαραστάσεις, άλλοτε με 2 αρπακτικά ζώα στα πλάγια της η με 2 φίδια στα χέρια της. Μια γυναίκα (Πότνια) παντοδύναμη, σύμβολο της γυναικείας δύναμης και δημιουργίας.

Η διαδεδομένη λατρεία μιας προϊστορικής γυναικείας θεότητας που συνδέεται στενά με τη γονιμότητα της γης, και επομένως και με την αναπαραγωγική ικανότητα της γυναίκας, δεν αποδεικνύει αναγκαστικά και την υπεροχή ή εξουσία των γυναικών και στους υπόλοιπους τομείς της κοινωνικής ζωής, όπως υποστηρίχθηκε παλιότερα.

...στην ημερήσια συζήτηση στην κοινωνική σκηνή

Για να μπορέσουμε να μιλήσουμε για την γυναίκα «εν έτη 2012» θα πρέπει κατ'



αρχήν να κάνουμε μια ιστορική αναδρομή στο χρόνο. Να τη δούμε πώς ξεκίνησε, πώς πορεύτηκε και πού τελικά έχει φτάσει μέχρι τώρα. Να προσπαθήσουμε να αφουγκραστούμε τα βήματά της, να ανιχνεύσουμε το περίγραμμά της, να αισθανθούμε τις αγωνίες της.

Μελετώντας κανείς τα ιστορικά κείμενα, αλλά και τα προϊστορικά ντοκουμέντα από την αρχή της εποχής που ονομάζεται πολιτισμένη, βρίσκει τον άντρα και τη γυναίκα αντιμέτωπους. Η σχέση που έχει διαμορφωθεί μεταξύ τους, θέλει τον άντρα κυρίαρχο και τη γυναίκα υποταγμένη, λίγο ή πολύ, μέσα στις χιλιάδες μορφές ατομικής και κοινωνικής έκφρασης και την πληθώρα των καταστάσεων κοινωνικής συμπεριφοράς και δεοντολογίας.

Στη νεολιθική εποχή, η γυναίκα πρώτη κυριαρχεί στην κοινωνική ομάδα και τη γεωργοκτηνοτροφική οικονομική ζωή στα πλαίσια μιας μητριαρχικά οργανωμένης κοινωνίας, ενώ στην Κρητομυκηναϊκή περίοδο πρωτοστατεί όχι μόνο σε θρησκευτικές τελετές, αποτελώντας το κύριο πρόσωπο ενός πολυπρόσωπου γυναικείου ιερατείου, αλλά και σε ασχολίες μέσα κι έξω από το σπίτι. Ο άνθρωπος προσπαθούσε να κάνει πάντα το περιβάλλον γύρω του καταλληλότερο για διαβίωση. Οι κλιματολογικές συνθήκες συνεχώς μεταβάλλονταν και ο άνθρωπος ήταν στο έλεος της φύσης. Γύρω στο 10.000 π.Χ. πραγματοποιήθηκε μια τεράστια αλλαγή. Ο άνθρωπος, που μέχρι τώρα ήταν κυνηγός και τροφосуλλέκτης, αναγκάζεται λόγω της μεταβολής του κλίματος σε ψυχρό και την ύπαρξη πάγου, να αλλάξει τη ζωή του και να προσαρμοστεί σε νέες συνθήκες. Ακολουθεί το επάγγελμα του γεωργού και του κτηνοτρόφου, δηλαδή καλλιεργεί τη γη και φυλάει τα ζώα πριν τα φάει. Ο άνθρωπος από παραγωγός γίνεται δημιουργός και προσπαθεί να εκμεταλλευτεί ό, τι του προσφέρει η φύση.

Παρόλο που δεν έχουμε πολλά στοιχεία για τη νεολιθική εποχή, καταλαβαίνουμε από τα αμέτρητα γυναικεία αγαλματίδια πως η θέση της γυναίκας δεν έχει αλλάξει από την παλαιολιθική εποχή. Ακόμα, οι άνθρωποι πιστεύουν στη δύναμη της Μεγάλης Μητέρας και τη λατρεύουν όπως παλιά. Όμως οι τότε δραστηριότητες του άνδρα άρχισαν να τον απομακρύνουν σταδιακά από την υπόλοιπη οικογένεια, αφού είναι ασφαλής έξω στη φύση και δεν είναι αναγκασμένος να γυρίσει σπίτι του για

ασφαλεία, η κορφή εγκρατώς της γυναίκας και ο χώρος ερασιμότητος είναι η ουσία της. Ασχολείται με τις οικιακές εργασίες, έχει τον έλεγχο του σπιτιού και αναλαμβάνει τη φροντίδα των παιδιών. Η παρουσία περνά στις κόρες και για να μιλήσει κάποιος για την καταγωγή του αναφέρεται σε όλες της γυναίκες της οικογένειας. Ο άνδρας είναι αυτός που φέρνει την τροφή στο σπίτι, μετά τις διαταγές της γυναίκας. Οι ασχολίες των γυναικών στο σπίτι (αργαλιός, κεραμική), αρχίζουν να παίρνουν μορφή βιοτεχνική. Τα επαγγέλματα χωρίζονται σε αντρικά και γυναικεία. Γίνονται ανταλλαγές προϊόντων και τα ταξίδια με πλοία δίνουν στους άντρες τη δυνατότητα να γνωρίσουν νέους τόπους, ενώ αντίθετα οι γυναίκες επιθυμούν μια ζωή στο σπίτι, με θρησκευτικά καθήκοντα. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και οι γρήγορες μεταφορές, δημιουργούν την ανάγκη για προστασία και ιεραρχημένα καθήκοντα. Την εξουσία τώρα διεκδικούν οι άντρες, αφού έχουν συσσωρεύσει γνώση και δύναμη από τις δραστηριότητες που τους επέβαλαν η γυναίκες. Ο άνδρας ανεξαρτητοποιήθηκε, ζώντας μακριά από την οικογένειά του και τώρα αντιπαραβάλλει την επίκτητη δύναμή του στη φυσική. Υπάρχουν πιθανότητες πως μύθοι, αρκετά γνωστοί σε εμάς, παρουσιάζουν την αλλαγή των ρόλων. Αρχικά, ο μύθος του Ουρανού και του Κρόνου. Και οι δύο καταπίνουν τα παιδιά τους, ο γιος, κάνει τα ίδια λάθη με τον πατέρα, μέχρι που χάνει και ο ίδιος την εξουσία από το γιο του Δία. Πίσω από το μύθο υπάρχει ένα κρυφό νόημα. Φαίνεται πως οι άντρες, σε μια προσπάθεια να αναδείξουν την αρσενική δύναμη, βάζουν παιδιά στην κοιλιά τους και ψευτοεγκυμονούν, θέλοντας να πάρουν μέρος στη δημιουργία της ζωής. Επίσης ο Ιουδαϊκός μύθος για τον Αδάμ και την Εύα, μεταμορφώνει τη γυναίκα, την πηγή του Παραδείσου, τη δημιουργό της ζωής στο μέγιστο κακό και συμφορά. Η Εύα είναι μια αφηρημένη ύπαρξη χωρίς τα δικά της οστά και τη δική της σάρκα. Παρόμοιος είναι ο μύθος της Πανδώρας, που άνοιξε το κουτί και απελευθέρωσε όλα τα κακά. Όλοι οι μύθοι συνθλίβουν τη γυναικεία φύση και από το μέγιστο καλό γίνεται η πηγή των συμφορών.

Στον ελλαδικό χώρο, αρχικά κυριαρχούσε η Μινωική Κρήτη, η οποία λάτρευε ακόμα τη Μεγάλη Μητέρα. Φαντάζονται τις γυναικείες θεότητες, είτε κάτω από το ιερό δέντρο, είτε σαν προστάτιδες των ζώων, ή ακόμα και να κρατάν ένα παιδί στην αγκαλιά. Παρατηρείται από ένα σημείο και μετά, η εισχώρηση της αντρικής μορφής σε απεικονίσεις. Το στοιχείο που γονιμοποιεί αποτελεί λατρεία. Η ένωση της Μεγάλης Μητέρας με το νεαρό Θεό ανατρέπει και την ένωση του άντρα και της γυναίκας.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Στις εύφορες κοιλάδες της Μεσοποταμίας αναπτύχθηκαν μεγάλοι πολιτισμοί, στους οποίους η θέση της γυναίκας διαφοροποιείται ανάλογα με την κοινωνική και πολιτική οργάνωση της κάθε κοινότητας. Συγκεκριμένα οι Σουμέριοι διακρίνονταν από ένα πνεύμα ανεξαρτησίας, γεγονός που επέτρεψε στις γυναίκες να δραστηριοποιηθούν στον οικονομικό τομέα. Η αγορά εργασίας ήταν ανοιχτή για πολλά επαγγέλματα που ασκούσαν από γυναίκες.

Αντίθετα η κοινωνία των Ασσυρίων ήταν πιο κλειστή και αυστηρά οργανωμένη. Το στρατοκρατικό αυτό βασίλειο χαρακτηριζόταν από αγριότητα των ηθών και είχε θηριώδεις νόμους. Σ' ένα τέτοιο πλαίσιο η θέση της γυναίκας ήταν υποδεέστερη και δεν μπορούσε να επικρατήσει καθώς οι άντρες της φυλής είχαν άγρια και βίαιη συμπεριφορά.

Σημαντική εξέλιξη για το γυναικείο ζήτημα σημειώθηκε στο βασίλειο των Βαβυλωνίων. Η γυναίκα φαίνεται πως έχει το δικαίωμα να διαχειρίζεται την παρουσία της και να εργάζεται εκτός της οικίας της. Ο βασιλιάς Χαμουραμπί παρά την αγριότητα των ποινών που επέβαλε, συνέταξε αυτό που θεωρείται ίσως το πρώτο φεμινιστικό κείμενο της ιστορίας. Ο μόνιμος Κώδικας του αποτελεί κοινωνικό επίτευγμα μεγάλης αξίας, καθώς θέτει υπό την προστασία του την παρουσία και τα δικαιώματα της γυναίκας. Κατοχυρώνεται ως θεσμός η μονογαμία και η γυναίκα απολαμβάνει την ελευθερία να μπορεί να επιλέγει μόνη της τον σύζυγό της. Αργότερα οι ελευθερίες αυτές μεταφέρονται στην Αίγυπτο και στο βασίλειο των Φαραώ.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΑΜΟΥΡΑΜΠΙ



Μέσα από τον Κώδικα του Χαμουραμπί για πρώτη φορά προσφέρεται κατά κάποιο τρόπο κοινωνική μέριμνα για την ευάλωτη γυναικεία φύση μέσα στον σκληρά ανδροκρατούμενο πολιτισμό των Ασσύριων. Ξεκινά, λοιπόν, μια διαδικασία προστασίας της χηρέυσσας γυναίκας την οποία μπορεί κάποιος να πλανέψει χωρίς να έχει σκοπό να τη νυμφευθεί, ή της νεαρής κοπέλας όπου κάποιος την διέφθειρε και άρα οι γονείς της πρέπει να αναλάβουν την άμεση αποκατάστασή της με τον άντρα αυτόν, ή της αρραβωνιασμένης που απήχθη βίαια από την πατρική της οικία και υπέστη σεξουαλική παρενόχληση και συνεπώς πρέπει να καθαρθεί η ντροπή με τη θανάτωση του δράστη. Ακόμη, της παντρεμένης γυναίκας η οποία θα προσβληθεί από κάποιον άνδρα σε δημόσιο χώρο όπου εκεί η ποινή για αυτόν τον άνθρωπο είναι διασυρμός στην πόλη, ή της κόρης που ασελγεί πάνω της ο πατέρας της ο οποίος τιμωρείται με εξορία, ή αν στην ίδια θέση βρεθεί ο πεθερός της που τιμωρείται με πνιγμό στο ποτάμι. Επίσης, της μητέρας στην οποία «έγειρε στο στήθος της» ο γιος της και εκεί η τιμωρία είναι θανάτωση με φωτιά, ή ακόμη της μητριάς της οποίας ο θετός της γιος την βίασε και συνεπώς θα πρέπει εκείνος να τιμωρηθεί με πνιγμό.

Όπως συμπεραίνεται από τα άνωθεν, ο Κώδικας ασχολείται πιο πολύ με την προστασία κατά της σεξουαλικής κακοποίησης της γυναίκας, ζήτημα το οποίο έχαιρε επιτακτικής ανάγκης αφού η ασέλγεια στη βαβυλωνιακή και συνοπτικά στο σύνολο της ανατολικής επικράτειας, ήταν ένα σύνηθες φαινόμενο. Το γεγονός αυτό ελάμβανε χώρα διότι η θέση της γυναίκας στους ανατολικούς πολιτισμούς ήταν υποβαθμισμένη και η ίδια λαμβανόταν ως όργανο στην υπηρεσία του ανδρός. Δυστυχώς δεν υπάρχει κανένας νόμος ο οποίος να προστατεύει τα βασικά έστω δικαιώματα των σκλάβων. Αντιθέτως, υψηλών προστατευτικών παροχών έχαιραν οι ιέρειες των ναών, οι καλόγριες και οι ιερόδουλες.

Μέσα στο γάμο, και οι δύο σύζυγοι είχαν ίσα δικαιώματα πάνω στα παιδιά τους. Εκτός από τη διαδικασία του διαζυγίου, ο γάμος τους λυνόταν με τον θάνατο του ενός. Η θέση της γυναίκας μέσα στον έγγαμο βίο δεν παρουσιάζεται να έχει κάποια αξία αναφορικά με την διεξαγωγή της υπόλοιπης ζωής του άνδρα, η ίδια όμως μέσα από τον Κώδικα του Χαμουραμπί φαίνεται να αποκτάει πολλές ελευθερίες, όπως η ισότιμη ελευθερία αποφάσεων για τα παιδιά της, η ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, το δικαίωμα διαχείρισης και κληροδότησης της προίκας της, κ.α.

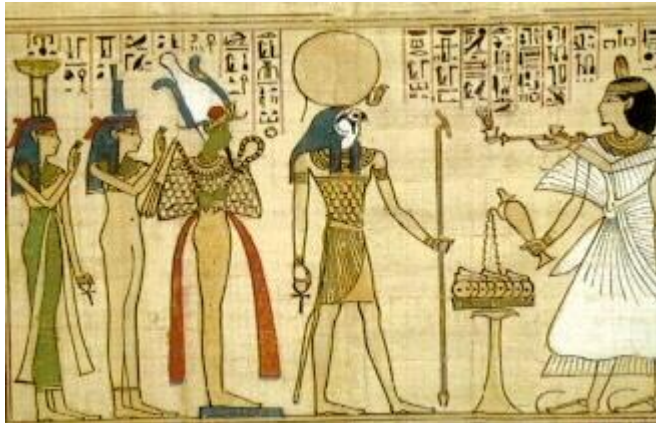
Ακόμη, η ενήλικη γυναίκα, μιας και λόγω της ενηλικίωσης της ο πατέρας και οι αδερφοί της έπαυε να της ασκεί αυτό το είδος της απόλυτης εξουσίας, μπορούσε να διαλέξει μόνη της τον άνδρα της επιλογής της, ανεξάρτητα από την κοινωνική του θέση και τη δική της.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα προαναφερθέντα , συμπεραίνουμε ότι ο Κώδικας του Χαμουραμπί περιλαμβάνει μία πλειάδα άρθρων που προσπαθούν να θεμελιώσουν τις βασικές αρχές προστασίας και ανεξαρτησίας της γυναίκας. Το νομοθετικό του έργο περιέχει πάμπολλες προβλέψεις σχετικά με τις γυναίκες, το γάμο, την περιουσία τους, την ανατροφή και επιμέλεια των παιδιών, το διαζύγιο, την κοινωνική προστασία, κ.λπ., που δείχνουν ότι ακόμη και σ' εκείνη την τόσο πρώιμη εποχή, και κάτω από ειδωλολατρικό καθεστώς, υπήρχε προστασία από κακομεταχείριση, εκμετάλλευση και άλλες καταχρήσεις.

Οι γυναίκες μπορούσαν να ασκούν εμπόριο για λογαριασμό τους και να προσφέρουν υπηρεσίες ως δικαστές, προεστοί, μάρτυρες σε δικαστήρια και γραφείς . Συνεπώς, δίνεται για πρώτη φορά ελευθερία στη γυναίκα να επεκταθεί υπό την προστασία του νόμου και σε άλλες δραστηριότητες εκτός από τα οικιακά , χωρίς να βιώσει την κοινωνική απόρριψη .

Αυτά τα βήματα αποδεικνύουν τη σημαντικότητα του έργου του Χαμουραμπί και τη συμβολή του στην από-περιθωριοποίηση του γυναικείου φύλου από την πατριαρχική κοινωνία. Οι αλλαγές που θέσπισε κατέρριψαν πολλά κοινωνικά ταμπού τα οποία ήταν παγιωμένα και έδωσε νέα πνοή στην ελευθερία και το αίσθημα δικαιοσύνης.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΥΠΤΟ



Μιλώντας για τη γυναίκα “ στο βασίλειο των φαραώ ” θα ήταν χρήσιμο να επισημαίνουμε σε ποια ιστορική περίοδο και σε ποια κοινωνική τάξη αναφερόμαστε . Αν υποθεθεί πως οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στα 3000 χρόνια της αρχαίας αιγυπτιακής ιστορίας ήταν ίσως μικρότερες από εκείνες που έφεραν στις σύγχρονες κοινωνίες οι δύο τελευταίοι αιώνες , όμως οι διαφορές μεταξύ κοινωνικών τάξεων άνοιγαν τέτοιο χάσμα , ώστε η ζωή μιας γυναίκας της άρχουσας τάξης να μην έχει καμία σχέση με τη ζωή μιας εργάτριας , μιας υπηρέτριας , μιας αγρότισσας και , περισσότερο φυσικά , μιας σκλάβας . Όπως ξέρουμε , τα ήθη των αρχαίων λαών αντικαθρεφτίζονται στις μυθολογίες τους , απ’ όπου προέρχονται οι θρησκείες. Γι’ αυτό και οι θεοί τους συμπεριφέρονται , ως επί το πλείστον , σαν τους ανθρώπους που τους έπλασαν . Στην αιγυπτιακή μυθολογία θρησκεία , η μεγάλη θεά Ίσιδα είναι αδερφή και ταυτόχρονα σύζυγος του Όσιρη , που συμβολίζει το ζωοδότη Νείλο . Είναι η θεά μητέρα με τη μυστηριακή δημιουργική δύναμη , τη γονιμότητα , την καλοσύνη και τη μητρική στοργή . Ακόμη , συμβολίζει το παλιό προβάδισμα της γυναίκας στη θεμελίωση του γεωργικού πολιτισμού αυτού του πολιτισμού που σήμανε την υποδούλωσή της στον άντρα - αφού η Ίσιδα , σύμφωνα με το μύθο , ανακάλυψε στην Αίγυπτο το σιτάρι και το κριθάρι . Στα πρώτα στάδια των νεκρικών εθίμων της Αιγύπτου , η συνήθεια απαιτούσε να θάβονται μαζί με τον άρρενα νεκρό και η γυναίκα του και οι δούλοι του , ώστε << να τον συντροφεύουν και να τον υπηρετούν στην άλλη ζωή >> .

Από όλους τους αρχαίους πολιτισμούς , εκτός ίσως από εκείνον της μινωικής Κρήτης , η Αίγυπτος ήταν αυτή που πρόσφερε στις γυναίκες τον υψηλότερο βαθμό τιμής και αξιοπρέπειας καθώς επίσης και τα περισσότερα δικαιώματα (LEONARD COTTRELL).

Τα δικαιώματα ξεκίνησαν από το οικογενειακό δικαίω . Φαίνεται ότι στο γάμο , με όλες τις οικονομικές επιπτώσεις της συμβατικής αυτής πράξης , η πρωτοβουλία άνηκε στη γυναίκα . Μια τέτοια παραχώρηση δεν μπορεί παρά να οφείλεται στο γεγονός ότι το σύνολο του εδάφους άνηκε στο φαραώ κι όχι στους υπηκόους του , οι οποίοι ήταν απλώς οι τυπικοί ιδιοκτήτες του . Μονάχα με την άδεια και χάρη στη μεγαλοθυμία του φαραώ μπορούσε ένας πολίτης να είναι πλούσιος , ενώ η βασιλική εχθρότητα τον μετέτρεπε αυτοστιγμεί σε φτωχό . Από το φαραώ αντλούσε το οποιοδήποτε άτομο το δικαίωμα να καλλιεργεί τη γη του , που οποτεδήποτε μπορούσε να του αφαιρεθεί , και ν ' απολαμβάνει τα γεννήματά της , καταβάλλοντας μέρος της συγκομιδής στο βασιλικό θησαυροφυλάκιο . Με μια τέτοια βάση δεδομένη και ακλόνητη , η εφαρμογή του μητρογραμμαμικού συστήματος , ούτε τα συμφέροντα του αρσενικού φύλου , αλλά ούτε και το όλο οικονομικό σύστημα ήταν δυνατό να βλάψει . Οι γυναίκες μπορούσαν και να έχουν περιουσία στο όνομά τους και να την κληροδοτούν . Η ακίνητη περιουσία μεταβιβαζόταν από τη γραμμή της γυναίκας , δηλαδή από μητέρα σε κόρη . Ίσως γι ' αυτό οι αδερφοί παντρεύονταν τις αδερφές τους , για να παραμείνει η περιουσία στην οικογένεια κι όχι να περάσει σε ξένα χέρια . Καθώς φαίνεται τη μονογαμία ασκούσαν μόνο οι λαϊκές τάξεις και μόνο για οικονομικούς λόγους . << Οι Αιγύπτιοι που ζουν μέσα στους βάλτους , σημειώνει ο Ηρόδοτος , έχουν τα ίδια έθιμα με τους άλλους Αιγύπτιους , μόνο που ο καθένας τους ζει με μία γυναίκα , όπως οι Έλληνες >> .

Οι Αιγύπτειες παντρεύονταν πολύ νέες , λίγο μετά την ήβη , γι' αυτό και , συνήθως , πριν πατήσουν τα είκοσι είχαν κιόλας αρκετά παιδιά . Ο γάμος τους ήταν προϊόν ελεύθερης βούλησής τους , ή ακόμη και πρωτοβουλίας τους , με εξαίρεση τα μέλη των δυναστειών , όπου οι γάμοι γίνονταν υποχρεωτικά μεταξύ τους . Έφτασαν ως εμάς επιστολές γραμμένες από γυναικεία χέρια , που προτείνουν ερωτικές συναντήσεις , καμιά φορά μάλιστα και γάμο , χωρίς κανένα απολύτως πλέγμα . Μολονότι οι θρησκευτικές επικλήσεις στη θεά Αθώρ της ζητούσαν να δώσει ένα σύζυγο στη χήρα και μία εστία στην παρθένα ωστόσο ο γάμος δεν είχε καθόλου τα χαρακτηριστικά του θείου μυστηρίου . Ήταν μια καθαρά ιδιωτική συμφωνία , πολύ πραγματιστική , κάτι σαν πολιτικός γάμος . Οι Αιγύπτιοι δεν χρειάζονταν , φαίνεται , τη μεσολάβηση υπερφυσικών δυνάμεων για να τιμήσουν και να σεβαστούν τις γυναίκες τους , τις οποίες έτσι κι αλλιώς τιμούσαν και σέβονταν . Ο οικογενειακός βίος ήταν αξιοπρεπής , κυλούσε μέσα σε μian ατμόσφαιρα αμοιβαίας εκτίμησης και αγάπης , κάτι που γίνεται φανερό στ' αγάλματα , στ' ανάγλυφα και στις εικονιστικές παραστάσεις των τάφων .

Ο σεβασμός στη γυναίκα υποδειχνεται κι από την αυστηρότητα της νομοθεσίας για την προστασία της προσωπικότητάς της . Κατά το Διόδωρο , << αν κάποιος βίαζε ελεύθερη παντρεμένη (δηλαδή όχι σκλάβα) , του έκοβαν τα γεννητικά όργανα , θεωρώντας ότι αυτός , με μια και μόνη παράνομη πράξη , είχε γίνει ένοχος τριών μέγιστων εγκλημάτων : της προσβολής , της διαφθοράς και της σύγχυσης των τέκνων >> .

Η Αίγυπτος από αιώνες πριν είχε παραχωρήσει στις γυναίκες τόσο ικανότητα δικαίου όσο και δικαιοπρακτική ικανότητα . Βοήθησαν σ' αυτό η κάποια αποδυνάμωση των κλασικών αξιών αποδυνάμωση στην οποία είχαν συντελέσει τα διδάγματα των Κυνικών φιλοσόφων και των Στωικών .

Οι πάπυροι της Αιγύπτου που κατά καιρούς έρχονται στο φώς περιέχουν μεγάλο αριθμό εγγράφων ιδιωτικού δικαίου που βοηθούν στη διαπίστωση των μεγάλων μεταβολών που είχαν επέλθει στο θέμα αυτό . Η θέση των Αιγυπτίων γυναικών , κατά παράδοση , ήταν περισσότερο ελεύθερες και ικανές να προχωρούν στη σύνταξη δικαιοκίων πράξεων χωρίς να έχουν την ανάγκη της συμπάραστασης ενός κάποιου κηδεμόνα .

Η Αίγυπτος από αιώνες πριν είχε παραχωρήσει στις γυναίκες τόσο ικανότητα δικαίου όσο και δικαιοπρακτική ικανότητα . Βοήθησαν σ' αυτό η κάποια αποδυνάμωση των κλασικών αξιών - αποδυνάμωση στην οποία είχαν συντελέσει τα διδάγματα των Κυνικών φιλοσόφων και των Στωικών .

Οι πάπυροι της Αιγύπτου που κατά καιρούς έρχονται στο φώς περιέχουν μεγάλο αριθμό εγγράφων ιδιωτικού δικαίου που βοηθούν στη διαπίστωση των μεγάλων μεταβολών που είχαν επέλθει στο θέμα αυτό . Η θέση των Αιγυπτίων γυναικών ,

κατα παράθεση, ήταν περισσότερο ανεξάρτες και ικανές να προχωρούσαν στη σύνταξη δικαιοκίων πράξεων χωρίς να έχουν την ανάγκη της συμπαράστασης ενός κάποιου κηδεμόνα .

Η θέση της γυναίκας στην Μινωική Κρήτη



Από όσα μπορούμε να διακρίνουμε στον μινωικό αστικό κώδικα, που έπρεπε να είναι ένα σύνολο από ήθη και έθιμα, δυο είδη δικαιωμάτων είναι ιδιαίτερα σημαντικά: το πρώτιστο δικαίωμα της πατριάς σε ό,τι αφορούσε στην ιδιοκτησία και, μέσα στην πατριά αυτή, την μητριαρχική διαδοχή. Είναι γνωστό ότι η αναγκαστική τέλεση του ενδογαμικού συλλογικού γάμου, μετά την μύηση, ανάμεσα στα μέλη δυο ομάδων μιας πατριάς, κράτησε ως την ελληνιστική εποχή· το πιστοποιεί έμμεσα ο συγγραφέας της 18ης ωδής της Ιλιάδας που δείχνει να χορεύουν στην Κνωσό, στην έξοδο από τον λαβύρινθο, μαζί τα σπλισμένα αγόρια και τα κορίτσια που φορούν χιτώνες· το επιβεβαιώνει μαρτυρία του ιστορικού Εφόρου και οι επιγραφές. Πρώτοι έχουν το δικαίωμα να διεκδικήσουν μια κόρη κληρονόμα, οι άνδρες της ίδιας με αυτήν φυλετικής ομάδας· αν όμως δεν την θέλουν, τότε οι πιο στενοί της συγγενείς πρέπει να κάνουν καινούργια προσφορά σε όλη την φυλή και να περιμένουν τριάντα μέρες, ώσπου να αποκτήσει το δικαίωμα να αναζητήσει αλλού το σύζυγό της, μόνη της: απομεινάρια μιας εποχής κοινοκτημοσύνης, όπου η γυναίκα, όποια κι αν ήταν τα αισθήματά της, αποτελούσε αγαθό όπως και η γη και που την τύχη της ρύθμιζε η ομάδα. Ενώ στην κλασική Ελλάδα οι γυναίκες που παντρεύονταν συχνά από δώδεκα μόλις χρόνων, πήγαιναν αμέσως να κατοικήσουν στο σπίτι του συζύγου τους, στην Κρήτη, οι άντρες δεν έπαιρναν στο σπίτι τους τις κοπέλες που παντρεύονταν, παρά μόνο αν ήταν ικανές να ρυθμίζουν μόνες τους τα οικιακά προβλήματα. Έμεναν λοιπόν, όπως και στην μινωική εποχή, στο σπίτι του πατέρα και της μητέρας τους. Σε περίπτωση μοιχείας, το έγκλημα που είχε διαπραχθεί στο σπίτι αυτό, εθεωρείτο πιο μεγάλο και πιο επιλήψιμο, παρά αν είχε γίνει οπουδήποτε αλλού. Ο σύζυγος δεν είχε το δικαίωμα να πουλήσει ή να υποθηκεύσει την προίκα της γυναίκας του. Την ατομική της περιουσία την έλεγχε μετά τον γάμο η ίδια. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό πρωτόγονης νομοθεσίας: άντρας και γυναίκα μπορούσαν να χωρίσουν όποτε ήθελαν. Στην περίπτωση όμως αυτή, η γυναίκα ξανάπαιρνε την προίκα της, τα μισά από όσα είχε αποκτήσει το ζευγάρι και όλα τα ρούχα που είχε κάνει μόνη της. Στον Κώδικα της Γόρτυνας διατυπώνεται ο όρος ότι είχε το δικαίωμα να πάρει επί πλέον πέντε στατήρες ασήμι, αν ήταν ο σύζυγος που είχε προκαλέσει το διαζύγιο, αλλά ο τελευταίος έπρεπε να προσέξει να μην πάρει η γυναίκα περισσότερα, κι αυτό αποτελεί καινούργιο στοιχείο του γάμου, όταν ο άντρας ζούσε στο σπίτι της νύφης. Είναι αξιοσημείωτο ότι αναφέρονται μόνο τα δικαιώματα της συζύγου, της κληρονόμου κόρης, της χήρας. Αν η γυναίκα πέθαινε άτεκτη, ο σύζυγός της ήταν υποχρεωμένος να επιστρέψει την ιδιοκτησία της γυναίκας και το μισό από την τελευταία σοδειά στην φυλετική ομάδα από την οποία είχε προέλθει. Υπολόγιζαν και

ανέφεραν την γυναίκα της κρητικής αντρικού στα μέρη της φυλής κι αυτό αποτέλεσε εξαίρεση στα αρχαίο δίκαιο. Έπαιρνε το προσωπικό της μερίδιο από την κληρονομιά. Μπορούσε να αρνηθεί να παντρευτεί τον πιο στενό της συγγενή σε περίπτωση χηρείας ή διαδοχής, καταβάλλοντας αποζημίωση. Είδαμε ότι είχε το δικαίωμα, αν ανήκε στην τάξη των ελεύθερων, να παντρευτεί επίσημα ακόμη κι έναν δουλοπάροικο και πως, με την προϋπόθεση ότι αυτός θα πήγαινε να ζήσει στην ιδιοκτησία και στο σπίτι της γυναίκας του, διαβίβαζε στα παιδιά της την ευγενική της καταγωγή. Πολλές φορές, μια παντρεμένη μπορούσε να αποκτήσει ελεύθερα ή όχι παιδιά, ανάλογα με το σπίτι όπου γεννούσε.

Όλα αυτά τα σχετικά με τον γάμο χαρακτηριστικά, η ελεύθερη διάθεση της περιουσίας, η κληρονομιά, η διαδοχή, υπογραμμίζουν την υψηλή κοινωνική θέση της Κρητικής γυναίκας, χίλια ακόμη χρόνια μετά τον Μίνωα. Ξέρουμε, ωστόσο, ότι τόσο αυτόν όσο και τ' αδελφία του, τους θεωρούσε η παράδοση, πρώτα απ' όλα, σαν τους γιους μιας πριγκίπισσας, της Ευρώπης, και κατά δεύτερο λόγο σαν τα υιοθετημένα παιδιά ενός άνδρα, του Αστερίου ή Αστερίωνα. Ξαναβρίσκουμε τους απόγονους από την πλευρά της μητέρας των Μινωικών στην λυκιακή φυλή των Τερμίλων που τους μετέφερε, λένε, ο Σαρπηδών, γιος της Ευρώπης, από την Κρήτη στην Μικρά Ασία. «Τα έθιμά τους, γράφει ο Ηρόδοτος (Α, 173), είναι εν μέρει Κρητικά, εν μέρει Καρικά. Να και ένα που τους είναι τελείως ιδιαίτερο και δεν συναντιέται σε κανένα άλλο λαό. Παίρνουν το όνομα της μητέρας και όχι του πατέρα. Αν ένας π' αυτούς ρωτήσει τον γείτονά του ποιος είναι, αυτός αναφέρει τη μητέρα του και απαριθμεί τη μητρική γενεαλογία. Αν μια αστή γυναίκα παντρευτεί δούλο, τα παιδιά του θεωρούνται καλής οικογενείας. Αν, όμως, ένας πολίτης, έστω και ο πρώτος από τους πολίτες, έχει γυναίκα ξένη ή παλλακίδα, τα παιδιά τους δεν απολαμβάνουν καμιάς υπολήψεως». Μαθαίνουμε ενδεικτικά ότι αν και οι γυναίκες ανήκαν ομαδικά σε όλη την φυλή, το συνηθισμένο καθεστώς του γάμου ήταν η μονογαμία. Ο Μίνωας είχε μια μόνο νόμιμη γυναίκα, την Πασιφάη. Οι πολυάριθμες παλλακίδες δεν υπολογίζονταν. Αυτό δεν εμπόδιζε τα νόθα παιδιά, όπως ο Μόλος, ο γιος του Δευκαλίωνα, να παίζουν κάποιο ρόλο στην αριστοκρατία.

Η Μινωική κοινωνία ήταν βασικά μητριαρχική. Η θρησκεία τους επικεντρωνόταν στη λατρεία της Μεγάλης Θεάς.

Από την Μέση Μινωική περίοδο αρχίζουν να διαφαίνονται πατριαρχικά στοιχεία, όπως ο αρσενικός Μινωικός θεός, γιος ή/και εραστής της Θεάς, ενώ από την Τρίτη Υστερομινωική έρχεται η τοιχογραφία της Αγίας Τριάδας.

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά στη Μινωική Κρήτη ήταν η μεγάλη ελευθερία των γυναικών που συμμετέχουν σε κάθε εκδήλωση της κοινωνικής ζωής. Έπαιρναν μέρος σε κάθε είδους εξωοικιακές ασχολίες συμμετείχαν σε επικίνδυνα αγωνίσματα, εξορμούσαν σε κυνηγετικές εκδρομές. Έπαιρναν μέρος στις χορευτικές επιδείξεις.



Η ισοτιμία των γυναικών στην Μινωική Κρήτη φανερώνει μια ανώτερη αντίληψη της ζωής. Από όσα μπορούμε να διακρίνουμε στον μινωικό

αυτοίς κωσκά, που υπήρξε να είναι ένα σύνολο από ηρωί και ούρα, δυο είδη δικαιωμάτων είναι ιδιαίτερα σημαντικά: το πρώτιστο δικαίωμα της πατριάς σε ό,τι αφορούσε στην ιδιοκτησία και, μέσα στην πατριά αυτή, την μητριαρχική διαδοχή. Είναι γνωστό ότι η αναγκαστική τέλεση του ενδογαμικού συλλογικού γάμου κράτησε ως την ελληνοιστική εποχή. Πρώτοι έχουν το δικαίωμα να διεκδικήσουν μια κόρη κληρονόμα, οι άνδρες της ίδιας με αυτήν φυλετικής ομάδας• αν όμως δεν την θέλουν, τότε οι πιο στενοί της συγγενείς πρέπει να κάνουν καινούργια προσφορά σε όλη την φυλή και να περιμένουν τριάντα μέρες, ώσπου να αποκτήσει το δικαίωμα να αναζητήσει αλλού το σύζυγό της, μόνη της: απομεινάρια μιας εποχής κοινοκτημοσύνης, όπου η γυναίκα, όποια κι αν ήταν τα αισθήματά της, αποτελούσε αγαθό όπως και η γη και που την τύχη της ρύθμιζε η ομάδα. Ενώ στην κλασική Ελλάδα οι γυναίκες που παντρεύονταν συχνά από δώδεκα μόλις χρόνων, πήγαιναν αμέσως να κατοικήσουν στο σπίτι του συζύγου τους, στην Κρήτη, οι άντρες δεν έπαιρναν στο σπίτι τους τις κοπέλες που παντρεύονταν, παρά μόνο αν ήταν ικανές να ρυθμίζουν μόνες τους τα οικιακά προβλήματα. Έμεναν λοιπόν, όπως και στην μινωική εποχή, στο σπίτι του πατέρα και της μητέρας τους.

Ηρόδοτος: μια παράξενη συνήθεια που δεν την βρίσκουμε πουθενά αλλού υπήρχε στην Κρήτη. Το όνομά τους (οι γυναίκες) το παίρνουν από τη μητέρα τους και όχι από τον πατέρα. Κι όταν ρωτήσετε κάποιον ποιος είναι, εκείνος θα αραδιάσει τη γενιά του ανεβαίνοντας από μητέρα σε γιαγιά.

Η θέση της γυναίκας (όαρ) στην ομηρική κοινωνία



Ο ομηρικός βασιλιάς, όπως και ο μυκηναίος άνακτας, διαθέτει όλη την ελευθερία να κινείται παντού, να ταξιδεύει σε χώρες γνωστές και άγνωστες. Έχει ακόμη την ευκαιρία να κάνει τα λάθη του, όπως και να μάθει μέσα από αυτά. Αντίθετα η βασίλισσα του οίκου στις κινήσεις, στη συμπεριφορά, στις σκέψεις, στα λόγια και στις επιθυμίες της είχε περιορισμένα όρια. Οι γυναίκες του Ομήρου, βασίλισσες ή λαϊκές δεν ανήκουν στον εαυτό τους. Ως παρθένοι ανήκουν στον πατέρα τους, ως σύζυγοι ανήκουν στον άνδρα τους με σαφή και ξεκάθαρο προορισμό. Να κάνουν παιδιά και από αυτά τα άρρενα μέλη θα διαδεχθούν τον πατέρα και θα αναλάβουν την περιουσία. Έτσι οι κόποι του άρχοντα με βάση την αρχή της αρρενογονίας θα παραμείνει στο δικό του όνομα. Υποσκελίζοντας λοιπόν τη γυναίκα ο άνδρας και κρατώντας την ως κτήμα στον οίκο του κέρδιζε επιπλέον και την αθανασία μέσα από τη διαίωσιση του ονόματός του.

Από την Ιλιάδα και την Οδύσσεια μαθαίνουμε ότι η ομηρική γυναίκα βρίσκεται κάτω από την εξουσία του άνδρα. Η συμπεριφορά των ανδρών της ομηρικής κοινωνίας

προς τις γυναίκες με το πέρασμα στην πατριαρχία απέκτησε κτηρικό χαρακτήρα. Η μονογαμία εξάλλου, που ενίσχυσε τον κυριαρχικό ρόλο του άντρα στον οίκο, καθώς και ο μεγάλος αριθμός των δούλων γυναικών, από το πλήθος των οποίων ο αφέντης μπορούσε να διαλέξει μια νέα ερωτική σύντροφο, υποβίβασε έτι περισσότερο την ήδη μειονεκτική θέση της. Και η κοινωνική αυτή καχεξία θα αυξάνεται και θα παγιώνεται, όσο θα εξελίσσεται το κράτος μέσα στα αυστηρά δουλοκτητικά πλαίσια. Έτσι οι γυναίκες κυκλοφορούν με καλυμμένο το πρόσωπο. Συνοδεύονται πάντα και παντού εντός ή εκτός του οίκου από υπηρέτριες. Δεν συμμετέχουν στα συμπόσια των ανδρών. Δεν λαμβάνεται κατά κανόνα υπόψη η γνώμη τους. Αν λοιπόν η θέση της αρχόντισσας γυναίκας ήταν ήδη μειονεκτική, εύκολα μπορούμε να σχηματίσουμε άποψη και για τη θέση της γυναίκας σκλάβας στο παλάτι.

Η υποβάθμιση του γυναικείου φύλου και η υπαγωγή του στο αντρικό συνδέεται, όπως ήδη επισημάναμε, με την κατάλυση των κοινοτικών θεσμών ισότητας και το πέρασμα στην ατομική ιδιοκτησία. Η οποία, όσο μεγάλωνε, ενίσχυε τη θέση του άνδρα στην οικογένεια και γινόταν το κίνητρο να χρησιμοποιήσει την ενισχυμένη θέση του, για να ανατρέψει την παλιά σειρά διαδοχής προς όφελος των παιδιών του. Έτσι αποφασίστηκε οι απόγονοι των αρσενικών μελών να μένουν στο γένος, ενώ οι απόγονοι των γυναικών να αποκλείονται από αυτό. Πότε έγινε αυτή η επανάσταση δεν το γνωρίζουμε. Μπορούμε όμως να υποθέσουμε ότι αυτή η ανατροπή ολοκληρώθηκε σταδιακά κατά την προϊστορική εποχή. Σ' αυτό θα συνέβαλε και η μετατροπή της κοινωνικά αναγκαίας εργασίας των γυναικών σε ιδιωτική υπηρεσία, ως αποτέλεσμα του χωρισμού της οικογένειας από το γένος.

Η μεμονωμένη οικογένεια με την απόκτηση ιδιοκτησίας αρχίζει να γίνεται οικονομική μονάδα της κοινωνίας, διότι δεν στηρίζεται πλέον σε φυσικούς, αλλά σε οικονομικούς όρους. Αυτό βεβαιώνει τη νίκη της ατομικής ιδιοκτησίας πάνω στην αρχική φυσική κοινή ιδιοκτησία του γένους. Μέσα από τη μονογαμία η ιδιοκτησία μπορεί να κληρονομηθεί ατομικά. Έτσι η μονογαμία εμφανίζεται σαν υποδούλωση του ενός φύλου από το άλλο. Η ανατροπή της μητριαρχίας ήταν κοσμοϊστορική ήττα για το γυναικείο φύλο. Οι άντρες ανέλαβαν το ρόλο του αρχηγού στον οίκο και οι γυναίκες το ρόλο της τεκνογονίας. Το μητρικό δίκαιο έκανε τόπο στο πατρικό. Η μονογαμική οικογένεια συνδέεται με την κυριαρχία του άντρα με ρητό σκοπό τη γέννηση παιδιών, των οποίων η πατρότητα να είναι αδιαφιλονίκητη, γιατί αυτά τα παιδιά θα γίνουν μια μέρα οι άμεσοι κληρονόμοι της πατρικής περιουσίας.

Έτσι στους ηρωικούς χρόνους του Ομήρου βρίσκουμε ήδη τη γυναίκα υπό την κυριαρχία του άντρα, περιορισμένη στους γυναικωνίτες και καταπιεσμένη από τον ανταγωνισμό που της κάνουν οι παλλακίδες. Και όλα αυτά συμβαίνουν, διότι στην ομηρική κοινωνία η μονογαμία θεωρείται θεμέλιος λίθος του οίκου. Αλλά η μονογαμία ίσχυε και μάλιστα με απόλυτη αυστηρότητα μόνο για τις γυναίκες. Οι άνδρες μπορούσαν να διατηρούν και δεύτερη σύζυγο. Αυτή λεγόταν παλλακίδα.

Κύρια ασχολία της ομηρικής βασίλισσας είναι να εποπτεύει τα του οίκου και καταφύγιο στη μοναξιά της ο αργαλειός. Η υφαντική αποτελεί την απασχόληση, που δίνει διασκέδαση και διέξοδο στην πραγματικότητά της. Είναι η ασχολία που κάνει υποφερτή τη ζωή της μέσα στο «μυχό δόμου υψηλοίο». Αυτή ήταν η υπόδειξη που έκανε ο Έκτορας στην Ανδρομάχη κοντά στις Σκαιές Πύλες. Να μπει στο σπίτι και να ασχοληθεί με τον αργαλειό της. Ο πόλεμος είναι δουλειά των ανδρών. Ανάλογη διάσταση έχει και η υπόδειξη του Τηλέμαχου προς την Πηνελόπη. Να μπει στο σπίτι και να ασχοληθεί με τον αργαλειό της. Τα πολιτικοκοινωνικά θέματα αφορούν τους άνδρες. Γιατί στην ομηρική κοινωνία οι ρόλοι ανάμεσα στα δύο φύλα είναι σαφώς μοιρασμένοι και διακριτοί. Και μάλιστα εξίσου διακριτοί είναι και, σε όλες τις βαθμίδες της κοινωνικής πυραμίδας, όπως και ανάμεσα στον πληθυσμό των ελεύθερων υπηρετών και των δούλων.

Η γυναίκα στην αρχαία Αθήνα



Τα παιδικά χρόνια ενός κοριτσιού δεν ήταν στερημένα από χαρά. Τα πρώτα χρόνια της ζωής η μάνα ή μια τροφός το κουνούσαν σ' ένα κρεμαστό καλάθι ή το κρατούσαν στα χέρια και το λίκνιζαν τραγουδώντας του νανουρίσματα. Το παιδί τρεφόταν με χυλό στον οποίο έβαζαν μέλι για να γλυκάνει και το φύλαγαν από το κακό μάτι με πολλά φυλαχτά. Όλα θα πήγαιναν καλά αν δεν το τρώμαζαν συνεχώς με κάθε λογής ακάθαρτα και πονηρά πνεύματα, που παραφύλαγαν γύρω από το κρεβάτι του. Το κοριτσάκι δεν καταλάβαινε για τι λογής τέρατα γινόταν λόγος, παρ' όλα αυτά όμως ο φόβος τρύπωνε στην ψυχή του. Όταν το κοριτσάκι άρχιζε να περπατάει, τα σύνορα του κόσμου του πλάταιναν αισθητά. Είχε έναν κηπάκο όπου μπορούσε να παίζει, είχε παιχνίδια και κατοικίδια ζώα.

Τα παιχνίδια ήταν διάφορα: κούκλες πήλινες και κέρινες, βαμμένες ωραία, που μπορούσαν να κινούν τα χέρια και τα πόδια τους, σπιτάκια και βαρκούλες δερμάτινες, σχεδόν ίδιες με τις αληθινές, μαϊμουδάκια από άργιλο που κρατούσαν στα χέρια άψυχα πουλάκια. Αμαξάκια που κινούνταν με τροχούς και κουδουνίστρες που έκαναν φοβερό θόρυβο. Η κρεμαστή κούνια σηκωνόταν τόσο ψηλά που σου κοβόταν η αναπνοή. Στο κηπάκι υπήρχε αρκετός χώρος για να τρέχει με το στεφανάκι του ή να παίζει τόπι με τα αδελφάκια του, τα οποία ως τα επτά χρόνια μεγάλωναν μαζί με τα κοριτσάκια. Εκτός από τα σκυλιά και τις γάτες είχε κι ένα γερανό εξημερωμένο. Μπορούσε να πηγαίνει στο τραπέζι των μεγάλων όταν πρόσφεραν τα επιδόρπια και συχνά έπαιρνε το πρόγευμα στην εσωτερική αυλίτσα, μαζί με τον πατέρα και τη μητέρα του.

Μάθαινε να διαβάζει, να γράφει και να παίζει διάφορα μουσικά όργανα.

Δεν υπήρχε καμιά καθορισμένη μέθοδος αγωγής των κοριτσιών .η μάνα τούς μετέδιδε τις γνώσεις της, αυτές βέβαια που είχε. Ο Ευριπίδης υποστήριζε ότι η γυναίκα δεν γίνεται πιο καλή αν ξέρει πολλά. Το κορίτσι μάθαινε να πλέκει, να υφαίνει, να κεντάει, να μαγειρεύει νόστιμα φαγητά, να μπορεί να τα κάνει όλα με τα χέρια του. .έπειτα του έδειχναν πώς να κρατάει γερά από τα ηνία τις δούλες και πώς διευθύνεται το νοικοκυριό. Κι η αγωγή του σταματούσε εδώ. Να βλέπει όσο το δυνατό λιγότερα, να ακούει όσο το δυνατό λιγότερα και να θέτει όσο το δυνατό λιγότερες ερωτήσεις. Έτσι εννοούσε ο Ξενοφώντας την ιδανική αγωγή των κοριτσιών. Αποστολή της γυναίκας ήταν "να έχει τη φροντίδα του σπιτιού και να ακούει τον άντρα της". Στα γραπτά των ποιητών και των φιλοσόφων βρίσκονται

Ο αθηναίος δεν κρατούσε τη γυναίκα κλειδωμένη στο σπίτι, αλλά ολόκληρο το σύστημα της αθηναϊκής ζωής έδειχνε στη σύζυγο ότι η θέση της είναι στο σπίτι και ότι ο χώρος όπου θα περνούσε τη ζωή της τελείωνε μπροστά στην εξώθυρα.

Τα νέα κορίτσια έβγαιναν στην πόλη συνοδευόμενα πάντοτε από τους γονείς ή από άλλα ηλικιωμένα πρόσωπα, αλλά και τότε μόνο για να πάρουν μέρος στις μεγάλες θρησκευτικές τελετές, σε μια κηδεία ή να μεταβούν στο ναό. Μόνο σε τέτοιες περιπτώσεις μπορούσε να τα δει το μάτι ξένου άντρα. Σε μια κωμωδία του Αριστοφάνη κάποια σύζυγος λει: όταν ρώτησα τον άντρα τι αποφάσισε η εκκλησία του δήμου (η συνέλευση του λαού) αυτός μου απάντησε: "τι σε ενδιαφέρει; κλείσε το στόμα σου, και πρόσθεσε: σώπασα.

Έτσι, λοιπόν, η γυναίκα βρισκόταν σε κατάσταση κατωτερότητας, πράγμα που δεν σημαίνει ότι δεν τη σέβονταν και προπαντός ότι δεν σεβόταν η ίδια τον εαυτό της. Ο άντρας μπορούσε να της επιτρέψει ή να της απαγορεύσει να μιλήσει για την πολιτική στη διάρκεια του φαγητού, αλλά είναι αναμφίβολο πως αυτή επεδίωκε να φέρει τη συζήτηση στα πολιτικά

Ο ρόλος της Αθηναίας στην οικογένεια

Στην Αθήνα η πρώτη κύρια δυσκολία που αντιμετώπιζε ένα νεογέννητο κορίτσι ήταν να του επιτραπεί να ζήσει. Εξαρτιόνταν άμεσα από την απόφαση του πατέρα η έκθεση του νεογνού σε μια ερημική περιοχή, καθώς η γέννηση ενός θηλυκού μέλους θεωρούνταν ανώφελο και επιπρόσθετο έξοδο για τον οίκο, εφόσον μάλιστα σε ένα κατεξοχήν πατριαρχικό σύστημα κληρονομιάς δεν είχε τη δυνατότητα να διατηρήσει το οικογενειακό όνομα και συνεπώς τα οικογενειακά περιουσιακά στοιχεία.

Βασική αρχή στην αθηναϊκή κοινωνία ήταν το ότι η γυναίκα τελούσε μονίμως υπό ανδρική κηδεμονία. Η νέα κοπέλα μέχρι το γάμο της εξαρτάται άμεσα από τον πατέρα της. Όταν έφθανε στην αποδεκτή κοινωνικά ηλικία γάμου, η οποία σύμφωνα με τις τότε αντιλήψεις υπολογίζονταν με βάση τη γυναικεία ήβη, ο πατέρας της επέλεγε το μέλλοντα σύζυγό της. Σε πιο σπάνιες περιπτώσεις, σύμφωνα με ένα παλαιότερο έθιμο, η νύφη αποτελούσε το έπαθλο αγώνων που προκήρυσσε ο πατέρας της και ακόμη σπανιότερα η ίδια επέλεγε το γαμπρό.

Η τελετή του γάμου περιλάμβανε δύο βασικές διαδικασίες. Η πρώτη ήταν ο αρραβώνας ή εγγύη, στον οποίο η παρουσία της νύφης δεν ήταν υποχρεωτική. Στην πράξη ήταν η υπογραφή του προγαμιαίου συμβολαίου, όπου καθορίζονταν το ύψος της προίκας. Στη συνέχεια ακολουθούσε η έκδοση, που αποτελούσε την κυρίως τελετή της παράδοσης της κοπέλας στο σύζυγο ο οποίος αναλάμβανε πλέον την κηδεμονία της. Ως παντρεμένη πλέον, στο σπίτι του ανδρός της, η πρώτη φροντίδα της ήταν να κάνει ιερές σπονδές μπροστά στην εστία. Από τούδε και στο εξής συμμετέχει ενεργά στις οικογενειακές θρησκευτικές τελετές.

Η βασική ευθύνη της, όμως, ήταν η διαχείριση του οίκου. Μέσω της χρηστής διαχείρισης ενός αθηναϊκού οίκου από τη νοικοκυρά θα επιτυγχάνονταν η ευημερία και η μακροήμερευση του. Για το λόγο αυτό ο σύζυγος και κύριος του οίκου, από την πρώτη στιγμή αναλάμβανε να εξηγήσει το βασικό αυτό καθήκον στη νεαρή γυναίκα του. Η ίδια κατοικούσε στο γυναικωνίτη που περιλάμβανε τον κοιτώνα των συζύγων, τα δωμάτια των κοριτσιών και τα διαμερίσματα που εργαζόνταν οι δούλες. Επέβλεπε και κατεύθυνε τους δούλους και φρόντιζε για τη σωστή τακτοποίηση των αγαθών και των πραγμάτων του σπιτιού. Οι αριστοκράτισσες γυναίκες επίσης, στα πλαίσια των οικιακών καθηκόντων τους, ασχολούνταν με την υφαντική και το ράψιμο του ρουχισμού. Επίσης είχαν επιφορτισθεί με την ανατροφή των παιδιών. Ενώ όμως με όλες αυτές τις ασχολίες οι ευκατάστατες Αθηναίες δεν έβγαιναν από το σπίτι, οι φτωχές αναγκαστικά δούλευαν εκτός σπιτιού. Ο Αριστοτέλης μάλιστα γράφει στα Πολιτικά ότι ήταν αδύνατον να εμποδίσει κανείς τις φτωχές γυναίκες να πηγαίνουν στην αγορά. Ανάμεσα σε άλλα εργαζόντουσαν ως εργάτριες μαλλιού, τροφοί, συλλέκτριες καρπών και σε μεγαλύτερη ηλικία ως πωλήτριες.



Η κοινωνική ζωή της γυναίκας στην Αθήνα

Στο κοινωνικό πεδίο οι Αθηναίες συμμετείχαν στις κυριότερες θρησκευτικές γιορτές της πόλης. Στα Λήναια και στα Ανθεστήρια προς τιμήν του Διονύσου. Στα Ανθεστήρια υποδέχονταν τη γιορτή του ερχομού της ανοίξεως, των πρώτων λουλουδιών και του νέου κρασιού. Κρατούσαν τρεις ημέρες. Συμμετείχαν επίσης στην μεγάλη πομπή των Παναθηναίων που ήταν η επισημότερη γιορτή των αρχαίων Αθηνών προς τιμήν της πολιούχου της πόλεως θεάς Αθηνάς. Όλο το χρόνο, τέσσερις κοπέλες από καλές οικογένειες της Αθήνας, ύφαιναν το ιερό πέπλο. Το πέπλο αυτό ήταν κίτρινο και κεντημένο με σκηνές από τη Γιγαντομαχία. Έπειτα, το πέπλο μεταφερόταν γύρω-γύρω στην πόλη πάνω σε μια καρότσα με μορφή καραβιού, την οποία ακολουθούσε μια μεγαλοπρεπής, εορταστική πομπή. Στην πομπή, βάσει των απεικονίσεων της ανατολικής ζωφόρου του Παρθενώνα, οι κοπέλες κουβαλούν κάνιστρα, τα οποία θα παραδώσουν στον υπεύθυνο της τελετής.

Ουσιαστική συμμετοχή είχαν στα Θεσμοφόρια. Τα Θεσμοφόρια τελούνταν προς τιμή της θεάς Δήμητρας. Συμμετείχαν αποκλειστικά γυναίκες. Βασική αρχή των Θεσμοφορίων αποτελούσε ο αποκλεισμός του ανδρικού φύλου και η συγκρότηση μίας ένωσης γυναικών, μέσω της οποίας τονιζόταν ο ρόλος τους στη γονιμότητα και συμβολικά στην ευφορία της καλλιεργήσιμης γης. Ο εορτασμός τους διαρκούσε τρεις μέρες και ακολουθούσαν μία συγκεκριμένη τελετουργία. Οι γυναίκες κατά τη διάρκεια της γιορτής συγκεντρώνονταν στο ιερό της Δήμητρας και έτσι είχαν την ευκαιρία να περάσουν κάποιες μέρες μακριά από το σπίτι τους. Είχαν τη δυνατότητα να φέρουν μαζί τους και τα παιδιά τους, εάν αυτά βρίσκονταν σε ηλικία που ακόμη τα θήλαζαν. Οι σύζυγοι ήταν υποχρεωμένοι όχι μόνο να δώσουν τη συγκατάθεσή τους για να παραστούν οι γυναίκες τους στη γιορτή, αλλά και να αναλάβουν τα προβλεπόμενα έξοδα. Στα Θεσμοφόρια δεν επιτρεπόταν η συμμετοχή των παρθένων.

Άλλη μία συμβολή των γυναικών στη δημόσια ζωή ήταν το ιερατικό αξίωμα που ασκούσαν στα πλαίσια της λατρείας των γυναικείων θεοτήτων. Τα καθήκοντα τους ήταν να επιβλέπουν και να διευθύνουν τις λατρευτικές τελετές, όπως τις προσευχές και τις προσφορές και να προστατεύουν την ιερή περιουσία. Μόνο η εκάστοτε ιέρεια είχε δικαίωμα να μεταβεί στο άβατο του ναού και καμία τελετουργική πράξη δεν μπορούσε να εκτελεστεί χωρίς την παρουσία της. Να τονιστεί επίσης ότι το ιερατικό αξίωμα αποτελούσε κληρονομικό δικαίωμα για τις γυναίκες ιερείς.

Εντελώς διαφορετικά ζούσαν οι εταίρες. Απολάμβαναν ελευθερίες, ευρισκόμενες σε μια διαφορετική κατάσταση από τις υπόλοιπες γυναίκες. Σε αντίθεση με τις άλλες γυναίκες, αυτές είχαν γνώσεις της λογοτεχνίας και δεν τους ήταν άγνωστη η τέχνη. Η θέση των καλλιεργημένων και μορφωμένων εταίρων ήταν τελείως διαφορετική. Συμμετείχαν ελεύθερα στα συμπόσια των ανδρών. Στα σπίτια τους μαζεύονταν πλήθος οι νέοι. Τις θαύμαζαν, έστηναν γι' αυτές χρυσά αγάλματα, οι ποιητές τις εγκωμιάζαν στα έργα τους. Πολλές έγιναν διάσημες για την εξυπνάδα και το πνεύμα τους όπως η Φρύνη, ενώ η αθηναϊκή λογοτεχνία γνωρίζει συλλογές επιγραμμάτων που γράφτηκαν από εταίρες.

Η θέση της γυναίκας στην πολιτική ζωή των Αθηνών

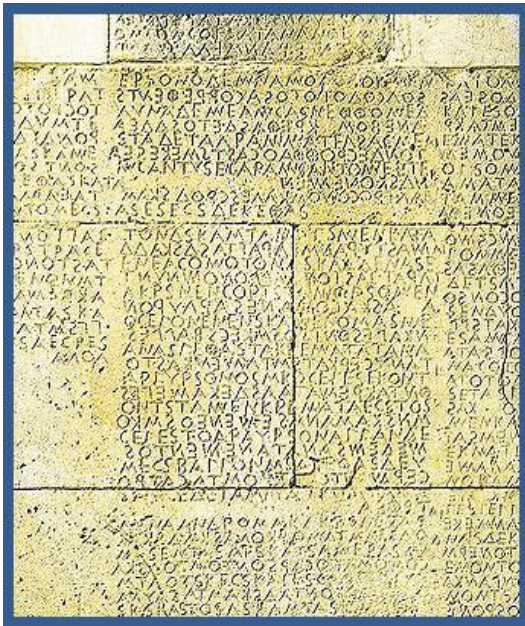
Στην καθιερωμένη πολιτική ζωή των Αθηνών η θέση των γυναικών ήταν αντίπαρκτη. Οι

γυναίκες σε εσωτερικόν πολιτείας. Δεν είχαν δικαίωμα εγγραφής στους καταλόγους των πολιτών. Εγγράφονταν μόνο στους καταλόγους της φατριάς τους. Επιπλέον δεν είχαν δικαίωμα κατοχής εγγείου ιδιοκτησίας -επομένως ούτε κληρονομιάς-, το οποίο αποτελούσε βασικό κριτήριο για την ιδιότητα του πολίτη. Ακόμη δεν είχαν τη δυνατότητα άσκησης δικαιωμάτων. Δεν τους επιτρεπόταν δηλαδή να χειρίζονται οι ίδιες τις αστικές υποθέσεις τους. Για το λόγο αυτό εκπροσωπούσαν ενώπιον της πολιτείας από τον κύριό τους. Κατά συνέπεια στερούνταν των πολιτικών δικαιωμάτων που απολάμβαναν οι άνδρες. Ταυτόχρονα όμως έπαιζαν σημαντικό ρόλο στη μεταβίβαση της ιδιότητας του πολίτη. Έτσι, θα μπορούσαμε να πούμε ότι κατά κάποιο τρόπο ανήκαν, έστω εμμέσως στην ευρύτερη πολιτική κοινότητα.

Ο ρόλος αυτός συνίστατο στο γάμο. Ο μόνος νόμιμος γάμος στην αρχαία Αθήνα ήταν εκείνος που ένωνε έναν πολίτη με την Αστή κόρη ενός άλλου πολίτη. Μάλιστα από το 451 π.Χ αποτέλεσε νόμο του Αθηναϊκού κράτους με ψήφισμα από την Εκκλησία του Δήμου, κατόπιν εισηγήσεως του Περικλή. Απέβλεπε στην ομοιογένεια και τη συνοχή του πολιτικού σώματος. Βλέπουμε λοιπόν ότι η Αστή δεν είχε δικαίωμα να συμμετέχει στα πολιτικά δρώμενα, παρότι προέρχονταν από το σώμα των πολιτών. Όμως, ένας Αθηναίος πολίτης ήταν απαραίτητο να έρθει εις γάμου κοινωνία με μία Αθηναία Αστή, προκειμένου τα παιδιά του να μη θεωρηθούν νόθα. Επιπρόσθετα, εάν επρόκειτο για αγόρια θα μπορούσαν να αποκτήσουν την πολύτιμη ιδιότητα του πολίτη και να έχουν δικαίωμα στην πατρική κληρονομιά.

Να αναφέρουμε επίσης την περίπτωση της επικλήρου. Ήταν γυναίκα που βρισκόταν να είναι η μοναδική κληρονόμος της πατρικής περιουσίας. Επειδή η ίδια δεν είχε δικαίωμα κατοχής γης, συνεπώς ούτε κληρονομιάς, είχε το δικαίωμα ο πλησιέστερος συγγενής να τη διεκδικήσει σε γάμο. Ο θεσμός αυτός υποδηλώνει την τεράστια σημασία που δίνονταν στα θέματα διαφύλαξης της περιουσίας του οίκου και της διατήρησης των γενών.





Ενδεικτικός μιας διαφορετικής πρακτικής είναι ο αποκαλούμενος Νόμος της Γόρτυνας, ο οποίος ανάγεται στον 5ο αι. π.Χ. Εδώ οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα να κατέχουν περιουσία, να τη διαχειρίζονται και φυσικά να κληρονομήσουν. Επίσης, ένα συγκεκριμένο ποσοστό της παραγωγικής τους δραστηριότητας ανήκε αποκλειστικά σε εκείνες. Σε περίπτωση μάλιστα διαζυγίου η γυναίκα διατηρούσε το μισό της περιουσίας της. Στην ίδια περίοδο έζησαν τουλάχιστον εννέα ποιήτριες, γεγονός που υποδεικνύει υψηλό επίπεδο μόρφωσης, ιδιαίτερα για τις εύπορες γυναίκες. Αν και λίγες είναι γνωστές με το όνομά τους, όπως η Σαπφώ η οποία μάλιστα εμπλέκεται και σε πολιτικούς αγώνες, και μόνον η παρουσία τους είναι αρκετή για να δείξει ότι το αθηναϊκό παράδειγμα δεν ήταν το μοναδικό στην ελληνική επικράτεια, γιατί καμία από αυτές τις γυναίκες δεν έζησε στην Αθήνα.

Η θέση της γυναίκας στη Σπάρτη



Οι γυναίκες της Σπάρτης τύγχαναν διαφορετικής αντιμετώπισης από τις Αθηναίες. Λόγω της ολιγανθρωπίας που αντιμετώπιζαν οι Σπαρτιάτες, η μητρότητα καταλάμβανε εξέχουσα σημασία. Τα θηλυκά μέλη της οικογενείας παρέμεναν σε αυτήν μέχρι κάποια ηλικία. Μετά τα αναλάμβανε το κράτος, όπως και τα αγόρια. Η κατάλληλη ηλικία γάμου για μια Σπαρτιάτισσα ήταν γύρω στα είκοσι έτη. Γεγονός που σήμαινε ότι είχε ολοκληρώσει βιολογικά την ανάπτυξή της, σε αντίθεση με τη γυναίκα

πατέρας κυρίως στις αριστοκρατικές τάξεις ανακάρρων να βρει το γαμπρό για τη γαμήλια συμφωνία. Έπειτα, στη Σπάρτη συνηθίζονταν η αρπαγή των γυναικών από τους άνδρες, πράγμα άγνωστο στην αθηναϊκή κοινωνία. Στο σπίτι του γαμπρού όπου μεταφέρονταν η κοπέλα, την αναλάμβανε μία γυναίκα του σπιτιού η νυμφεύτρια. Της έκοβε τα μαλλιά και την έντυνε με αντρικά ρούχα. Τη νύχτα την επισκεπτόταν ο γαμπρός με σκοπό να συνευρεθούν. Αυτός ο γάμος συνήθως έμενε για μερικά χρόνια κρυφός. Το πιθανότερο είναι να πρόκειται για «γάμο υπό δοκιμή». Αν από το γάμο αυτό δεν προέκυπταν απόγονοι, που ήταν το ζητούμενο, τότε ο γάμος λυόταν. Ενδέχεται όμως να κρατούνταν μυστικός ο γάμος, εάν ο άνδρας δεν είχε συμπληρώσει το τριακοστό έτος. Ο λόγος ήταν ότι απαγορευόταν να ζήσει το ανδρόγυνο μαζί, πριν την συμπλήρωση της παραπάνω ηλικίας από τον ίδιο. Να προσθέσουμε επίσης ότι οι Σπαρτιάτισσες, λόγω της αγωγής τους δεν ασχολούνταν με την οικιακή οικονομία. Δεν καταπιάνονταν με το νοικοκυριό και τις ασχολίες του σπιτιού. Με τις δουλειές αυτές καταπιάνονταν το υπηρετικό προσωπικό. Οι δούλες δηλαδή. Εδώ παρατηρούμε μία ακόμη διαφορά νοοτροπίας σε σχέση με τις Αθηναίες νοικοκυρές που έχουν επιφορτισθεί οι ίδιες τα του οίκου τους.

Η κοινωνική θέση της γυναίκας στη Σπάρτη

Τα κορίτσια μετά τη γέννησή τους παραδίδονταν στην οικογένειά τους για να ανατραφούν, εφόσον δεν παρουσίαζαν κανενός είδους καχεξία ή δυσμορφία. Σε αυτή την περίπτωση τα εξέθεταν, όπως και τα αντίστοιχα δύσμορφα και καχεκτικά αγόρια στους Αποθέτες. Η διαφορά σε σχέση με την Αθήνα ήταν ότι η απόφαση για την έκθεση των βρεφών δεν αποτελούσε ιδιωτική υπόθεση του πατέρα, αλλά ανέκκλητη απόφαση της Γερουσίας. Ήταν δηλαδή κρατική υπόθεση, εντασσόμενη στα πλαίσια του ευγονισμού που συνιστούσε την επιλεκτική προτίμηση στα υγιή και αρτιμελή παιδιά.

Από κάποια ηλικία και μετά η πολιτεία, που θεωρούσε κτήμα της όλα τα παιδιά των Σπαρτιατών, αναλάμβανε την αγωγή των νεαρών κοριτσιών. Η εκπαίδευσή τους δεν διέφερε από εκείνη των αγοριών. Συναναστρέφονταν σε αγέλες με σκοπό να σκληραγωγηθούν, όπως τα συνομήλικα τους αγόρια. Υπόκειντο σε παρόμοιες αθλητικές δοκιμασίες και διαφόρων ειδών κακουχίες, ελαφρώς ενδεδυμένα. Παράλληλα εμφανίζονταν στις θρησκευτικές εορτές μύησης, όπως τα Υακίνθια. Στη συγκεκριμένη θρησκευτική εκδήλωση έπαιρναν μέρος και τα αγόρια.

Η Σπαρτιατική κοινωνία έριχνε το μεγαλύτερο βάρος της στη σφυρηλάτηση των κοινωνικών δεσμών μεταξύ των ελευθέρων Σπαρτιατών και Σπαρτιατισσών. Έθετε σε δεύτερη μοίρα την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή. Θεωρούσαν τη Σπάρτη ως μια μεγάλη οικογένεια. Πρόκριναν την υπαγωγή του ατόμου και της οικογενείας στην ευρύτερη κοινωνική ομάδα, μέσω της παροχής παρόμοιας εκπαίδευσης σε αγόρια και κορίτσια. Εντός του πλαισίου αυτού επιτρέπονταν το να εκτίθενται στα μάτια του άρρενος πληθυσμού τα γυμνά ή ντυμένα ανάλαφρα γυναικεία κορμιά. Η εμφάνιση των γυναικών, άλλωστε, έπαιζε το βασικότερο ρόλο στην επιλογή τους από τους συντρόφους τους. Η προίκα διαδραμάτιζε δευτερεύοντα ρόλο. Επιπλέον η σπαρτιατική αγωγή τους προσέδιδε μια πιο αρρενωπή συμπεριφορά από τις γυναίκες των άλλων πόλεων. Οι ίδιες, συναισθανόμενες την αυξημένη κοινωνική τους θέση λειτουργούσαν με αυτό τον τρόπο, έχοντας την πλήρη υποστήριξη του κράτους.

Τον ίδιο σκοπό εξυπηρετούσε ο θεσμός της πολυανδρίας. Η συνήθεια αυτή ήταν αρκετά διαδεδομένη. Σύμφωνα με την πολυανδρία την ίδια γυναίκα μοιράζονταν δύο, τρεις, τέσσερις ή πέντε άνδρες, οι οποίοι συνήθως ήταν αδέρφια. Αυτό το έθιμο επεκτείνονταν και στην περίπτωση που ένας ηλικιωμένος είχε νέα σύζυγο και επιθυμούσε να αποκτήσει παιδιά με το να τη φέρει σε επαφή με έναν νέο και ρωμαλέο άνδρα. Όποιος επίσης για κάποιους λόγους δεν επιθυμούσε να παντρευτεί, είχε τη δυνατότητα να ζητήσει μια παντρεμένη γυναίκα και με την προϋπόθεση της

συγκαταστήσει του συζύγου της να αποκτήσει μαζί της παιδιά. Διαπιστώνουμε επομένως ότι, αποκλειστικός στόχος αυτής της σπαρτιατικής πρακτικής ήταν πέρα από την ηθική η υποστήριξη των δικαίων και των συμφερόντων της σπαρτιατικής πολιτείας. Βασική επιδίωξή τους ήταν να διατηρήσουν τη στρατιωτική τους ισχύ και να αποτρέψουν την οποιαδήποτε εξέγερση των πολυαριθμών ειλώντων, οι οποίοι καταδοκούσαν.

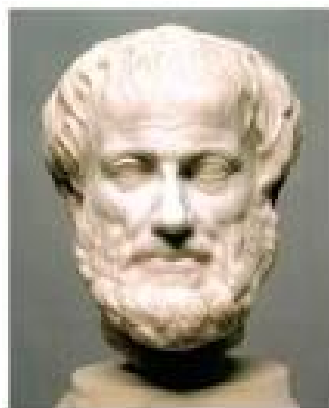
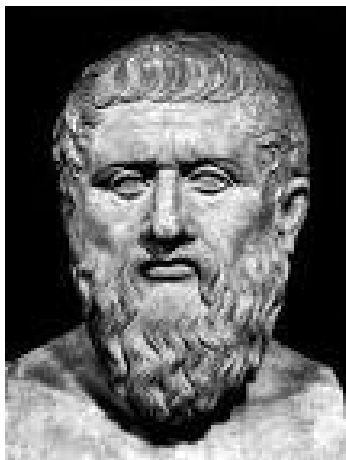
Η θέση της γυναίκας στην πολιτική ζωή της Σπάρτης

Οι Σπαρτιάτισσες δεν είχαν άμεση συμμετοχή στο πολιτικά δρώμενα της πόλης τους. Αναμφισβήτητα όμως απολάμβαναν μεγαλύτερη ελευθερία από τις γυναίκες της Αθήνας. Ασκούσαν αναμφίβολα επιρροή στους άνδρες τους. Όμως, η θεώρηση της Σπάρτης ως γυναικοκρατούμενης πόλης, έχει να κάνει περισσότερο τόσο με τη σχετική ελευθερία των γυναικών όσο κυρίως με τη ανεξάρτητη οικονομική τους θέση στη Σπαρτιατική πολιτεία. Η περίπτωση της πατρούχου είναι χαρακτηριστική. Είναι ανάλογη της επικλήρου. Με μία βασική όμως διαφορά. Η πατρούχος μοναχοκόρη έχει δικαίωμα να κληρονομήσει την περιουσία του πατέρα της. Αυτή η κληρονομιά μπορεί να θεωρηθεί και ως προίκα. Όμως και ο πατέρας που βρίσκονταν εν ζωή, προίκιζε με ένα σεβαστό περιουσιακό του κομμάτι την κόρη του. Εξάλλου ο ίδιος ο Αριστοτέλης στα Πολιτικά αναφέρει ότι στην εποχή του, τον 4^ο αιώνα π.Χ, τα δύο πέμπτα της συνολικής καλλιεργήσιμης έκτασης ανήκαν σε γυναίκες. Αυτό, βεβαίως, ενδέχεται να οφείλεται και στην ολιγανδρία της Σπάρτης εκείνη την εποχή, λόγω των αλλεπάλληλων πολέμων. Έτσι εξηγείται η συγκέντρωση τόσων κληρών στα χέρια λίγων γυναικών, με επακόλουθο την αύξηση της πολιτικής επιρροής τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως διαπιστώνουμε η θέση της γυναίκας στις πόλεις των Αθηνών και της Σπάρτης, στο πλαίσιο της οικογενειακής, της κοινωνικής και πολιτικής ζωής διέφερε σημαντικά. Στην Αθήνα, από πολιτική άποψη, η γυναίκα Αστή ήταν απαραίτητη γιατί ο σύζυγός της αποκτούσε μέσω αυτής γνήσιους απογόνους και ελεύθερους πολίτες. Ενώ ο ρόλος της στα πλαίσια της οικογένειας και της κοινωνίας έπεται σε σημασία του πολιτικού. Αντίστοιχα στη Σπάρτη είδαμε ότι η λιτή σπαρτιατική αγωγή των γυναικών αντανάκλούσε τη θέση τους στην κοινωνία, με βασικότερο χαρακτηριστικό την ενσωμάτωσή τόσο των ιδίων, όσο και των ανδρών σε μία ευρύτερη λειτουργικά κοινωνική ομάδα με γνώμονα το συμφέρον του κράτους.

ΠΛΑΤΩΝΑΣ – ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ



Plato (left) and Aristotle (right).
Hellenistic copy after the original, 200 x 170 cm.
Vatican Museums, Rome, Italy.

Οι απόψεις των δύο φιλοσόφων για τη γυναίκα είναι σημείο διαφοροποίησής τους Η θέση που ο Πλάτωνας δίνει σε αυτή μέσα στην Πολιτεία είναι ισάξια με αυτήν του άνδρα . Πίστευε ότι οι γυναίκες μπορούν να κυβερνήσουν εξίσου καλά με τους άντρες , επειδή σωφροσύνη , η λογική , η ανδρεία , η αρετή δεν είναι θέμα φύλου , αλλά ψυχής , εκπαίδευσης και μόρφωσης . Τόνιζε ότι μια πολιτεία που δεν δίνει παιδεία στις γυναίκες της , < μοιάζει με τον άνθρωπο που δεν εξασκεί και δε γυμνάζει παρά μονάχα το δεξί του χέρι > (ο κόσμος της σοφίας , J . Gaarder) .

...πλέον ο ρόλος της γυναίκας επηρεάζεται από τον άνδρα, καθώς πιστεύεται ότι στη σχέση με αυτόν κάτι της λείπει, ότι είναι ένας < ατελής άνδρας > και ότι στη γυναικεία ψυχή είναι < παρούσα η λειτουργία της σκέψης αλλά αδρανής >. Στα < Ηθικά Νικομαχεια > μάλιστα πρότείνει ότι εξαιτίας της ηθικής της αδυναμίας έπρεπε να παντρεύεται σε νεαρή ηλικία και να κλείνεται στο σπίτι. Κατά τη διαδικασία της αναπαραγωγής, επειδή η γυναίκα έχει ένα παθητικό ρόλο (δέχεται) και ο άνδρας έναν ενεργητικό (δίνει), το παιδί κληρονομεί μόνο τις ιδιότητες του άνδρα (κάτι που όπως γνωρίζουμε σήμερα δεν ισχύει).

Ο ρόλος και η θέση της γυναίκας κατά τους Ελληνιστικούς χρόνους



Τα όρια της δεν είναι καθορισμένα λόγω ασυμφωνίας των ιστορικών, αλλά μιλάμε για χρονολογίες σίγουρα μετά το 338π.χ έως το 146π.χ ή το 30π.χ.

Από το δεύτερο μισό του 4ου αι. π.Χ. και κυρίως κατά την Ελληνιστική περίοδο η θέση της γυναίκας βελτιώνεται αισθητά και αποδεσμεύεται από το συντηρητισμό των κλασικών χρόνων, με αποτέλεσμα η γυναίκα να κατέχει διαφορετική θέση στην κοινωνία από αυτή που κατείχε κατά τους αρχαϊκούς χρόνους. Στην τέχνη, αυτό αντικατοπτρίζεται στην εμφάνιση για πρώτη φορά γυμνών γυναικείων αγαλμάτων (π.χ. της Αφροδίτης), καθώς και στην κατασκευή γυναικείων ειδωλίων που διακρίνονται για τη χάρη τους καθώς και για έναν τόνο αισθησιασμού.

Η θέση της γυναίκας στην ελληνιστική περίοδο ποίκιλε ανάλογα με την εποχή, τον τόπο και την κοινωνική τάξη.

Διαφορετική θέση των γυναικών, επηρεαζόμενη από την εθνικότητα και την κοινωνική τάξη.

Οι πληροφορίες που διασώζονται σχετικά με την κοινωνική θέση της γυναίκας στον ελληνιστικό κόσμο αφορούν ως επί το πλείστον τις γυναίκες των ανώτερων κοινωνικών τάξεων και μάλιστα κυρίως των ελλήνων εποίκων, καθώς οι μη ελληνικές γραπτές μαρτυρίες δεν έχουν μελετηθεί ακόμη διεξοδικά. Είναι πάντως φανερό ότι η κοινωνική θέση της γυναίκας εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό από την εθνικότητά της. Έτσι, η νομική θέση της Ελληνίδας που ζούσε για παράδειγμα στην Αίγυπτο ήταν διαφορετική από της Αιγύπτιας.

Η γυναίκα πλέον ανεξάρτητη από τον άνδρα-κηδεμόνα.

Οι γυναίκες είχαν τη δυνατότητα να μεταναστεύσουν στις νεοκατακτημένες περιοχές του ελληνιστικού κόσμου. Στην Αλεξάνδρεια, όσες ανήκαν στη βασιλική οικογένεια καθώς και εκείνες που ακολουθούσαν το εβραϊκό ή το αιγυπτιακό νομικό σύστημα μπορούσαν να χειρίζονται μόνες τους τις νομικές και οικονομικές τους υποθέσεις, χωρίς δηλαδή τη διαμεσολάβηση ενός άντρα-κηδεμόνα.

Η δομή της οικογένειας και ο ρόλος της γυναίκας σε αυτή.

Κατά την Ελληνιστική περίοδο η μονογαμία δεν ίσχυε σε όλες τις κοινωνίες. Οι Πτολεμαίοι μάλιστα ήταν οι πρώτοι που εφάρμοσαν τη διγαμία. Πρόκειται μάλλον για επιρροή από τη μακεδονική τους καταγωγή, αφού ηγεμόνες όπως ο Φίλιππος Β' και ο Αλέξανδρος είχαν περισσότερες από μία συζύγους, τακτική που εφάρμοσαν και τα μέλη του στρατού του Αλεξάνδρου. Επιπλέον, επέτρεψαν το γάμο μεταξύ αδελφών, μία συνήθεια που δεν ήταν οικεία στους Έλληνες.

Αρχηγός του οίκου εξακολουθούσε να είναι ο πατέρας, όπως και κατά την κλασική περίοδο, ο οποίος φρόντιζε για την κάλυψη των αναγκών επιβίωσης. Οι ελεύθερες γυναίκες, συνήθως νεότερες σε ηλικία από τους συζύγους τους, είχαν την ευθύνη του σπιτιού και της ανατροφής των παιδιών και δε συνηθιζόταν να εργάζονται έξω από αυτό. Υπήρχαν βέβαια και εξαιρέσεις, όπως γυναίκες μουσικοί, τραγουδίστριες και χορεύτριες σε θρησκευτικές τελετές, νοσοκόμες και εταίρες, που ζούσαν ασκώντας το επάγγελμά τους. Αρκετά συνηθισμένο φαινόμενο ήταν η έκθεση, εγκατάλειψη, συνήθως θηλυκών βρεφών από τους γονείς τους.

Ο ρόλος της γυναίκας κατά την Ελληνιστική περίοδο δεν περιοριζόταν αποκλειστικά στο σπίτι, την αναπαραγωγή και την ανατροφή των παιδιών, αν και η κοινωνία ήταν πατριαρχική. Ενώ, ο θεσμός του γάμου ήταν ισχυρός και η προίκα εξακολουθούσε να αποτελεί μία βασική προϋπόθεσή του, υπάρχουν πολλές αναφορές και σε ευυπόληπτες ανύπαντρες γυναίκες που ζούσαν ασκώντας κάποιο επάγγελμα.

Οι επιβραβεύσεις, η μόρφωση και το επάγγελμα της γυναίκας.

Δεν ήταν ασυνήθιστο φαινόμενο να τιμώνται με δημόσια αξιώματα και γυναίκες, συνήθως βασίλισσες και ιέρειες, καθώς και άλλες που ανήκαν σε υψηλή κοινωνική τάξη. Αυτά προσφέρονταν ως επιβράβευση της γενναιοδωρίας τους ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, εξαιτίας της συγγένειας εξ αγχι-στείας με άντρες που κατείχαν ήδη τέτοια αξιώματα.

Στις γυναίκες παρέχονταν περισσότερες ευκαιρίες για μόρφωση κατά την Ελληνιστική περίοδο, όπως μαρτυρούν οι περιπτώσεις ποιητριών που ταξίδευαν στον ελληνιστικό κόσμο για να απαγγείλουν τα έργα τους και μάλιστα συχνά επιβραβεύονταν με δημόσιες τιμές. Επίσης υπήρχαν γυναίκες καλλιτέχνιδες, οι περισσότερες κόρες καλλιτεχνών που είχαν μάθει την τέχνη από τον πατέρα τους. Η πιο φημισμένη ήταν η Λαΐα ή Λάλα από την Κύζικο. Ένας άλλος επαγγελματικός τομέας στον οποίο απασχολήθηκαν γυναίκες ήταν η ιατρική, όπως δείχνει η περίπτωση της Αγνοδίκης -μαθήτριας του Ηρόφιλου- στις αρχές του 3ου αιώνα π.Χ.

Κατά την Ελληνιστική περίοδο βλέπουμε μία γυναίκα ανεξάρτητη.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα από βασίλισσες όπως η Κλεοπάτρα (την οποία και είχαν θεοποιήσει) στην Αίγυπτο δείχνουν το πόσο δυναμική και ανεξάρτητη μπόρεσε και έγινε μία γυναίκα. Η γυναίκα ανεξαρτητοποιείται από κάθε κηδεμόνα και είναι υπεύθυνη για τα οικονομικά της. Επιπλέον ο ρόλος της στην οικογένεια αλλάζει και δεν παραμένει στον υπερβολικά περιορισμένο κλοιό της ανατροφής των παιδιών και της φροντίδας του σπιτιού. Οι γυναίκες, πλέον, τιμώνται και μορφώνονται, ενώ κάποιες από αυτές ασχολούνται και με την ποίηση και την τέχνη. Συγχρόνως ασχολούνται και με την επαγγελματική ζωή, στην οποία και διακρίνονται.

Η γυναίκα πλέον βγήκε από τον παθητικό ρόλο που είχε κατά τις προηγούμενες περιόδους και πλέον λαμβάνει μέρος στην κοινωνική ζωή, την οικογένεια, την κληρονομιά και ακόμα και στη διοίκηση (όπως η Κλεοπάτρα). Ενώ στη συνέχεια, στο ρωμαϊκό κόσμο, παρατηρείται περαιτέρω βελτίωση της κοινωνικής θέσης των γυναικών.

Αποκτούν μεγαλύτερη ελευθερία και θεσμοθετημένο δικαίωμα στην εκπαίδευση, ενώ η μόρφωση και η γενικότερη καλλιέργειά τους είναι ένα στοιχείο που χαίρει ιδιαίτερης εκτίμησης.

στην κοινωνική ιεραρχία, η θέση της γυναίκας γίνεται σημαντική στην εξασφάλιση της εξασθένησης της πώλωσης μεταξύ, των δύο φύλων. Αιτία αυτής της αλλαγής η «μοναρχία» που οδηγεί κάποιους άνδρες να εμπλέκονται λιγότερο στη δημόσια ζωή και να επιστρέφουν στον ιδιωτικό βίο που ήταν πάντοτε συνδεδεμένος με τις γυναίκες. Δεν υπήρχε κάποιος νόμος που ρύθμιζε τα σχετικά με τον τρόπο διαδοχής εντός των δυναστειών νόμος που επέτρεπε να κυβερνούν οι γυναίκες . Οι βασίλισσες της ελληνιστικής εποχής (Κλεοπάτρα) αποτελούν τα πρώτα παραδείγματα πραγματικά ανεξάρτητων γυναικών, με μεγάλες ικανότητες στην κυβερνητική πολιτική αλλά και στις αυλικές μηχανορραφίες, έχοντας στο πλευρό τους κάποιον άνδρα ή έναν σύζυγο, έστω και μόνο κατ' όνομα.

Στην Αλεξάνδρεια η προώθηση των γυναικών και το πνευματικό επίπεδο είναι αναντίρρητη . Στην πόλη Τέως φαίνεται ότι λειτουργούσε σχολή , στην οποία πήγαιναν μαθητές και των δύο φύλων .

Η θέση της γυναίκας στα χρόνια του Χριστού



Στον ειδωλολατρικό κόσμο της εποχής του Χριστού, η γυναίκα πολύ λίγο διαφέρει από την κατάσταση του δούλου. Είναι στο περιθώριο, ανήμπορη να εκφράσει οποιαδήποτε άποψη, έρμαιο των καταστάσεων και υποχείριο των αντρών. Τα δικαιώματα της είναι εντελώς ανύπαρκτα. Όπως σχεδόν σε όλους τους αρχαίους λαούς, έτσι και στον Εβραϊκό η γυναίκα θεωρούταν ως κατώτερο πλάσμα από τον άνδρα, που επιβαλλόταν να υποτάσσεται στην εξουσία που αυτός έχει. Μάλιστα στην πρωινή προσευχή κάθε Ισραηλίτης ήταν υποχρεωμένος να ευχαριστεί το Θεό που δεν τον έπλασε γυναίκα. Και η γυναίκα έλεγε στην προσευχή της: “Ευλογημένος είσαι Κύριε, που με δημιούργησες κατά τη θέλησή σου”.

Για την προσευχή αυτή έχουν δοθεί και δίδονται πολλές ερμηνείες, σε μια απόπειρα απόδειξης πως δε συνιστά περιφρόνηση των γυναικών, αλλά αναγνώριση του θυσιαστικού τους ρόλου στην κοινωνία και την οικογένεια. Ο Εβραίος ευχαριστούσε το Θεό, σύμφωνα με αυτές τις ευμενείς ερμηνείες, επειδή η γυναίκα, καθώς έπρεπε να εξασφαλίσει την ιουδαϊκή ταυτότητα, όπως και να μεταδώσει και να διαιωνίσει τις παραδόσεις, αλλά και να ασχοληθεί με την ανατροφή των παιδιών, δεν μπορούσε να έχει την πολυτέλεια της μελέτης των Γραφών, κάτι που την περιθωριοποιούσε από την ουσία της κουλτούρας της εποχής της. Γι' αυτό και ο άνδρας ευχαριστούσε το Θεό κάθε πρωί που τον είχε απαλλάξει από μια τέτοια ευθύνη, επιτρέποντάς του συνεπώς ν' αφοσιωθεί στη μελέτη.

Είχαν απόλυτα δίκιο που οι άνδρες ευγνωμονούσαν το Θεό που γεννήθηκαν άνδρες, αρκεί να μελετήσουμε τις πηγές και να διαπιστώσουμε τη δυσμενή θέση της γυναίκας μέσα στην κοινωνία του Ισραήλ. Ο ιστορικός Ιώσηπος σημειώνει κάπου πως “η γυναίκα είναι κατώτερη του άνδρα απ' όλες τις απόψεις”. Ενδεικτικά αναφέρουμε πως η Εβραία ήταν τόσο απασχολημένη με τις οικογενειακές ασχολίες και γι' αυτήν ήταν τόσο σημαντική η υποταγή στο σύζυγό της, ώστε στο δρόμο δεν μπορούσε να σταματήσει και να συζητήσει με κάποιον άνδρα, ούτε και με τον ίδιο της το σύζυγο, για να μη δημιουργηθούν υποψίες για ανάρμοστη κοινωνική συμπεριφορά.

Ακόμα και μέσα στην οικία της όφειλε να κυκλοφορεί με το κεφάλι καλυμμένο και έπρεπε να ζει απομονωμένη. Στο Ναό υπορούσε να πάει μόνο έως τον προθάλαμο.

Ενώ ποτέ σε συρρέειλε, ούτε μπορούσε να πάρει το λόγο, στη συζήτηση η γυναίκα, όπως αναφέραμε και παραπάνω, δεν επιτρεπόταν να διδαχθεί τις Γραφές ούτε να μορφωθεί. Με την είσοδο στην εφηβεία και την έμμηνο ρύση οι γυναίκες θεωρούταν ακάθαρτες και μίαιναν ό,τι άγγιζαν. Και ενώ επιτρεπόταν με μεγάλη ευκολία το διαζύγιο στον άνδρα, σε εκείνες απαγορευόταν, για οποιονδήποτε λόγο.

Η γυναίκα που συλλαμβανόταν να διαπράττει μοιχεία καταδικαζόταν σε θάνατο δια λιθοβολισμού. Ο λόγος της στα δικαστήρια είχε ελάχιστη σημασία και αξία και σπάνιο θεωρούταν από τους δικαστές ως αξιόπιστος μάρτυρας. Δεν είχε τη δυνατότητα να κληρονομήσει τον άνδρα της και μάλιστα εάν πέθαινε ο σύζυγός της αυτόματα η κηδεμονία περνούσε στον αδελφό του και, αν εκείνος ήταν ανύμφευτος, έπρεπε να τη νυμφευθεί. Άλλωστε σε όλη την Παλαιά Διαθήκη διαβάζουμε εδάφια που αναφέρονται με απαξία στη γυναίκα.

Κατά το τότε κληρονομικό δίκαιο οι κόρες δεν κληρονομούσαν τίποτε.

Η κατάσταση αυτή επικρατούσε μέχρι να έρθει στον κόσμο ο ιδρυτής του Χριστιανισμού. Ο Ιησούς πρώτος καταργεί όλες τις κοινωνικές προκαταλήψεις για της γυναίκας στην κοινωνία και τη θρησκεία και, με λόγια και έργα, εγκαινιάζει μία νέα τάξη πραγμάτων, που ανυψώνει το γυναικείο φύλο στην κοινωνία και ιδιαίτερα στη θρησκεία. Μέσα στο έργο του είναι και να ενθαρρύνει και ν' ανυψώνει τη γυναίκα, ιδιαίτερα όταν αυτή βρίσκεται σε κατάσταση εγκατάλειψης και πόνου.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΗΣΟΥ



Ο Ιησούς, μέσα σε αυτό το κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο που αναφέραμε παραπάνω, σπάει όλα τα δεδομένα και τα πιστεύω για τις γυναίκες και τις εντάσσει ισάξια στο στενό κύκλο των μαθητών του. Τις δίδασκε όπως δίδασκε και στους άνδρες, τις ίαινε όπως γιάτρευε και τους άνδρες. Γι' αυτό ίσως και εναντιώθηκε με, σε κάποιες περιπτώσεις, με τους ζηλωτές της Ιουδαϊκής θρησκείας.

Ο Ιησούς έβλεπε τη γυναίκα ως οντότητα ευαίσθητη από τη φύση της και έτσι πάντα τις πλησίαζε. Τις άγγιζε και τις άφηνε να τον αγγίζουν. Και μάλιστα αυτή η σχέση της αίσθησης του αγγίγματος του Ιησού με τις γυναίκες έχει γίνει αγαπημένο θέμα πολλών επιστημονικών και όχι μόνο συγγραφέων. Επίσης βλέπουμε πόσο τρυφερά συμπεριφέρεται στις πόρνες. Παράδειγμα, όταν μια πόρνη μπαίνει στο σπίτι ενός Φαρισαίου που φιλοξενούσε τον Ιησού, τον νίβει με ένα πανάκριβο μύρο σε τέτοιο βαθμό, ώστε να σκανδαλιστεί ο οικοδεσπότης. Ο Ιησούς όμως τον επιπλήττει λέγοντάς του ότι εκείνη του φέρθηκε πιο εγκάρδια και με περισσότερη λεπτότητα από ότι εκείνος.

Ακόμα και όταν κάποια άλλη φορά, μια πόρνη άλειψε το σώμα του Κυρίου, οι μαθητές του ενοχλήθηκαν, ιδιαίτερα για τα χρήματα που σπατάλησε αυτή η γυναίκα για το μύρο, ενώ με τα ίδια λεφτά μπορούσε να ελεήσει τους φτωχούς. Ο Ιησούς όχι μόνο δε συμφωνεί με τους μαθητές του, αλλά τους επιπλήττει και αυτούς, λέγοντάς τους ότι αυτή η πόρνη κατάλαβε ότι ο ίδιος είναι ο Σωτήρας και ότι διαισθανόταν ότι θα σταυρωθεί για χάρη των ανθρώπων. Σε όλα αυτά καταλαβαίνουμε την πρόθεση του Ιησού να εξισώσει τη γυναίκα με τον άνδρα.

Η απήγγιση του Ιωάννη στους εραστές ούζει μια μοιχαλίδας από σίγουρο λιθοβολισμό, προκάλεσε στους άνδρες επισκόπους τέτοια αναταραχή και πανικό, όπου μόνο μετά το 1545 στη Σύνοδο του Τρέντο αποφασίστηκε να συμπεριληφθεί ως γεγονός στο ευαγγέλιο του Ιωάννη. Μέχρι εκείνη τη χρονική στιγμή συνεχώς λογοκρινόταν από τους άνδρες που διοικούσαν και διοικούν την Εκκλησία. Μάλιστα οι Έλληνες συγγραφείς αγνοούσαν το περιστατικό μέχρι τον ενδέκατο αιώνα και από τους Λατίνους συγγραφείς αναγνωρίστηκε μόνο μετά από τον τέταρτο αιώνα. Πιθανό ενδεχόμενο είναι αυτό το γεγονός να αμφισβητήθηκε ως αληθινό και πεπραγμένο, αφού υπάρχουν πολλές ενδείξεις το συγκεκριμένο χωρίο να προστέθηκε αργότερα από τη συγγραφή του ευαγγελίου, από την ομάδα του Ιωάννη.

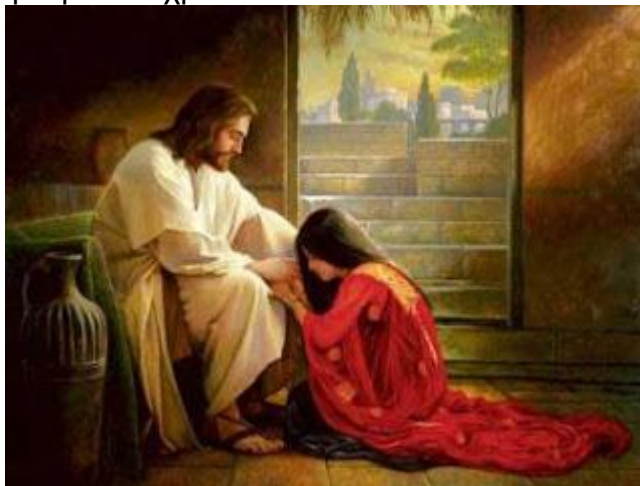
Πολλοί υποστήριξαν ότι μετά από την απάντηση που έδωσε ο Ιησούς στους κατηγορούς της μοιχαλίδας, αποκατέστησε και επίσημα την ισότητα μεταξύ του άνδρα και της γυναίκας, αφού ο άνδρας δεν καταδικαζόταν σε θάνατο όταν διέπραττε μοιχεία το ίδιο θα έπρεπε να ισχύει και με τις γυναίκες.

Ενδιαφέρον επίσης προκαλεί το γεγονός απ' ότι φαίνεται μέσα από τα ευαγγελικά αναγνώσματα ποτέ και πουθενά ο Ιησούς δεν αρνήθηκε κάτι σε μια γυναίκα όταν αυτή του το ζητά. Ακόμα και όταν η Χαναναία τον παρακαλά να σώσει την κόρη της από το δαιμόνιο, εκείνη αν και ειδωλολάτρισσα, ο Ιησούς θεραπεύει την κόρη της, κάτι που μέχρι πριν ήταν ανήκουστο προφήτης του Ισραήλ να ελεήσει μια γυναίκα και μάλιστα ειδωλολάτρισσα (Μτθ. 15, 22-23).

Ο Ιησούς όχι μόνο δεν απομάκρυνε τη γυναίκα, αλλά της έδωσε τις πρωτοβουλίες που μέχρι πριν δεν τις είχε. Την αγάλιασε, την προστάτεψε την καταξίωσε στα μάτια των κοινών ως ίση προς τον άνδρα και σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις την προβάλλει και ως πρότυπο για τους άνδρες. Δίνει το χάρισμα σε μια Σαμαρείτισσα, εχθρό του Ιουδαϊσμού, να προετοιμάσει το δρόμο για να υποδεχτεί ο λαός της τον Ιησού ως Λυτρωτή. Γι' αυτό και δικαίως εκείνη η Σαμαρείτισσα θεωρήθηκε ως η πρώτη ιεραπόστολος του Χριστού.

Μη λησμονούμε και το γεγονός πως οι γυναίκες του Ιησούς στάθηκαν δυνατές, όταν οι μαθητές του είχαν κρυφτεί τρομαγμένοι μετά τη Σταύρωση. Άλλωστε σε αυτές φανερώθηκε ως Αναστημένος και οι γυναίκες χρειάστηκαν να πείσουν τους μαθητές για την αλήθεια της Ανάστασης. Ποτέ ο Ιησούς δε διαχώρισε το Αποστολικό χάρισμα από τον άνδρα και τη γυναίκα. Εδώ γεννάται ένα σοβαρό ερώτημα. Γιατί η Εκκλησία, τόσο η Ορθόδοξη όσο και η Καθολική, δεν επιτρέπει τη γυναίκα να ανέλθει στο ανώτερο αξίωμα της ιεροσύνης, αντικρούοντας ανοιχτά τα λόγια και τον τρόπο που έζησε ο Ιησούς. Όμως θα επανέλθουμε σε επόμενο τεύχος, γι' αυτό το θέμα.

Σίγουρα τα γεγονότα της ιστορίας θα είχαν διαδραματιστεί διαφορετικά, εάν οι γυναίκες είχαν και περισσότερη εξουσία. Ο Ιησούς αντίκριζε στο πρόσωπο της γυναίκας το πιο ορατό σύμβολο του συμπονετικού, μη εκδικητικού προσώπου του Θεού. Πάντα τις υπερασπίστηκε, τις έδωσε τα πάντα. Και αυτές με τη σειρά του Τον αγάπησαν, σε μια αμοιβαία σχέση, ανώτερη από τα ανθρώπινα, δυνατότερη από τη φθορά του χρόνου.



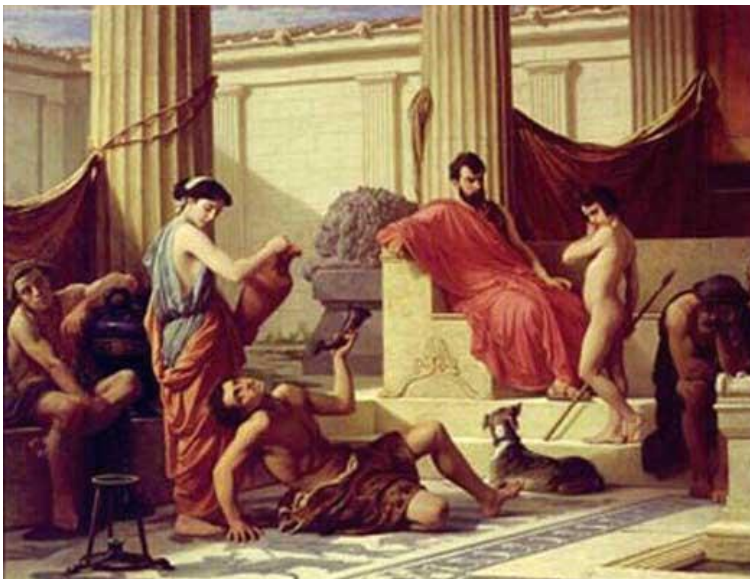
Η γυναίκα στα ρωμαϊκά χρόνια



Η θέση της γυναίκας την εποχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ήταν ένα κοινωνικό πρόβλημα γιατί ουσιαστικά ήταν ο εξευτελισμός της ανθρώπινης προσωπικότητας. Η γυναίκα αντιμετωπίζει με μισογυνισμό. Ο Κάτων για παράδειγμα λέει ότι δεν υπάρχει τίποτα πιο φαύλο από την γυναίκα. Ακόμη πολύ εύκολα η γυναίκα υποβιβάστηκε σε σκεύος ηδονής και αντιμετωπίστηκε ως κακόβουλη και ανόητη.

Οι δούλες

Δούλοι δεν ήταν μόνο άνδρες αλλά και γυναίκες. Και ο αριθμός τους ήταν αρκετά μεγάλος. Υπέφεραν κι αυτές την απάνθρωπη και σκληρή συμπεριφορά τους. Τις πουλούσαν, τις αγόραζαν, τις έβαζαν σε εξοντωτικές εργασίες και τις βασάνιζαν όταν έπεφταν σε λάθη. Όσες διέθεταν φυσική ομορφιά βρίσκονταν σε χειρότερη μοίρα από τις άλλες γιατί τις χρησιμοποιούσαν για ικανοποίηση των κτηνωδών ορέξεων τους. Ούτε πατέρας ούτε μητέρα ούτε αδέρφια μπορούσαν να αντιδράσουν. Η επιθυμία τους όσο αισχρή κι αν ήταν αποτελούσε νόμο που η παράβαση του είχε συνέπειες.



Οι παλλακίδες

Το concubinatus ήταν μια ακόμη εναλλακτική λύση στον γάμο. Η παλλακίδα ήταν μια γυναίκα που διατηρούσε τακτικές σεξουαλικές σχέσεις με έναν παντρεμένο άνδρα. Συχνά ο άνδρας και η παλλακίδα του ζούσαν μαζί αλλά χωρίς τα αντίστοιχα έγγραφα επικύρωσης. Τα παιδιά που προέκυπταν από τέτοιου είδους σχέσεις δεν ήταν νόμιμα, υποδεικνύοντας ότι η σχέση δεν ήταν νόμιμη επίσης. Πρόκειται για μια εναλλακτική λύση εκτός και αν ο paterfamilias έδινε τη γυναίκα ως παλλακίδα, επειδή

...μπορούσε να σταθεί προίκα για αυτήν, και που ήταν ιδιαίτερα σπονηρικό για εκείνον. Παρόλο που δεν ήταν ένας αληθινός γάμος, ήταν μια ένωση τύπου γάμου που εφαρμοζόταν κύριος από δούλους. Και εδώ, ο καθοριστικός παράγοντας ήταν η συμβίωση. Αυτή η κατάσταση δεν ήταν μόνιμη, αλλά υπήρχε μόνο μέχρι και οι δυο σύντροφοι να κερδίσουν την ελευθερία τους.

Οι ελεύθερες

Και ενώ αυτά συνέβαιναν στις σκλάβες οι ελεύθερες γυναίκες δεν ήταν ελεύθερες με την σημερινή ένια ο πατέρας είχε απόλυτη εξουσία. Εξουσία ζωής και θανάτου πάνω στη σύζυγο στους γιους στις κόρες. Υπήρχαν βέβαια και οι σπάνιες εξαιρέσεις, όπου γυναίκες δυναμικές και έξυπνες έπαιρναν ουσιαστικά στα χέρια τους τη διοίκηση της οικογένειας. Κατά κανόνα όμως η γυναίκα σύζυγος ήταν το σκεύος ηδονής. Η κόρη δεν είχε δικαίωμα να διαλέξει το σύζυγο της, ούτε να Διαφωνήσει με την απόφαση του πατέρα, όταν επρόκειτο να τη παντρέψει .

Ένα κορίτσι θεωρούταν έτοιμο για γάμο στην ηλικία των 14.

Ο πατέρας της επέλεγε τον σύζυγο της και κανόνιζε τις απαιτούμενες Συμφωνίες συμπεριλαμβανόμενης και της προίκας με την οικογένεια του γαμπρού οικονομικές συνθήκες και οι οικογενειακές σχέσεις ήταν ποιο σημαντικές από την αγάπη. Ο γάμος της δεν άλλαζε τα πράγματα. Μεταπηδούσε από τη μια τυραννική εξουσία στη άλλη. Οποιαδήποτε περιουσία κατείχε η γυναίκα, μετά το γάμο της περνούσε κάτω από τον έλεγχο του καινούργιου της συζύγου. Προς το τέλος της δημοκρατίας, και κατά τη διάρκεια της ιστορίας της αυτοκρατορίας, ένα καινούργιο είδος γάμου έγινε δημοφιλές, στο οποίο η γυναίκα είχε την απόλυτη δικαιοδοσία της περιουσίας της. Ένα τέτοιο σύστημα καθιστούσε το διαζύγιο μια ποιο βιώσιμη επιλογή για της γυναίκες.

Η ανατροφή των παιδιών και η διαχείριση του νοικοκυριού ήταν οι πιο σημαντικές δουλειές της γυναίκας. Στις φτωχίες οικογένειες, ήταν υποχρεωμένη να κάνει τις δουλειές του σπιτιού μονη της, αλλά στις μεσαιες και ανότερες ταξεις διέθετε υπηρέτες και σκλάβους που την βοηθούσαν. Οι αποχή της γυναίκας από την εργασία περιορίζει τον σεβασμό από την μεριά του άντρα, μια και αυτή δεν παράγει. Δικαίωμα του συζύγου είναι ακόμα και ο ξυλοδαρμός. Αν εκείνη τον απατήσει τιμωρείται με θάνατο η με αφαίρεση της μισής της περιουσίας. Κληρονομικά δικαιώματα η γυναίκα δεν διαθέτει. Αξιόλογη είναι εκείνη η γυναίκα που είναι υπάκουη στον άντρα της.

Για ανάμιξη της γυναίκας στην πολιτική δεν μπορεί να γίνει λόγος, διότι δεν διαθέτει πολιτικά δικαιώματα. Επίσης δεν μπορεί να έχει οικονομικές συναλλαγές. Έξαλλου αν και βίωναν οι γυναίκες την θλιβερή τους κατάσταση, δεν μπορούσαν να προσφύγουν ούτε σε δικαστήρια ούτε σε διεθνείς οργανισμούς.

Τη νομική θέση της γυναίκας χαρακτήριζε η πλήρης υποταγή στην εξουσία πρώτα του πατέρα η του αδελφού και αργότερα του συζύγου, ο οποίος ασκούσε πατριαρχική εξουσία πάνω στη σύζυγο. Στα μάτια του νόμου οι γυναίκες ήταν πλάσματα ασθενή. Αυτό τους έδινε σε ορισμένες περιπτώσεις τη δυνατότητα να επικαλούνται ως ελαφρυντικό την αγνοία του νόμου, αλλά τους στερούσε την νομική ικανότητα να υπογράφουν συμβόλαια η διαθήκες η να καταθέτουν ως μάρτυρες σε δικαστήρια. Δεν μπορούσαν επίσης να ασκήσουν δημόσιο λειτουργήμα. Η νομική θέση μιας γυναίκας στη Ρώμη δεν ήταν καλύτερη από εκείνη της γυναίκας στην Αθηνά, αλλά υπάρχει μια τεράστια διάφορα μια ρωμαία σύζυγος είχε το ρόλο της οικοδέσποινας, όταν ο σύζυγος της είχε φίλους επισκέπτες ενώ άσκουσαν μεγάλη επιρροή στη λήψη των οικογενειακών αποφάσεων. Βαθμιαία βελτίωσε επίσης την νομική θέση της, απέκτησε περισσότερη ελευθερία, μεγαλύτερη δύναμη. Στην ρωμαϊκή ιστορία, είναι πλήθος τα ονόματα γυναικών που διακρίθηκαν για τον ισχυρό χαρακτήρα, την ευφυΐα και την ανάμιξη τους σε πολιτικές ραδιουργίες

Η γυναίκα στο Βυζάντιο



Κοινωνική ζωή: Η γυναίκα της βυζαντινής περιόδου ζούσε το μεγαλύτερο διάστημα της ζωής της στο σπίτι. Στο «Στρατηγικόν» του Κεκαυμένου διαβάζουμε: “Τας θυγατέρας σου ως καταδίκους έχε εγκεκλεισμένας και αππροόπτους”. Οι έξοδοι, πάντα με συνοδεία, για την εκκλησία, τα πανηγύρια και το λουτρό, καθώς και οι επισκέψεις σε συγγενικά πρόσωπα ήταν οι μόνες κοινωνικά αποδεκτές δραστηριότητες της γυναίκας έξω από το σπίτι. Επίσης, δεν ήταν ευπρεπές να κάθεται στο ίδιο τραπέζι με τους άνδρες, παρά μόνο αν ήταν πολύ στενά συγγενικά της πρόσωπα, όπως για παράδειγμα ο πατέρας, ο σύζυγος και οι αδελφοί. Συχνά έτρωγε σε χωριστή αίθουσα, όπως σε χωριστά δωμάτια από τους άνδρες περνούσε την ημέρα της. Από πολύ μικρή μάθαινε “τα του οίκου”, ενώ οι γραμματικές γνώσεις περιορίζονταν συνήθως σε γραφή και ανάγνωση.

Νομική θέση: Η συμμετοχή της στα κοινά χαρακτηρίζεται στο Βυζάντιο από μια μοναδική καινοτομία: αν και η ανάληψη δημοσίων αξιωμάτων ήταν απαγορευμένη στο γυναικείο πληθυσμό, κανείς νόμος δεν απαγόρευε την ανάληψη του ύψιστου πολιτειακού αξιώματος από γυναίκα. Ο νομοθέτης δεν είχε προβλέψει να απαγορεύσει αυτό που τελικά συνέβη· γυναίκες βασίλευσαν ως άνδρες ηγεμόνες και για λόγους νομιμότητας έγιναν σεβαστές από τους σύγχρονους τους Βυζαντινούς. Κατά τη μέση βυζαντινή εποχή οι Ίσαυροι και οι Μακεδόνες αυτοκράτορες – υπό διαφορετική οπτική και ορμώμενοι από διαφορετικούς λόγους ο καθένας- προστάτευαν τη γυναίκα ως σύζυγο και, τουλάχιστον οι πρώτοι αντιμετώπισαν τη μητέρα ως ισότιμη με τον πατέρα απέναντι στα παιδιά τους,

Γάμος: Η κόρη μπορούσε να παντρευτεί από τα 12-13 χρόνια της. Διαφορετικά, θα πήγαινε σε μοναστήρι. Για το γάμο της φρόντιζαν οι γονείς. Συχνά μάλιστα βοηθούσαν στην επιλογή του συζύγου οι προξενήτρες, που είχαν ως αμοιβή ποσοστά από την προίκα. Η θέση της συζύγου ήταν άσχημη. Τα κύρια προσόντα μιας νέφης ήταν η ομορφιά (αν και συνίστατο να λαμβάνονται υπόψη και τα ψυχικά χαρίσματα) το γένος (δεν επιτρεπόταν γάμος μεταξύ διαφορετικών τάξεων) και η προίκα (δώρο στο σύζυγο από την οικογένεια της νέφης για να αντεπεξέλθουν οικονομικά).

Διαζύγιο: Η παράβαση της συζυγικής πίστης και η επίμεμπτη συμπεριφορά των συζύγων είχε συχνά ως αποτέλεσμα την αίτηση διαζυγίου, το οποίο ήταν δυο ειδών: το «κατά πρόφασιν άμεμπτον», εξαιτίας δηλαδή σοβαρής αφορμής που προερχόταν από κάποιον από τους συζύγους και το «κατά συναίνεσιν», με αμοιβαία δηλαδή συγκατάθεση.

Οικογένεια: Οι χριστιανικές αρχές που καθορίζουν τις λειτουργίες της βυζαντινής κοινωνίας εξασφάλιζαν μια αξιοπρεπή ζωή στην παντρεμένη γυναίκα. Λυσιδότητα

από την κοινωνική τάξη τους άνηκε ήταν οικογενειακά και κεφαλή της οικογένειας και η προστάτιδα των παιδιών της ειδικά αν ήταν χήρα και τα παιδιά της ήταν πολύ νέα ακόμα. Η καθημερινότητα μιας μέσης γυναίκας ήταν δύσκολη και μάλλον μονότονη. Καθώς είχε την ευθύνη της εύρυθμης λειτουργίας του σπιτιού, όταν δεν είχε δούλες στην υπηρεσία της, αναλωνόταν στην προσπάθεια να ανταποκριθεί στις αυξημένες ανάγκες ενός προβιομηχανικού νοικοκυριού. Ήταν η πρώτη που ξυπνούσε και η τελευταία που κοιμόταν στην οικογένεια της. Οι γονείς είχαν υποχρέωση να δίνουν προίκα στις κόρες τους κι αυτό ήταν ένας λόγος για τον οποίο οι φτωχοί εύχονταν να γεννούν αγόρια. Εκτός αυτού για τους γονείς σήμαινε ότι το οικογενειακό τους όνομα δε θα διαιωιζόταν κι ότι απαιτούτανε μεγάλη φροντίδα στη διαπαιδαγώγηση και την προστασία του.

Εργασία: Στον επαγγελματικό τομέα ο ρόλος της γυναίκας ήταν μικρός. Οι γυναίκες των φτωχότερων κοινωνικών στρωμάτων δούλευαν στα χωράφια και στα εργαστήρια της οικογένειάς τους. Μετά τον 11^ο αιώνα οι γυναίκες ασχολήθηκαν και με το εμπόριο τροφίμων. Είχαν αρτοποιεία ή πουλούσαν φρούτα και λαχανικά. μερικές γυναίκες ήταν μαμές και καλλιγράφοι. Πλουσιότερες αναφέρονται ως ιδιοκτήτριες πλοίων. Η κυριότερη απασχόληση των γυναικών ήταν η εργασία στο σπίτι. Ιδιαίτερα το γνέσιμο και η ύφανση ήταν βασικές ασχολίες για όλες σχεδόν τις γυναίκες, από το πιο φτωχό σπίτι ως τα πλούσια μοναστήρια και το ίδιο το παλάτι. Τα κορίτσια των περισσότερων οικογενειών μάθαιναν συνήθως ανάγνωση, γραφή, αριθμητική, ιερή ιστορία και ωδική. Μονό οι κόρες αριστοκρατικών και πλούσιων οικογενειών μπορούσαν να αποκτήσουν καλύτερη μόρφωση, αν το ενέκριναν οι γονείς τους. Λίγες γυναίκες, μορφωμένες, ήταν ιατροί που θεράπευαν το γυναικείο πληθυσμό, επιστολογράφοι ή υμνογράφοι. Άλλες, οι λεγόμενες κοινές, ζούσαν στα μιμαρεία και στα καπηλεία.

Παρ' όλες όμως αυτές τις δυσκολίες συναντούμε πολλές φωτισμένες γυναίκες με ευρύτατη πνευματική καλλιέργεια, όπως η Υπατία στην Αλεξάνδρεια, φαινόμενο μοναδικό γυναίκας με πανεπιστημιακή μόρφωση, η Πουλχερία, αδερφή του Θεοδοσίου του Β' κι η σύζυγός του Αθηναΐδα - Ευδοκία κόρη του Αθηναίου φιλοσόφου Λεοντίου, η οποία συνετέλεσε στη σύνταξη του «Θεοδοσιανού κώδικα», η ποιήτρια Κασσιανή σπουδαία υμνωδός της ορθόδοξης Εκκλησίας, η μεγάλη ιστορικός Άννα Κομνηνή, συγγραφέας του ιστορικού έργου «Αλεξιάς» όπου εξιστορεί τα συμβάντα κατά τη διάρκεια της βασιλείας του πατέρα της Αλεξίου Α' του Κομνηνού. Ήταν επίσης ερασιτέχνης γιατρός και γνώριζε τόσα πολλά για την ιατρική, όσα κι ένας επαγγελματίας γιατρός. Διάσημες για τη μόρφωσή τους ήταν οι κόρες του Κωνσταντίνου του Ζ' του Πορφυρογέννητου, και η Ειρήνη, κόρη του μεγάλου Λογοθέτη Μετοχίτη. Πρέπει ακόμα ν' αναφέρουμε την ανεψιά του αυτοκράτορα Μιχαήλ Η' του Παλαιολόγου Θεοδώρα Ραούλαινα Παλαιολογίνα που κατείχε πολλούς κώδικες με έργα αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων, ορισμένους από τους οποίους είχε αντιγράψει η ίδια. Πολλές γυναίκες στο Βυζάντιο είχαν γνώσεις Ιατρικής κι εργάζονταν κυρίως στα γυναικεία τμήματα των νοσοκομείων, όπου είχαν ίση θέση δίπλα στους άνδρες συναδέλφους τους.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

Τα όπλα των γυναικών : Από τον 12ο αιώνα, η ιδανική γυναίκα θα πρέπει να είναι λεπτή, με λεπτή μέση, μακριά πόδια, στήθος μικρό (απαγορεύονται τα μεγάλα στήθη : οι γυναίκες που έχουν υπερβολικό στήθος θα έπρεπε να το καλύπτουν με επίδεσμο). Η σιλουέτα αυτή εξελίσσεται στη συνέχεια στο κυρτό σχήμα S : το κεφάλι ελαφρά γερμένο προς τα εμπρός, το στήθος ανεπαίσθητο, η κοιλιά και οι γοφοί προς τα εμπρός.



Ο γάμος: το πρότυπο του χριστιανικού γάμου βασιζόταν στην απόλυτη μονογαμία. Θεωρητικά, πρόκειται για ένα γάμο με την συγκατάθεση και των δυο ατόμων και χωρίς δυνατότητα διαζυγίου. Ωστόσο, η θεωρία ήταν συχνά διαφορετική από την πραγματικότητα. Έτσι, είναι οικογένειες (γονείς) που ενώνουν τα παιδιά, και αυτό στην ηλικία των δώδεκα ετών για τις γυναίκες και στους άνδρες των δεκατεσσάρων. Νεαρά ζευγάρια παντρεύονται χωρίς την συγκατάθεση των γονέων με τον κίνδυνο της αποκλήρωσης. Τόσο στα κατώτερα όσο και στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, οι γονική επιλογή υπαγορεύει τα δεσμά του γάμου. Ακόμα, ο γάμος δεν ήταν πρακτικά τόσο αδιάλυτος, είναι συχνό στους άντρες των κύκλων ευγενείας να έχουν παλλακίδες και να αποκτούν νόθα παιδιά. Αν η σύζυγος δεν είναι σε θέση να γεννήσει έναν κληρονόμο αυτά τα παιδιά μπορούσαν να γίνουν κληρονόμοι του πατέρα τους. Η εν λόγω γυναίκα, στείρα ή που δεν γεννούσε παρά κορίτσια, μπορεί επίσης να διαχωριστεί από το σύζυγό της ο οποίος θέλει να εξασφαλίσει απογόνους. Καθημερινή μέριμνα ήταν η εξασφάλιση του επιούσιου, εφόσον το μεσαιωνικό οικογενειακό εισόδημα ήταν με τα βίαια επαρκές. Ανύπαντρες μητέρες και χήρες επιδίδονταν στην κλοπή, τη ζητιανιά και τη πορνεία (η οποία δεν θεωρούταν παράνομη αλλά ανήθικη).

Συζυγικές σχέσεις: Τον 14ο αιώνα αναφέρονταν στην Αγγλία τέσσερις κατηγορίες προσώπων: Οι προδότες, οι εθνικοί, οι σκλάβοι και οι γυναίκες, που κάθε άνδρας είχε το δικαίωμα να δειρεί ατιμώρητα, αφού αυτοί δεν κατείχαν νόμιμα δικαιώματα για να τους κάνουν αγωγή. Το δικαίωμα επιβολής σωφρονιστικής τιμωρίας από μέρους του συζύγου απέβλεπε στη διατήρηση της σχέσης κυριαρχίας του άνδρα. Ο Trevelyan γράφει για την Αγγλία του 15ου αιώνα: Η δύναμη της κυριαρχίας βρισκόταν στα χέρια του άνδρα και σπάνια η κοινή γνώμη απέρριπτε την ενοχή σε όποιον τη διεκδικούσε με τη γροθιά ή τη βέργα.

Ο Hans Fehr γράφει για τις σχέσεις ανάμεσα στα δύο φύλα τον εξής τρόπο: Η γυναίκα δεν ήταν ανεξάρτητη. Σ' όλη τη ζωή της βρισκόταν κάτω από την εποπτεία του άνδρα. Η παλιά αντίληψη βίας, η εξουσιάζουσα θέση του άνδρα δεν εξαφανίστηκε ποτέ ολοκληρωτικά. Συχνά επαναλαμβάνεται ότι το γυναικείο φύλο πρέπει να θεωρείται σαν αντικείμενο που υπόκειται στη βία. Οι διαφορές διατάξεις και οι συνήθειες που επικρατούσαν το Μεσαίωνα δείχνουν καθαρά ότι οι σχέσεις ανάμεσα στα δύο φύλα δεν ήταν μόνο σχέσεις βίας, αλλά προ πάντων σχέσεις εξουσίας. Η επιβολή της τιμωρίας για ορισμένα σφάλματα της συζύγου δεν ήταν δικαίωμα αλλά καθήκον του άνδρα: Αν ο σύζυγος δεν τιμωρούσε με ξύλο την γυναίκα του τότε έπεφτε ο ίδιος σε σφάλμα. Με ολοφάνερα διατυπωμένες απειλές και με βία που είχε νομικά κωδικοποιηθεί αναγκάζονταν οι γυναίκες σε υποταγή.

Επαγγελματική ζωή των γυναικών: Οι γυναίκες κατά των Μεσαίων, συμμετέχον ενεργά στην οικονομική ζωή. Στην πόλη, που εργάζονται κυρίως στο εμπόριο, στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας και των τροφίμων. Επιπλέον, στο μικρό εμπόριο τροφίμων, οι γυναίκες υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών. Επίσης, οι βιομηχανίες που εμφανίζονται ως επέκταση των εγχωρίων δραστηριοτήτων τους είναι περισσότερο ή λιγότερο δεσμευμένες: ψησίματος, ζυθοποιίας (στην Αγγλία, οι γυναίκες έχουν το μονοπώλιο στην μπύρα και την ναλακτοκομική βιομηχανία). Στην

σπασμοί, τα ριζοιμώδη σπασμοί τους συζυγούς, όπως ριζοιμώδη στην εστιασμένη και την κοπή των ζωοτροφών. Σχεδιάστριες εσωρούχων και καλτσών, μοδίστρες. Ιδιοκτήτριες μικρών εστιατορίων, πλύστρες είναι επαγγέλματα που οι γυναίκες έχουν καταλάβει τις Μεσαίωνα, αλλά απαραίτητως δεν θεωρούνται ίσες με τους άνδρες. Πράγματι, οι μισοί των γυναικών είναι πολύ χαμηλότερες από εκείνες των ανδρών, η εργασία στο σπίτι την οποία καμία επαγγελματική οργάνωση δεν προασπιζόταν, παραπέμπει σε ιδιαίτερα χαμηλούς μισθούς, τόσο σε αστικές όσο και αγροτικές περιοχές.

Γυναίκες και κοινωνικά δικαιώματα :Οι γυναίκες του απλού λαού και οι αστές απολάμβαναν σχετικά περισσότερη ελευθερία. ενήλικες ήδη από τα δώδεκα τους χρόνια, είχαν το δικαίωμα να διαχειριστούν τα αγαθά τους, να παντρευτούν, να εργαστούν, ακόμα και να ψηφίσουν. Για της αριστοκρατίσσης τα πράγματα ήταν πολύ διαφορετικά. Μέσα σε ένα σύμπαν βίαιο, επιθετικό, ανδροκρατούμενο στα πλαίσια του κάστρου, αυτή δεν είναι υπολογίσιμη. Η μοίρα της μοιάζει με τη γενετησία :Τη μόνη εγγύηση της εξουσίας. Έτσι αποτέλεσε "συνάλλαγμα" μεταξύ των λόρδων οι οποίοι ήθελαν να αυξήσουν τα αγαθά τους και να εξασφαλίσουν την διαιώνιση του γένους τους. Στην Σαξονία κατά των Michelet, ο ειρηνοδίκης έχει το δικαίωμα να κτυπάει κάθε γυναίκα που θα φερόταν ανάρμοστα η αθέμιτα, ακόμη έκαναν χρήση του δικαιώματος αυτού για να ταπεινώσουν τις τίμιες γυναίκες και τις συζύγους έμπορων, οι οποίες ξεχώριζαν για την περηφάνια και την αυτοπεποίθηση τους.

Ο Μεσαιώνας αναγνώριζε στη γυναίκα θέση πολύ καλύτερη απ' ό,τι οι περισσότερες περιόδους της Ιστορίας και δεχόταν την ιδιαιτερότητα του φύλου της, στοιχείο πολύ σημαντικό όταν στην εποχή μας το πρότυπο που προσφέρεται στη σύγχρονη γυναίκα είναι αυτό της μίμησης του άντρα.

Αξίζει να σημειωθεί, επακόλουθα, και το γεγονός ότι κατά την διάρκεια του Μεσαίωνα, η χριστιανική σύνθεση αρσενικού και θηλυκού κατέρρευσε, ενώ ο σκοταδισμός και η θρησκευτική μισαλλοδοξία, που χαρακτήριζε την περίοδο εκείνη, οδήγησε σε τρομερά εγκλήματα κατά του γυναικείου φύλου. Έτσι, άρχισε και ο δρόμος των γυναικών προς την Ιερά Εξέταση. Ιδιότητες των γυναικών που στα προχριστιανικά πατριαρχικά συστήματα αποτελούσαν αντικείμενα σεβασμού ή ακόμα και φόβου, όπως οι θεραπεύτριες και οι μάντισσες, έγιναν ηθικές απαξίες που χαρακτήριζαν τις γυναίκες ως μάγισσες και τις προόριζαν για την πυρά. Η σεξουαλικότητα της γυναίκας έγινε συνώνυμη με την αμαρτία.

Γυναίκες και εξουσία:οι γυναίκες δεν ήταν υπόδουλες και υποταγμένες στο πλαίσιο ενός κόσμου ο οποίος εμφανίζεται να κυριαρχείται από τις αντρικές αρετές ιπποτών η ασκητικών μονάχων; η εξουσία δεν απέκλειε τις γυναίκες από την κορυφή της κοινωνίας η υπόμνηση μερικών ονομάτων αρκεί για να αποδείξει το αντίθετο. η Αλιενόρ της Ακουιτανίας, η Λευκή της Καστίλλης κι άλλες λιγότερο γνωστές διοίκησαν επικράτειες και κυβέρνησαν υπηκόους. Πράγματι δεν είναι σύζυγος τους απουσιάζει ή ασθενεί ή αυτών στις οποίες έχει νομίμως ανατεθεί η αντιβασιλεία μέχρι την ενηλικίωση του γιου τους. Άλλες πάλι είναι αρκούντως δυναμικές ώστε να πάρουν την εξουσία στα χεριά τους και χωρίς να συμβαίνει κάτι από τα παραπάνω.

Στον μακρινό Βορρά, η βασίλισσα Μαργαρίτα κατόρθωσε να ενώσει σε ένα βασίλειο, του οποίου ηγήθηκε, τη Σουηδία, τη Δανία, τη Νορβηγία (1937).

Στην Ιταλία, η Ματθίλδη της Τοσκάνης (1045-1115) υπήρξε η ισχυρότερη πολιτική προσωπικότητα στην Ιταλία του καιρού της: σε δική της πρωτοβουλία οφείλεται η «συμφιλίωση» μεταξύ του πάπα Γρηγορίου Ζ' αυτοκράτορα Ερρίκου Δ' με την ταπείνωση του δεύτερου στην Κανόσσα (1077).

Το 1314, ο Philippe le Bel περιορίζει τη δυνατότητα της διαδοχής του θρόνου από γυναίκα. Το 1593, μια επανάσταση στο Κοινοβούλιο του Παρισιού απαγορεύει στη γυναίκα κάθε κρατική λειτουργία. Από τις αρχές του 14^{ου} αιώνα, η γυναίκα δε στέφεται πια, είναι μονάχα σύζυγος του βασιλιά.

... γυναίκες και κοινωνικά υπακόματοι. Στις γυναικείες, στα χρόνια της αναγέννησης και ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας η γυναίκα στερείται πλήρως πολιτικών δικαιωμάτων. Στους Νεότερους Χρόνους πρέπει να φτάσουμε στον 20ό αιώνα για να δοθεί στις γυναίκες δικαίωμα ψήφου. Στο Μεσαίωνα βλέπουμε τις γυναίκες να ψηφίζουν στις συνελεύσεις πόλεων και χωριών που καλύπτουν ένα ευρύ τμήμα της Δυτικής Ευρώπης. Βεβαίως, στην εποχή αυτή δεν ψηφίζουν τα άτομα, αλλά οι οικογένειες, οι οποίες πράγματι εκπροσωπούνται συνήθως από τον άντρα. Όταν όμως αυτός αδυνατεί να συμμετάσχει στη διαδικασία (απουσία ή ασθένεια) ή έχει πεθάνει, τότε η οικογένεια εκπροσωπείται από τη γυναίκα.

Μαγεία και παιδοκτονία



Η μαγεία και η παιδοκτονία είναι δύο όψεις του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα που αντανακλούν και ταυτόχρονα συγχέουν απ' τη μια κάποιες στερεοτυπικές αντιλήψεις για τις γυναίκες κι απ' την άλλη στρατηγικές που χρησιμοποιούσαν οι γυναίκες για να ξεφύγουν από άλλες κυρίαρχες αντιλήψεις.

Τόσο οι προτεστάντες όσο και οι καθολικοί έβλεπαν κάθε παγανιστικό απομεινάρι ως διαβολικό και προωθούσαν μια εκπαίδευση φόβου για το διάβολο. Το 1486 δημοσιεύτηκε από δυο δομινικανούς γερμανούς το "Malleus Maleficarum" σύμφωνα με το οποίο οι γυναίκες ήταν πιο επιρρεπείς από τους άντρες στη μαγεία. Στην περίοδο μεταξύ 1560-1670 η καταδίωξη των μαγισσών φτάνει στο αποκορύφωμά της με περίπου εκατό χιλιάδες δίκες.

Την ίδια εποχή πολλές γυναίκες καταδικάζονται για παιδοκτονία, χωρίς να την έχουν διαπράξει πάντα. Ο λόγος είναι ότι οι γιατροί δεν μπορούσαν ακόμη να ξεχωρίσουν τη θνησιγονία από τη θανάτωση ενός νεογνού.

Η μαγεία και η παιδοκτονία αποτελούσαν στρατηγικές των γυναικών, όμως δεν ασκούσαν σε τόσο μεγάλο βαθμό όσο δείχνουν οι καταδίκες. Το ζήτημα αντίθετα είχε διογκωθεί από τις αντιλήψεις για τις γυναίκες και από ορισμένες ιστορικές εξελίξεις. Έτσι βλέπουμε πως οι κατηγορούμενες είναι κατά το μεγαλύτερο ποσοστό ηλικιωμένες επαρχιώτισσες ή ανύπαντρες γυναίκες των πόλεων που ανήκουν στα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα. Ταυτόχρονα μ' αυτό αλληλεπιδρούν τρεις ιστορικοί παράγοντες: α) η όλο και μεγαλύτερη εμπλοκή κράτους και εκκλησίας στην καθημερινή ζωή με σκοπό τον έλεγχο της συμπεριφοράς των ατόμων, β) η επίθεση σε κάθε είδους παγανιστικές προκαταλήψεις και πρακτικές και γ) η ενίσχυση των πατριαρχικών θεωριών, θύματα των οποίων ήταν κυρίως οι ομάδες γυναικών που ζούσαν χωρίς αντρικό έλεγχο πράγμα που δημιουργούσε υποψίες και ίσως φόβο.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ~

Τελικά όλα όσα θεωρούμε σήμερα δεδομένα, ισχύουν; Μπορεί σήμερα η ισότητα άνδρα- γυναίκας να θεωρείται ως δεδομένο, αλλά παλαιότερα αυτό ήταν το ανεκπλήρωτο όνειρο κάθε γυναίκας! Η γυναίκα ήταν καταδικασμένη σε περιορισμό από την αρχή της ύπαρξης της. Ακόμη και ένας από τους μεγαλύτερους φιλόσοφους της



καρπός. Κατώτερη από τους άνδρες αλλά κατώτερη από τον άντρα. Στο Μεσαίωνα η γυναίκα θεωρείται όργανο του σατανά και μάγισσα.

Αφού, η θέση της γυναίκας πέρασε από σαράντα κύματα, μόνο στην εποχή του Διαφωτισμού, στοχαστές και φιλόσοφοι αρχίζουν να υποστηρίζουν τα δικαιώματα της. Βασική αρχή του Διαφωτισμού υπήρξε αυτή της οικουμενικότητας και του ορθολογισμού. Αυτά όμως τα πιστεύω δεν αφορούσαν τις γυναίκες. Οι εκπρόσωποι του Διαφωτισμού, με επικεφαλής το Ρουσό προσπάθησαν να νομιμοποιήσουν τη θέση της στην κοινωνία, εξηγώντας ότι η διαφορά τους με τους άνδρες οφείλεται στη γυναικεία φύση. Επιχείρησαν, λοιπόν, να ορίσουν τη θηλυκότητα με τη βοήθεια των φυσικών επιστημών και της ιατρικής. Η ιατρική επιστήμη απεφάνθη ότι οι γυναίκες αποτελούσαν ξεχωριστό είδος μέσα στην ανθρώπινη φυλή, το οποίο χαρακτηριζόταν από την αναπαραγωγική λειτουργία. Επίσης, υποστηρίχθηκε πως οι γυναίκες βρίσκονται πολύ πιο κοντά στη φύση από όσο οι άνδρες, πράγμα που σήμαινε ότι ήταν υπερβολικά συναισθηματικές, εύπιστες και ανίκανες για ορθολογικούς συλλογισμούς. Έτσι, η γυναίκα κατέληξε απόλυτα υποταγμένη στο ανδρικό φύλο.



Ο ρόλος της γυναίκας στην οικογένεια ήταν να μεταβιβάσει τις πνευματικές αξίες στην επόμενη γενιά. Πως όμως θα έκανε κάτι τέτοιο σωστά χωρίς την απαιτούμενη μόρφωση; Οι διαφωτιστές ήταν οι πρώτοι που αντιλήφθηκαν τις αντιφάσεις των θεωριών τους και κάποιοι από αυτούς διαφοροποίησαν τη στάση τους. Ο Diderot υποστήριξε ότι οι άνδρες και οι γυναίκες δεν διαφέρουν τόσο, μολονότι, κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά συναντώνται περισσότερο στο ένα από τα δύο φύλα. Σύμφωνα με τον Voltaire, οι γυναίκες σε διανοητικό επίπεδο μπορούν να κατορθώσουν ότι και οι άνδρες. Ακόμη, ο Condorcet διεκδίκησε τη γυναικεία ισότητα στην πολιτική και στη μόρφωση. Σημαντική είναι και η συμβολή των πρώτων φωτισμένων γυναικών. Στη Γαλλία, η Olympe des Gouges διεκδίκησε τα δικαιώματα των γυναικών στη μόρφωση και στην πολιτική αναπτύσσοντας έντονη πολιτική και πολιτιστική δράση, η οποία την οδήγησε στον αποκεφαλισμό της από τον Ροβεσπιέρο. Στην Αγγλία, η [Mary Wollstonecraft](#) (1759-1797) με το φημισμένο βιβλίο



της « Μία δικαίωση των δικαιωμάτων της γυναίκας» έθεσε το ερώτημα αν ο ορθολογισμός ήταν χαρακτηριστικό μόνο των ανδρών, καταρρίπτοντας έτσι τη βασική αρχή του διαφωτισμού. Πάρα τις αντικρουόμενες απόψεις σε σχέση με τη γυναικεία φύση όλοι οι Διαφωτιστές συμφώνησαν στην εκπαίδευση της γυναίκας, είτε για τη σωστή μετάδοση των πολιτιστικών αξιών, είτε για έναν ευρύτερο στόχο.

Είναι γνωστός ο κατασκευαστικός ρόλος που έχει παίξει το γυναικείο φερέα από το 17ο αλλά κυρίως το 18ο αιώνα. Είναι ακόμα πιο γνωστή και αναμφισβήτητη η συμβολή της στην παγκόσμια λογοτεχνία. Οι γυναίκες συγγραφείς έγραφαν κυρίως για παιδαγωγικά θέματα αλλά και μυθιστορήματα. Στην Αγγλία εκείνη την εποχή οι γυναίκες μυθιστοριογράφοι είχαν φτάσει αριθμητικά τους άνδρες συναδέλφους τους και μάλιστα τους είχαν ξεπεράσει σε ορισμένες μυθιστοριογραφικές κατηγορίες.

Κατά την περίοδο του Διαφωτισμού, η θεικότητα της μητρότητας και των γυναικείων αρετών της παρέμεινε ακατάλυτη, αλλά, παρόλο που αναθεωρήθηκαν δίκαιο και θεσμοί, η γυναίκα εξακολούθησε να θεωρείται κατώτερο ον.

.Σημαντική προσωπικότητα υπήρξε η **Αρτεμισία Τζεντιλέσκι** , η πρώτη γυναίκα στον κόσμο των ζωγράφων της Αναγέννησης.

Την εποχή που οι γυναίκες, θεωρούνταν διανοητικά και ψυχικά πιο αδύναμες από τους άντρες, άρα και επιρρεπείς στην αμαρτία, αυτή... σήκωσε το ανάστημά της.

Υπήρξε η πρώτη γυναίκα ζωγράφος που τιμήθηκε και αναγνωρίστηκε από τον κόσμο της τέχνης

Αντιλήψεις για τις γυναίκες

Η στάση του χριστιανικού κόσμου του ύστερου μεσαίωνα και της αναγέννησης απέναντι στις γυναίκες είναι διφορούμενη και ασαφής. Ους αποδίδει ταυτόχρονα θετικούς και αρνητικούς χαρακτηρισμούς, απ' τη μια ως ατελείς, διαβολικές, κακόβουλες κι απ' την άλλη ευγενικές, ταπεινές και πράες. Έτσι ενώ ο Botticelli εξυμνεί τη γυναίκα στην Άνοιξη, ο Giordano Bruno γράφει γι' αυτήν «την ακραία εκείνη πληγή και διαστρέβλωση της φύσης η οποία με την εξωτερική εμφάνιση, με μια σκιά, μ' ένα φάντασμα, μ' ένα όνειρο, μ' ένα γήτευμα της Κίρκης, τίθεται στην υπηρεσία της αναπαραγωγής, μας εξαπατά ως είδος μορφιάς».

α) Η γυναίκα ως Εύα και ως σάρκα

Η θέση της γυναίκας στους αιώνες που εξετάζουμε είναι αρκετά σύνθετη. Τη βλέπουμε να ταυτίζεται με το πρώτο μυθικό χριστιανικό γυναικείο πρόσωπο, την Εύα, που δημιουργήθηκε απ' το πλευρό του Αδάμ, εξαπατήθηκε απ' το φίδι κι έφαγε τον απαγορευμένο καρπό. Μετά απ' αυτό ο Θεός είπε στη γυναίκα: «πληθύνων πληθυνώ τας λύπας σου και τον στεναγμόν σου· εν λύπαίς τέξη τέκνα, και προς τον άνδρα σου η αποστροφή σου, και αυτός σου κυριεύσει» (*Γένεση Γ, 16*). Στο μύθο της Γένεσης κατηγορείται για το προπατορικό αμάρτημα συνέπεια του οποίου είναι η υποταγή της στον άνδρα. Ο Απόστολος Παύλος στις επιστολές προς Κορινθίους θα συμπληρώσει τους κανόνες συμπεριφοράς της γυναίκας η οποία πρέπει να είναι υποκείμενη στο σύζυγό της και να σιωπά στην εκκλησία. Η έξωση από τον παράδεισο είναι ένα από τα πιο δημοφιλή θέματα της ζωγραφικής της Αναγέννησης που έχει ως λειτουργία να θυμίζει τη θέση των γυναικών.

Το προπατορικό αμάρτημα μεταφέρεται από γενιά σε γενιά μέσω της σεξουαλικής πράξης για την οποία οι γυναίκες φέρουν το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης όντας πιο ασύδοτες από τους άνδρες. Στον αντίποδα της σεξουαλικής ασυδοσίας οι θεολόγοι θέτουν το ιδανικό της παρθενίας και της αγνότητας εκθειάζοντάς το αρνούμενοι τον σεξουαλικό και αναπαραγωγικό ρόλο των γυναικών. Έτσι η θηλυκότητα επιδέχεται έναν ειδικό ορισμό με το διαχωρισμό του φυσικού – σεξουαλικού απ' το πνευματικό – διανοητικό. Το δεύτερο εκθειάζεται σε μια γυναίκα γιατί συμπίπτει με το θρησκευτικό στοιχείο.

Πέρα απ' τη θεολογία η παραπάνω διακρίση και αντίληψη για τη γυναίκα ενισχύεται και από την νεοπλατωνική ιδεολογία η οποία βλέπει τη σάρκα ως εμπόδιο του πνεύματος. Το σεξ θεωρείται όψη της σάρκας και σκοπός του ανθρώπου πρέπει να είναι η απόδραση από το σώμα. Την κατωτερότητα του γυναικείου σώματος προσπαθεί να αποδείξει η αναγεννησιακή ιατρική με έντονες επιρροές από την κλασική αρχαιότητα. Η γυναίκα θεωρείται ατελές αρσενικό και απόκλιση από το αντρικό σώμα. Η διαφορετικότητα σήμαινε κατωτερότητα του γυναικείου σώματος και περιστρέφεται γύρω από τρία σημεία: το κρανίο, τη μήτρα και την έμμηνο ρήση. Έτσι το μικρότερο κρανίο της γυναίκας σημαίνει μικρότερο εγκέφαλο, άρα κατώτερο και εύκολη λεία για ανορθολογισμό. Η μήτρα απ' την άλλη θεωρούνταν πως καθόριζε τη διάθεση των γυναικών γιατί είχε ένα μηνιαίο κύκλο, την έμμηνο ρήση η οποία συσχέτιζε τη γυναίκα με τη σελήνη. Η σχέση αυτή την έκανε πάνω επιρρεπή στο σεληνιασμό, τον παραλογισμό και στην έλλειψη ελέγχου πάνω στα πάθη της. Η μήτρα γεννούσε την υστερία και κάθε παράλογη συμπεριφορά αποδίδονταν σ' αυτήν. Ταυτόχρονα η έμμηνο ρήση καθιστούσε τη γυναίκα μιαρή και η επαφή με το αίμα της ήταν κίνδυνος για την πρόκληση πολλών δεινών.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ 1453(Αλωση της Κων/πολης)-1821(Επανάσταση του Ελληνικού έθνους)



Την εποχή που η Ευρώπη γνώριζε την Αναγέννηση της, που αποτέλεσε θεμέλιο ενός νέου κόσμου, η Ελλάδα μαζί με όλους τους λαούς της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας περνούσαν κάτω από την τουρκική κυριαρχία. Στη χειρότερη θέση από όλους τους υπόδουλους ανεξάρτητα από την κοινωνική τάξη βρίσκονταν οι γυναίκες. Η γυναίκα και η θέση της κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο δεν έχει μελετηθεί συστηματικά και παραμένει σχεδόν άγνωστη έως σήμερα. Σ' ένα έθνος υποδουλωμένο, σ' ένα απαίδευτο και βάρβαρο δυνάστη και σε μία εποχή που επικρατούσαν οι προκαταλήψεις, οι γυναίκες δεν μπορούσαν να έχουν γνώμη, άποψη και κρίση.

Σε μια κοινωνία ανδροκρατούμενη που ο άνδρας μπορούσε να χωρίσει τη γυναίκα του, αν αυτή δεν τεκνοποιούσε και που κατέφευγε σε βότανα για να γεννάει αρσενικά παιδιά, σαφώς δεν είχε την δυνατότητα και το δικαίωμα στην απόκτηση γνώσης. Η επαγγελματική δραστηριότητα των γυναικών περιοριζόνταν σε ενασχολήσεις που θεωρούνταν γυναικείες, όπως είναι η υφαντική και γενικά τα χειροτεχνήματα. Υπάρχουν περιπτώσεις που οι γυναίκες εργαζόταν το ίδιο σκληρά με τους άνδρες και μάλιστα σε ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες δουλεύοντας σε γεωργικές εργασίες ή σε βιομηχανικές επιχειρήσεις.

Καθώς το επίπεδο ζωής τα χρόνια εκείνα ήταν πολύ χαμηλό και οι έννοιες πολλές οι

γυναίκες που προσέφεραν κάποια ιδιαίτερη βοήθεια στα παιδιά τους και κυρίως στις γυναίκες. Αυτό ίσχυε σχεδόν σε όλες τις ελληνικές οικογένειες, ίσως με μοναδική εξαίρεση τις οικογένειες που είχαν εξουσία και κάποια οικονομική άνεση. Οι γυναίκες που κατάφεραν να σπουδάσουν και να μορφωθούν ήταν αυτές οι οποίες συνήθως δώριζαν κάποιο χρηματικό ποσό ή χορηγούσαν λογοτεχνικά κείμενα κλπ. Ουσιαστικά το σχολείο είχε καταργηθεί εκείνη την εποχή. Γι αυτό το εναλλακτικό πλέον σχολείο αποτελούσε το λεγόμενο " κρυφό σχολείο ", όπου παρέχονταν η βασική μόρφωση και εκπαίδευση στον κάθε νέο.

Τα δικαιώματα ιδιοκτησίας γυναικών και αντρών ήταν ταυτόσημα και υποβάλλονταν στους ίδιους εθιμικούς περιορισμούς, ενώ οι πωλήσεις της γης γίνονταν σε μεγάλο ποσοστό από γυναίκες χωρίς την σκιά των αντρών.

Μάχονταν στο πλευρό των αντρών, παράδειγμα οι γυναίκες της Μάνης και του Σουλίου με αξιοσημείωτο σθένος και τόλμη. Δεν ήταν ίσες με τους άντρες, ζούσαν στα σπίτια των αντρών τους και έπαιρναν το επίθετό τους. Όμως γυμνάζονταν στα όπλα και εργάζονταν για την κάλυψη των αναγκών της οικογένειας. Η μητρότητα ήταν ιδιαίτερα σημαντική, γιατί χρειάζονταν πολεμιστές και έδινε στη γυναίκα κεντρικό ρόλο. Είχε ενεργό συμμετοχή στις πολεμικές επιχειρήσεις και σε περιπτώσεις χαμού του άντρα αρχηγού, αναλάμβανε η πιο ηλικιωμένη γυναίκα τη φροντίδα της οικογένειας..

Συμπερασματικά, η θέση της γυναίκας συγκριτικά με παλαιότερα έχει βελτιωθεί σε αρκετά σημεία και με τη συνεισφορά τους στην επανάσταση και στην εργασία κέρδισαν τον σεβασμό των ανδρών, αλλά, όπως και κατά τις προηγούμενες περιόδους, δεν εξισώθηκαν με τους άνδρες σε καμία περίπτωση.

Ο ρόλος της Ελληνίδας στην Ελληνική επανάσταση



Η παρουσία των γυναικών στην ελληνική επανάσταση ήταν καθοριστική. Αυτό είναι σαφώς αποδεκτό από τον καθένα, μιας και είχαν προσφέρει υπεραρκετά. Αυτό το καταλαβαίνουμε από μαρτυρίες ανθρώπων που μιλάνε για γυναίκες με ηρωική καρδιά, αλλά και από τα Δημοτικά τραγούδια που περιγράφουν πολλά γυναικεία ηρωικά κατορθώματα.

Ένα σαφές παράδειγμα αυτών των γυναικών, είναι οι Σουλιώτισσες οι οποίες όχι μόνο πρόσφεραν ιατρική βοήθεια στους τραυματίες αλλά πολέμησαν και θυσίαστη καν οι ίδιες για την πατρίδα τους. Οι γυναίκες αυτές λάμβαναν θέση σε όλες τις πολεμικές επιχειρήσεις όπου ο ρόλος τους ήταν κυρίως εφεδρικός. Δηλαδή κουβαλούσαν στην πλάτη τους, τα τρόφιμα, νερό, τα πολεμοφόδια και εμψύχωναν τους άντρες τραγουδώντας πατριωτικά τραγούδια δίνοντας τους θάρρος στην μάχη. Η Μπουμπουλίνα, η Μαντώ Μαυρογένους, και άλλες τόσες γνωστές και άγνωστες πολέμησαν, διώχθηκαν, δεινοπάθησαν, αιχμαλωτίστηκαν, σκοτώθηκαν για την ελευθερία.

Οι Σουλιώτισσες είχαν κερδίσει τον σεβασμό των ανδρών, αλλά και οι ηρωικές τους πράξεις συγκίνησαν την Ευρώπη του τότε αλλά και του τώρα ωστόσο. Αποτελούν

ένα παράδειγμα, που αντιπροσωπεύει τις κοινές απασχολήσεις των γυναικών εκείνη



την εποχή.

Αξιοσημείωτη, είναι και η ηρωική έξοδος του Μεσολογγίου στις 10 Απριλίου το 1826, όπου και εκεί έπαιξαν για ακόμα μία φορά καθοριστικό ρόλο οι γυναίκες.

Αν και, σε ό,τι αφορά την σκοτεινή περίοδο της Τουρκοκρατίας είναι ιδιαίτερα δύσκολο να οδηγηθούμε σε ασφαλή συμπεράσματα για την θέση της γυναίκας, γενικότερα παρατηρούμε ότι η θέση της γυναίκας συγκριτικά με παλαιότερα έχει βελτιωθεί σε αρκετά σημεία και με τη συνεισφορά τους στην επανάσταση και στην εργασία κέρδισαν τον σεβασμό των ανδρών αλλά όπως και κατά τις προηγούμενες περιόδους δεν εξισώθηκαν με τους άνδρες σε καμία περίπτωση.

Η θέση της γυναίκας στην Ελλάδα μετά το 1832



Μετά το τέλος της τουρκικής κυριαρχίας στον ελλαδικό χώρο και με την ίδρυση του ελληνικού κράτους στα 1832, η γυναίκα και πάλι δεν είναι ισότιμη με τον άντρα. Στους νεότερους χρόνους και συγκεκριμένα στο τέλος του 18^{ου} αιώνα, λίγες μορφωμένες και μαχητικές γυναίκες κινητοποιούνται για ζητήματα ισότητας. Το κίνημα αυτό μαζικοποιείται οριστικά τον 20ο αιώνα με τη γενικότερη ανάπτυξη όλων των προοδευτικών κινημάτων. Η συνειδητοποίηση και η προβολή του αιτήματος για ουσιαστική ισότητα, ατομική, οικογενειακή, επαγγελματική και δημόσια ζωή, η ηθική και κοινωνική απελευθέρωση της γυναίκας, μόλις τις τελευταίες δεκαετίες άρχισε να πραγματοποιείται.

Η γυναίκα πάλεψε για την κατάκτηση συγκεκριμένων ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, ξεκινώντας από το δικαίωμα στην εκπαίδευση αφού η παιδεία ήταν απρόσιτη σε αυτή. Μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα οι γυναίκες ήταν σχεδόν αποκλεισμένες από τη μισθωτή εργασία. Θεωρούνταν άεργες, αφού ούτε αυτή η οικιακή εργασία τους δεν αναγνωρίζονταν, αμόρφωτες και «οπισθοδρομικές», μέσα σε μια κοινωνία που άρχιζε να προβάλλει τις αντίθετες ακριβώς αξίες. Ακόμη και όταν η εργασία τους θεωρήθηκε απαραίτητη για την ανάπτυξη της καπιταλιστικής οικονομίας, τα επαγγέλματα που κοινωνικά τους επιτρέπονταν ήταν τα λεγόμενα «γυναικεία επαγγέλματα», αυτά δηλαδή που αποτελούσαν μια προέκταση του παραδοσιακού ρόλου των γυναικών μέσα στην οικογένεια. Περιορισμένες οι γυναίκες σε εργασίες μονότονες και δίχως δυνατότητα επαγγελματικής εξέλιξης, αλλά ιδιαίτερα κοπιαστικές και ανθυγιεινές αποθαρρύνονταν και αποκλείονταν από εκείνες που απαιτούσαν τεχνική

καταρτιση, μόρφωση και επεξεύσενη. Πταν για χρονια το εφευρηκο εργατικο δυναμικο, τα φτηνα εργατικα χερια.

Από το τέλος του 19 ου αιωνα αρχιζει η γυναίκα σ' ολο τον κόσμο να εισβάλει στα «αντρικά» επαγγέλματα και στις επιστήμες, να αποκτάει το δικαίωμα της ψήφου και να προωθείται στα δημόσια αξιώματα, ακόμα και στα κυβερνητικά. Η βιομηχανική επανάσταση άλλαξε τις μεθόδους της παραγωγής και τη θέση της γυναίκας μέσα σ' αυτήν.

Όσον αφορά την Ελλάδα ως το 1917 η γυναίκα δεν μπορούσε να αναλάβει άλλο δημόσιο λειτούργημα εκτός της δασκάλας. Μόλις τις τελευταίες δεκαετίες η Ελληνίδα αρχίζει να κατακτά ένα, ένα τα υπεύθυνα επαγγέλματα και μπαίνει στο στίβο της κοινοτικής και της δημόσιας ζωής. Οι φεμινίστριες της εποχής στα 1922-24 θα οργανώσουν τον αγώνα για την απόκτηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων. Τα σχόλια που θα ακουστούν για τη δραστηριότητα τους είναι πολλά και ποικίλα. Το Α' Πανελλαδικό Γυναικείο Συνέδριο, το Μάη του 1946, θα συμπεριλαμβάνει στα αιτήματα του την πολιτική ισότητα των γυναικών. Ο αγώνας των γυναικών, έφερε τα ποθητά αποτελέσματα τον Μάη του 1952 όταν παραχωρήθηκαν πλήρη πολιτικά δικαιώματα στο γυναικείο φύλο.

19^{ος} ΑΙΩΝΑΣ – ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ



Κατά την ιστορική αυτή περίοδο σημειώθηκαν κάποιες από τις πιο μεγάλες και πιο ριζικές αλλαγές με σαφές αντίκτυπο στην κοινωνική θέση των γυναικών. Η τεχνολογική έκρηξη και η μετατόπιση της γυναικείας εργασίας από το σπίτι στο εργοστάσιο, έδωσε στη γυναίκα την δυνατότητα να αρχίζει να δραστηριοποιείται ως μεμονωμένο άτομο και ξέχωρα από την οικογενειακή μονάδα. Ενώ μέχρι τότε η εκπαίδευση ήταν ρηχή και περιορισμένη στα απολύτως απαραίτητα, άρχισε σιγά σιγά να δημιουργείται η επιτακτική ανάγκη για μια πολύπλευρη και ολοκληρωμένη μόρφωση των κοριτσιών. Σταδιακά οι γυναίκες άρχισαν να προωθούνται και σε μη παραδοσιακά επαγγέλματα αν και πολλά Πανεπιστήμια με κατά παράδοση αντρικούς τομείς (όπως τα τμήματα ιατρικών και νομικών επιστημών) επέμεναν να κρατούν τις θύρες τους ερμητικά κλειστές για τις σπουδάστριες. Σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα όμως οι γυναίκες εισχώρησαν σε όλους τους κλάδους των επαγγελμάτων και άρχισαν να εργάζονται στο πλευρό των αντρών-συναδέλφων τους.

Οι γυναίκες ήδη από το 19ο αιώνα άρχισαν να διεκδικούν μικρότερο ωράριο και περισσότερα χρήματα, αφού μέχρι τότε υπήρχε οικονομική εκμετάλλευση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, είναι η διαμαρτυρία των υφαντριών στις 8 Μαρτίου του 1857. Πολύ βασικό ήταν το γεγονός της διεκδίκησης ψήφου από μέρος των γυναικών. Στην Αγγλία, το πρώτο φυλλάδιο υπέρ των γυναικών εκδόθηκε το 1847. Πολλοί άντρες (John Stuart Mill), προσπάθησαν να δικαιώσουν τον αγώνα τους χωρίς επιτυχία. Η οργάνωση <<Women' s Social and Political Union>>, έκανε τις Βρετανίδες να βγουν στους δρόμους για να διεκδικήσουν το δικαίωμα ψήφου. Δέχτηκαν πολλά πικρόχολα σχόλια και μάλιστα, αναφέρθηκαν ως σουφραζέτες (suffrage>δικαίωμα ψήφου) από τη εφημερίδα Daily Mail. Χρειάστηκαν να περιμένουν μέχρι το 1928 για να αποκτήσουν ίσα δικαιώματα με τους άντρες.

πάρρον, εκστρατεία του περιστεύου εξεπληρώσει των κερώντων, που το φεμινιστικό της κίνημα κατάφερε να επιτρέψει στις γυναίκες άνω των 30, να ψηφίζουν στις κοινοτικές και δημοτικές εκλογές. Χρειάστηκαν πολλοί αγώνες, αλλά οι γυναίκες απέκτησαν το δικαίωμα ψήφου. Οι πρώτες γυναίκες της βουλής, ήταν η Ελένη Σκούρα με τη Βιργινία Ζάννα. Το γυναικείο κίνημα πέτυχε τη μεγάλη νίκη, όταν καθιερώθηκε στο Σύνταγμα, το 1975, η αρχή της ισότητας των δύο φύλων.

Συνθήκες ζωής και εργασία



Η ζωή της γυναίκας στις αρχές του 19^{ου} αι. περιοριζόταν κυρίως στο σπίτι και στις οικιακές εργασίες. Κύριο μέλημα των γυναικών ήταν η μαγειρική, η καθαριότητα του σπιτιού, η φροντίδα των ρούχων (πλύσιμο, ράψιμο, διόρθωμα) και βέβαια η ανατροφή των παιδιών. Ασχολούνταν ακόμα με το κέντημα και την υφαντουργία(αργαλειός).

Οι έξοδοι ήταν λιγοστές και πάντα με τη συνοδεία ανδρός και περιοριζόνταν στην εκκλησία την Κυριακή, σε οικογενειακές γιορτές και εκδηλώσεις (γάμος, βαφτίσια) και συγκεκριμένες τοπικές γιορτές όπως τα πανηγύρια, αν το επέτρεπαν οι άνδρες. Μαρτυρίες γυναικών περιγράφουν τις συνθήκες διαβίωσής τους εκείνη την εποχή. Παραθέτουμε μερικές:

«'Εκ της διαβίωσης της γυναικός εν γένει εκτός του οίκου, ανυπολόγιστα προκύπτουσα κακά. Η γυνή γενικώς οφείλει να βαίνη εν τη εαυτής μορφώσει την κεχαραγμένην όδόν την έμπρέπουσαν αυτή. Προς αναχαίτισιν δε της τάσεως ην ήρξατο δεικνύουσα και ή Έλληνίς, άπομιμουμένη έκκεντρους ιδέας και άπομακρυνομένη της μέσης οδού, ην έχάραξε δι έαυτήν, θα καταπέση ετ' ου πολύ μοιραίως, προσκρούουσα προ των ανυπέμβλητων προσκομμάτων, τα όποια θα παρουσιάζωνται προ αυτής».

(Άννα Σερούιου. «Το πρόγραμμα μας», 4 Ιανουαρίου 1897)

Κύριο μέλημα της οικογένειας ήταν η κοινωνική αποκατάσταση της γυναίκας με το γάμο σε πολύ νεαρή ηλικία. Εννοείται πως στην πατριαρχική κοινωνία της εποχής αυτής η επιλογή του γαμπρού ήταν αποκλειστικό δικαίωμα του πατέρα χωρίς περιθώριο άρνησης από τη γυναίκα. Η Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου, γόνος αριστοκρατικής οικογένειας στη Ζάκυνθο (1801-1832) αναφέρει στην αυτοβιογραφία της, που εκδόθηκε το 1881, ότι προτίμησε το θάνατο παρά το γάμο και έζησε όλη τη ζωή της στην απομόνωση και τη μοναξιά κάτω από το βάρος της ανδρικής κυριαρχίας. Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η «προίκα», καθώς δεν ήταν δυνατόν να γίνει συνοικέσιο και γάμος αν δεν εξασφαλιζόταν η απαραίτητη προίκα στο γαμπρό. Στην ύπαιθρο οι οικογένειες μαστίζονταν από τη φτώχεια. Η αγροτική ζωή ήταν πολύ δύσκολη για γυναίκες και άνδρες. Η γέννηση ωστόσο θηλυκών παιδιών στις φτωχές οικογένειες ήταν μια πρόσθετη κατάρρα λόγω της προίκας. Στις φτωχές οικογένειες ωστόσο η γυναίκα καλείται να εργαστεί σε βαριές εργασίες. Στα χωριά πολλές νέες γυναίκες οδηγούνταν από την παιδική κιόλας ηλικία ως υπηρέτριες σε σπίτια πλουσίων στα μεγάλα αστικά κέντρα για ένα κομμάτι ψωμί χωρίς να έχουν ωράριο εργασίας ή δικαίωμα άδειας. Κάποιες γυναίκες εργάζονταν σε βιομηχανίες σε άθλιες συνθήκες εργασίας, σε βαριές δουλειές και ανθυγιεινές, πληρώνονταν λιγότερο από τους άνδρες, δούλευαν μαζί με ανήλικα παιδιά.

Η εργάτρια «η οποία έχει όλους τους κόπους και τας φροντίδας και το μαρτύριον της πρώτης, της νοικοκυράς, είναι δε υποχρεωμένη και να εργάζεται εις ωρισμένην τακτικήν προσοδοφόρον εργασίαν, δια να εξοικονομή τα κενά, τα οποία αφήνει το εκ της εργασίας του ανδρός ανεπαρκές εισόδημα, από τι σας φαίνεται το στεφάνι το οποίον φορεί η ψευτοβασίλισσα αυτή του σπιτιού; Και υπάρχει άραγε εις τας εργατικούς τάξεις των ανδρών, ζωή πλέον βασανισμένη, πλέον εξαντλητική και εκνευριστική από την ζωήν της μάρτυρος αυτής;»

«Τα μεγάλα θύματα», Εφημερίς των Κυριών 5/11/1906

Δεν επιτρεπόταν η εργασία γυναικών σε δημόσιες υπηρεσίες, παρά μόνο στην εκπαίδευση ως δασκάλες. Μόλις το 1888 επιτράπηκε η είσοδος των γυναικών στα τηλεγραφέα και ταχυδρομεία της χώρας! Ενδιαφέρον παρουσιάζει το σχόλιο άνδρα της εποχής για το γεγονός αυτό:

«Δύναται άρα η γυνή, το μάλλον άστατον, επιπόλαιον, κούφον και άπιστον ον της υφηλίου, να τηρήση το απόρρητον των τηλεγραφημάτων;»

Άνδρας συνδρομητής στην Εφημερίδα των Κυριών, 1888.

Στις εύπορες οικογένειες θεωρείτο αδιανόητο να εργάζεται η γυναίκα έξω από το σπίτι. Ακόμα και οι λίγες μορφωμένες γυναίκες αντιμετώπιζαν τον κοινωνικό ρατσισμό στην επαγγελματική αποκατάστασή τους. Για παράδειγμα ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών δεν επέτρεπε ως το 1926 στις γυναίκες αποφοίτους της Νομικής Σχολής να εγγραφούν ως μέλη του συλλόγου και να έχουν άδεια άσκησης επαγγέλματος.

Η εργασία πρόσφερε στη γυναίκα, ωστόσο δικαιώματα και σταδιακή χειραφέτηση. Στην Ελλάδα, το 1868-1870 η Αιμιλία Κτενά και η Καλλιρρόη Κεχαγιά ζήτησαν ίση αμοιβή για ίση εργασία.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα εμφανίζονται σιγά-σιγά οι πρώτες δασκάλες, μεταφράστριες, ποιήτριες, συγγραφείς. Η παρουσία τους γίνεται αισθητή ιδίως μετά το 1887. Το 1922, η μικρασιατική καταστροφή και η είσοδος 1,5 εκατομμυρίου προσφύγων στην Ελλάδα προκαλεί τεράστιες και μακροχρόνιες αλλαγές στην κοινωνία των ελληνικών πόλεων. Ανάμεσα στους πρόσφυγες κυριαρχούσε το γυναικείο στοιχείο.

Αυτές οι συνθήκες ζωής της γυναίκας αποτυπώνονται και στην τέχνη. Σε πολλούς νεοέλληνες δημιουργούς η γυναίκα δεν είναι παρά για το σπίτι ή για να εμπνέει τον έρωτα, πέρα από μάνα και αδελφή (Καζαντζάκης). Δεν είναι τυχαίο που σε όλο το έργο του Άγγελου Τερζάκη οι γυναίκες περιορίζονται μόνον στα έργα του σπιτιού και συχνά δε μιλούν μπροστά στους άνδρες. Ούτε μια εκπαιδευτικός δεν αναφέρεται στο έργο του, προβάλλεται μόνον η γυναίκα-μητέρα. Χαρακτηριστική είναι η εκμυστήρευση της Ρέας Γαλανάκη στο έργο της *«Ελένη ή Κανένας»*, όπου η γυναίκα ζωγράφος διηγείται ότι έπρεπε να παρουσιάζει τα έργα της με ψευδώνυμο άνδρα για να μπορέσει να κάμει κάποια έκθεση.



ΑΛΛΑΓΩΝ.



Στον 20ο αιώνα η καταπίεση και η υποβαθμισμένη θέση της γυναίκας ανά τους αιώνες, ώθησαν τις γυναίκες σε αγώνες και στη δημιουργία του γυναικείου κινήματος για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους. Οι πρώτοι αγώνες των γυναικών έχουν καταγραφεί στα 1857, όταν οι υφάντρες της Νέας Υόρκης ξεσηκώθηκαν σε διαμαρτυρία, ζητώντας ανθρώπινες συνθήκες εργασίας και ίση αμοιβή με τους άντρες. Στις 8 Μαρτίου του 1908, 15.000 γυναίκες διαδήλωναν στη Νέα Υόρκη ζητώντας λιγότερες ώρες εργασίας και το δικαίωμα ψήφου και το 1910 στην Κοπεγχάγη, η Clara Zetkins, επικεφαλής του τομέα Γυναικών του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος της Γερμανίας, πρότεινε την καθιέρωση της Διεθνούς Ημέρας της Γυναίκας. Μιας μέρας, που θα γιορτάζονται σε όλο τον πλανήτη οι αγώνες των γυναικών για ίσα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Οι αγώνες αυτοί, για την ισότητα των φύλων, είχαν τέτοια αποτελέσματα, ώστε αυτά που ήταν αδιανόητα για τις προηγούμενες γενιές, σήμερα, να θεωρούνται αυτονόητα. Όσον αφορά για την συμμετοχή των γυναικών στις κάλπες πέρασε σχεδόν ένας αιώνας μέχρις ότου καταφέρουν οι Ελληνίδες να φτάσουν στην κάλπη, έχοντας κατακτήσει πλήρως το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις βουλευτικές εκλογές του 1956, με τη Λίνα Τσαλδάρη της ΕΡΕ και τη Βάσω Θανασέκου της «Δημοκρατικής Ένωσης» να εισέρχονται στο Ελληνικό Κοινοβούλιο. Για πρώτη φορά ψήφισαν στις δημοτικές εκλογές της 11ης Φεβρουαρίου 1934. Εκλογικό δικαίωμα δεν δόθηκε σε όλες, αλλά μόνο σε όσες είχαν κλείσει τα 30 χρόνια και διέθεταν τουλάχιστον απολυτήριο Δημοτικού και σε βουλευτικές εκλογές, οι Ελληνίδες ψήφισαν για πρώτη φορά στις 19 Φεβρουαρίου του 1956 ήταν η απαρχή της εφαρμογής στην πράξη της καθολικής ψηφοφορίας, που είχε κατοχυρωθεί ήδη στο Σύνταγμα του 1864, με την αναγνώριση της ιδιότητας του πολίτη στις γυναίκες επίσης στους εκλογικούς καταλόγους της Αθήνας γράφτηκαν μόλις 2.655 κυρίες, από τις οποίες ψήφισαν τελικά μόνο 439. Στην Κύπρο, οι γυναίκες ψήφισαν από τις πρώτες εκλογές στη Μεγαλόνησο το 1960. Πρώτη βουλευτής εξελέγη η τουρκοκύπρια Αϊλά Κιαζίμ, ενώ πρώτη Ελληνοκύπρια η Ρήνα Κατσελή, μέλος του «Δημοκρατικού Κόμματος», που εξελέγη το 1981. Η κυρία Κατσελή εμφανίστηκε στην πρώτη συνεδρίαση της Βουλής για να δώσει το νενομισμένο όρκο με τσεμπέρι και κυπριακή ενδυμασία. Σήμερα, στη Βουλή των Αντιπροσώπων υπάρχουν 8 γυναίκες σε σύνολο 56 ελληνοκυπρίων βουλευτών, ποσοστό 14,3%.

Πρωτεργάτης στον αγώνα για τη συμμετοχή των γυναικών στα πολιτικά πράγματα της χώρας στάθηκε το φεμινιστικό κίνημα. Η **Καλλιρρόη Παρρέν**, εκδότρια του περιοδικού «Εφημερίς των Κυριών», ήταν η πιο σημαντική φωνή έκφρασης αυτών των διεκδικήσεων.

Η Καλλιρρόη Παρρέν, γεννήθηκε στην Κρήτη το 1861. Το 1867 εγκαταστάθηκε με την οικογένειά της στην Αθήνα. Φοίτησε στη Σχολή Σουρμελή στον Πειραιά, στη γαλλική σχολή Καλογραιών και στο Αρσάκειο από όπου αποφοίτησε ως δασκάλα όπου με την ιδιότητα αυτή εργάστηκε ως διευθύντρια ελληνικών παρθεναγωγείων στη Ρωσία και τα Βαλκάνια. Το 1887 εξέδωσε το πρώτο φύλλο της *Εφημερίδος των Κυριών*, του πρώτου και μακροβιότερου γυναικείου εντύπου που συντασσόταν αποκλειστικά από γυναίκες. Η *Εφημερίς των Κυριών*, αρχικά ως εβδομαδιαία και αργότερα ως δεκαπενθήμερη, εκδιδόταν συνεχώς για τριάντα χρόνια (μέχρι το 1917) και είχε μεγάλη απήχηση στις Ελληνίδες τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Μέσω της *Εφημερίδος* της προωθούσε θέματα εκπαίδευσης, πολιτικής χειραφέτησης

και εργασιών των Σπηλιωτών και πρωτοστατούσε με πάθος σε πολιτικές, εθνικές και κοινωνικές κινήσεις, ενεργοποιώντας συστηματικά τις συμπατριώτισσες της ώστε να διεκδικούν, αλλά και να συμμετέχουν σε κάθε κοινωνική και πατριωτική προσπάθεια. Έχοντας δημιουργήσει ένα σταθερό πυρήνα συνεργατριών, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονταν δασκάλες, επιστήμονες, ποιήτριες, πεζογράφοι, λόγιες, αλλά και γυναίκες με μεγάλο κοινωνικό κύρος και φιλανθρωπική δράση όπως η Σαπφώ Λεοντιάς, η Αγαθονίκη Αντωνιάδου, η Κρυσταλλία Χρυσοβέργη, η Σοφία Σλίμαν κ.ά., καταπολεμούσε με πάθος τις κοινωνικές προκαταλήψεις και την αγραμματοσύνη των γυναικών, αγωνιζόταν για τη δυνατότητά τους να εργάζονται και να κερδίζουν τη ζωή τους, να μορφώνονται και να έχουν πρόσβαση στα ανώτατα ιδρύματα, αλλά και να διεκδικούν την ισότητα την πολιτική και κοινωνική ζωή με την παροχή ψήφου. Ταξίδευε συχνά στο εξωτερικό και ενημερωνόταν συνεχώς για όσα συνέβαιναν έξω από την Ελλάδα.

ΔΥΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ

ΣΟΥΦΡΑΖΕΤΕΣ:



Ονομασία των γυναικών που συμμετείχαν ενεργά στην κίνηση για την αναγνώριση του εκλογικού δικαιώματος στις γυναίκες· ο όρος προέρχεται από τη γαλλική λέξη *suffrage* (= δικαίωμα ψήφου). Ουσιαστικά, οι σ. ήταν οι πρώτες φεμινίστριες (βλ. λ. **φεμινισμός**) και εμφανίστηκαν στην Αγγλία και στις ΗΠΑ. Γυναικείοι αγώνες όμως γίνονταν παράλληλα στη Σουηδία, στη Νορβηγία κ.α. □ Το κίνημα στην αρχική του μορφή ήταν μαχητικό και διεκδικητικό, αλλά συγχρόνως στενό και αριστοκρατικό στη σύνθεσή του. Δεν βρήκε λαϊκή απήχηση και αντιμετώπισε την εχθρότητα του κράτους και τα αρνητικά σχόλια του κοινού. Έτσι, η λέξη σ. έφτασε να χρησιμοποιείται και ως σκωπτικός χαρακτηρισμός της ζωντανής γυναίκας. Ωστόσο, ιδιαίτερα οι Αγγλίδες σ. αγωνίστηκαν με πάθος και με υποδειγματική οργάνωση. Η δράση τους ήταν βίαιη και αποφασιστική. Τοποθέτησαν βόμβες, έκαψαν κτίρια, επιτέθηκαν σε μέλη του κοινοβουλίου, έκαναν διάφορες πράξεις που αποδιοργάνωναν τις επικοινωνίες κλπ., με αποτέλεσμα αρκετές από τις πρωταγωνιστικές μορφές του κινήματος να υποστούν φυλακίσεις και βασανιστήρια, ενώ ορισμένες προχώρησαν μέχρι και σε απεργίες πείνας. □ Η πιο μαχητική οργάνωση ήταν η Κοινωνική και Πολιτική Ένωση Γυναικών (WSPU), υπό την καθοδήγηση της Έμελιν Πάνκχερστ (βλ. λ.) και της κόρης της, Κρίσταμπελ, με υποδειγματική οργάνωση, αμειβόμενη εργασία μελών και έκδοση εφημερίδας. Η πρώτη τους δημόσια εμφάνιση έγινε τον Οκτώβριο του 1905, όταν στη διάρκεια μιας διάσκεψης του Κόμματος των Φιλελευθέρων, εισέβαλαν στον χώρο της διάσκεψης και προέβαλαν με μαχητικό τρόπο τα αιτήματά τους. Τελικά συνελήφθησαν και προτίμησαν να φυλακιστούν αντί να πληρώσουν πρόστιμο για διατάραξη της κοινής τάξης, προκειμένου να λάβει δημοσιότητα η πράξη τους και το κίνημά τους, όπως και έγινε. □ Η συμμετοχή των γυναικείων οργανώσεων στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, η μεγάλη τους προσφορά, αλλά και η ωρίμανση των συνθηκών της περιόδου του πολέμου (γενικότερη συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνική δράση) έφερε τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα και κέρδισαν το δικαίωμα ψήφου, πρώτα στην Αγγλία (μερικώς το 1918 και ολικά το 1928) και σιγά-σιγά στις

παραδοσιακές χώρες. με την αποκριση του δικαιώματος ψήφου, οδήγησε και ο προορισμός του πρώτου φεμινιστικού κινήματος, το οποίο κατόπιν και για αρκετά χρόνια ατόνησε

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΥ



Ο Φεμινισμός είναι ένα κοινωνικό κίνημα το οποίο αποσκοπεί στην εξάλειψη της ανισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών μέσω της προώθησης των γυναικείων δικαιωμάτων σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Γεννήθηκε στη Γαλλία την περίοδο του Διαφωτισμού από στοχαστές όπως οι Mary Wortley Montagu και Marquis de Condorcet και αφορούσε αρχικά τη συμμετοχή της γυναίκας στην εκπαίδευση και τις επιστήμες. Στα τέλη του 19ου αιώνα, λίγα χρόνια πριν τη γαλλική επανάσταση, ιδρύεται στο Μίντελμπουργκ της Ολλανδίας η πρώτη επίσημη γυναικεία επιστημονική κοινότητα και δημοσιεύονται οι πρώτες εφημερίδες που απευθύνονται στο γυναικείο φύλο.

Το 1789, το κίνημα επωφελείται από το επαναστατικό κλίμα που είχε διαμορφωθεί στη Γαλλία λόγω της επανάστασης και μέσω ενός τετραδίου παραπόνων διεκδικούνται ποικίλα δικαιώματα. Δεν αργούν να εμφανιστούν και τα πρώτα φεμινιστικά έργα με πρώτο εκείνο της κυρίας Mary Wollstonecraft με τίτλο «η Υπεράσπιση των Δικαιωμάτων της Γυναίκας», το οποίο τονίζει την σημασία της εκπαίδευσης των γυναικών που θα τις δώσει την ευκαιρία να συνεισφέρουν την κοινωνία και κατακρίνει τη στάση ορισμένων ανδρών που ουσιαστικά διαχωρίζουν τις γυναίκες από το ανθρώπινο είδος(!). Ο κόσμος τότε αρχίζει να αντιλαμβάνεται την άδικη μεταχείριση των γυναικών και συναντάμε τα πρώτα φεμινιστικά έργα από συγγραφείς ανδρικού φύλου. Μάλιστα ο περίφημος Βρετανός πολιτικός-φιλόσοφος Τζον Στιούαρτ Μιλ στο βιβλίο του «Η υποταγή των γυναικών» αναφέρει ότι ιδέες όπως η νόμιμη κατωτερότητα του αντίθετου φύλου είναι λανθασμένες και αποτελούν σημαντικά εμπόδια της ανθρώπινης προόδου. Έτσι σιγά σιγά οι λεγόμενες σουφραζέτες (ονομασία που προέρχεται από την γαλλική λέξη suffrage που σημαίνει δικαίωμα ψήφου) γεμίζουν τους δρόμους σε ΗΠΑ και Βρετανία ζητώντας μείωση του ωραρίου εργασίας, δικαίωμα ψήφου, αύξηση μισθών και πολλά άλλα. Παρόλο που ορισμένοι άνδρες σατίριζαν το φεμινιστικό κίνημα είτε σε ορισμένα άρθρα τους είτε στον κινηματογράφο, προβάλλοντας φυσικά σεξιστικές αντιλήψεις και αστεία που θα προκαλούσαν οργή στις μέρες μας, οι κυβερνήσεις αρχίζουν να συμμερίζονται την άποψη των φεμινιστών και από τις αρχές του 20ου αιώνα παραχωρούν πλήρη πολιτικά δικαιώματα στο γυναικείο φύλο.

Στη χώρα μας, το έργο των φεμινιστών ήταν αρκετά πιο δύσκολο καθώς έπρεπε να αντιμετωπιστούν ορισμένες οπισθοδρομικές αντιλήψεις και η νοοτροπία του Έλληνα της εποχής που ήθελε τη γυναίκα πλήρως υποταγμένη σε αυτόν, να ασχολείται μόνο με οικιακές εργασίες και την ανατροφή των παιδιών του. Έτσι η Ελληνίδα στην πλειοψηφία τους παραμένουν αναλφάβητες, ανίκανες να αντιδράσουν και να διεκδικήσουν οποιοδήποτε πολιτικό δικαίωμα. Όλα αυτά συνέβαιναν μέχρι τις 8 Μαρτίου του 1897, οπότε η κυρία Καλιρρόη Παρρέν, η πρώτη ελληνίδα φεμινίστρια και δημοσιογράφος, κυκλοφορεί το πρώτο φύλλο της «Εφημερίδος των Κυριών»

αντιφρονήτως ουσιαστικά μια νέα εποχή για τον ρόλο των γυναικών στη χώρα μας. Ωστόσο ο αγώνας για την πολιτική χειραφέτηση της Ελληνίδας θα ξεκινήσει επίσημα το 1920 με την ίδρυση του «Συνδέσμου για τα δικαιώματα της γυναίκας», πρόεδρος του οποίου η Μαρία Νεγρεπόντη με αντιπρόεδρο την Αύρα θεοδωροπούλου. Ο αγώνας θα αποδώσει καρπούς το 1930, όταν επί κυβέρνησης Βενιζέλου παραχωρείται το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες, εφόσον όμως αυτές πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις. Πιο συγκεκριμένα, στις κάλπες μπορούσαν να προσέλθουν μόνο οι εγγράμματες γυναίκες που είχαν ξεπεράσει το 30ο έτος της ηλικίας τους και φυσικά δεν είχαν το δικαίωμα του εκλέγεσθαι, αλλά μόνο του εκλέγειν. Δεδομένου ότι το 70% των γυναικών τις εποχής δεν διέθεταν επαρκές μορφωτικό (ήταν ουσιαστικά αγράμματες), οι γυναικείες ψήφοι στις εκλογές του 1934 δεν ξεπέρασαν πανελληνίως τις 250(!). Πλήρη πολιτικά δικαιώματα θα κατοχυρωθούν στο γυναικείο φύλο περίπου 20 χρόνια μετά, το 1952, όταν η κυβέρνηση, θέλοντας να δώσει την εικόνα μιας δημοκρατικής κοινωνίας μετά τον ελληνικό εμφύλιο, επιτρέπει το εκλέγειν και το εκλέγεσθαι σε όλες τις γυναίκες άνω των 21 ετών

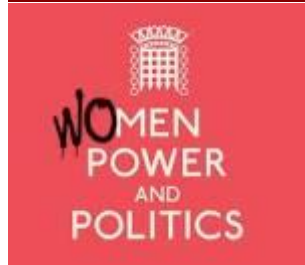
ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ

Ο φιλελεύθερος φεμινισμός έχει μεγάλη ιστορία στη διάρκεια του 18ου και 19ου αιώνα με διανοούμενους όπως η Μαίρη Γουολστοουνκράφτ (1759-1797), η Χάριετ Τέιλορ (1807-1858), η Ελίζαμπεθ Κάθου Στάντον (1815-1902) που επιχειρηματολογούσαν για τα δικαιώματα των γυναικών στη βάση φιλελεύθερης φιλοσοφικής λογικής. Το κίνημα των γυναικών για ίσα δικαιώματα, ειδικά ο αγώνας για το δικαίωμα στην ψήφο βασιζόταν πρωταρχικά στη φιλελεύθερη λογική. Προηγούμενως φιλελεύθεροι πολιτικοί φιλόσοφοι όπως ο Τζον Λοκ, ο Ζαν Ζαν Ρουσώ είχαν επιχειρηματολογήσει για την κυριαρχία της ισότητας του λόγου, ειδικά της πολιτικής ισότητας. προσαρμόσουν την φιλελεύθερη θεωρία τους στο ζήτημα της θέσης των γυναικών στην κοινωνία. να προσαρμόσουν την φιλελεύθερη θεωρία τους στο ζήτημα της θέσης των γυναικών στην κοινωνία. Οι αξίες του φιλελευθερισμού, συμπεριλαμβάνοντας την κεντρική πίστη στη σημασία της αυτονομίας του ατόμου αναπτύχθηκαν τον 17ο αιώνα. Εμφανίστηκε με την ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Ευρώπη σε αντιπαράθεση με τις φεουδαρχικές πατριαρχικές αξίες που βασιζόνταν στην ανισότητα. Ήταν η φιλοσοφία της ανερχόμενης αστικής τάξης. Οι φεουδαρχικές αξίες βασιζόνταν στην λογική της αποδοχής της κληρονομική υπεροχής της ελίτ - ειδικά των βασιλιάδων. Οι υπόλοιποι ήταν υποκείμενα- υποτελείς. Υπεράσπιζαν την ιεραρχία και την ανισότητα στα δικαιώματα και την εξουσία. Σε αντιπαράθεση με αυτές τις φεουδαρχικές αξίες η φιλελεύθερη φιλοσοφία προώθησε τη λογική της φυσικής ισότητας και ελευθερίας των ανθρώπινων όντων. Υπερασπίστηκαν μια κοινωνική και πολιτική διάρθρωση που θα αναγνώριζε την ισότητα σε όλα τα άτομα και θα τους παρείχε την ισότητα στις ευκαιρίες. Αυτή η φιλοσοφία ήταν αυστηρά ορθολογική και κοσμική και αποτέλεσε την ισχυρότερη και πιο προοδευτική διατύπωση της περιόδου του Διαφωτισμού. Σημαδεύτηκε από έντονο ατομικισμό. Ωστόσο οι διάσημοι νεοφιλελεύθεροι φιλόσοφοι του 18ου αιώνα όπως ο Ρουσώ και ο Λοκ δεν προσάρμοσαν τις ίδιες αρχές στην πατριαρχική οικογένεια και την θέση της γυναίκας σε αυτήν. Ήταν η πατριαρχική προκατάληψη του φιλελευθερισμού που αφορούσε μόνο τους άνδρες στην αγορά (Ζίλα Αϊζενστάιν). Η Μαίρη Γουολστοουνκράφτ ανήκε στο ριζοσπαστικό τμήμα της διανοούμενης αριστοκρατίας στην Αγγλία που υποστήριζε τη Γαλλική και Αμερικάνικη Επανάσταση. Έγραψε το βιβλίο «Η Δικαίωση των Δικαιωμάτων των Γυναικών» το 1791 σε απάντηση στον Έντμουντ Μπερκ και στην συντηρητική του ερμηνεία για τη σημασία της Γαλλικής Επανάστασης. Στο βιβλίο της επιχειρηματολογεί κατά των φεουδαρχικών πατριαρχικών αντιλήψεων για την φυσική εξάρτηση των γυναικών από τους άνδρες, ότι οι γυναίκες δημιουργήθηκαν για να τους ευχαριστούν και ότι δεν μπορούν να είναι ανεξάρτητες. Η Γουολστοουνκράφτ έγραψε πριν από την άνοδο του γυναικείου κινήματος και τα επιχειρήματα της βασίζονται στη λογική και τον ορθολογισμό. Στην ανάλυση της Γουολστοουνκράφτ υπάρχουν οι βασικές αρχές της Διαφώτισης: η πίστη στην ανθρώπινη ικανότητα στη λογική και στις αντιλήψεις της ελευθερίας και της ισότητας που προηγήθηκαν και συνόδευσαν την Αμερικάνικη και Γαλλική



Σημαντική φωνή των διεκδικήσεων της γυναίκας στην Ελλάδα όπως αναφέρθηκε παραπάνω, υπήρξε η Καλλιρρόη Παρρέν, εκδότρια του περιοδικού <<Εφημερίς των Κυριών>>, που το φεμινιστικό της κίνημα κατάφερε να επιτρέψει στις γυναίκες άνω των 30, να ψηφίζουν στις κοινοτικές και δημοτικές εκλογές. Χρειάστηκαν πολλοί αγώνες, αλλά οι γυναίκες απέκτησαν το δικαίωμα ψήφου. Οι πρώτες γυναίκες της βουλής, ήταν η Ελένη Σκούρα με τη Βιργινία Ζάννα. Το γυναικείο κίνημα πέτυχε τη μεγάλη νίκη, όταν καθιερώθηκε στο Σύνταγμα, το 1975, η αρχή της ισότητας των δύο φύλων.

Γυναίκα και Πολιτική



"Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ"

Τον 18ο αιώνα οι γυναίκες θεωρούνταν ικανές να είναι καλές σύζυγοι και μητέρες, βιολογικά, όμως, ακατάλληλες για τη δημόσια σφαίρα. Σήμερα, οι γυναίκες που μετέχουν στην πολιτική δεν θεωρούνται αυτόνομα πολιτικά δρώντα υποκείμενα και η σκοταδιστική νεοφιλελεύθερη ιδεολογία στον 21ο αιώνα επαινεί ακόμη τις καλές συζύγους και μητέρες και κατηγορεί τις εργαζόμενες γιατί διαλύουν την οικογένεια.

Περίπου έτσι αντιμετωπίζονται οι γυναίκες ως κοινωνικό φύλο και από την Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα. Η πολιτική Ισότητας της ΕΕ ποτέ δεν σκόπευσε στην κατάργηση της ανισότιμης σχέσης των φύλων παρά τις αυταπάτες μιας μερίδας φεμινιστριών. Είναι μια πολιτική διαχείρισης των προβλημάτων των γυναικών, ανάλογα με τη συγκυρία, με σκοπό οι γυναίκες να υποτάσσονται στις εκάστοτε πολιτικές και οικονομικές προτεραιότητες της. Η ΕΕ και οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών της είναι όλοι συνυπεύθυνοι για την ανδροκρατούμενη Ευρώπη, για το σοβαρό έλλειμμα δημοκρατίας που έχει ως συνέπεια το μισό και παραπάνω των κατοίκων της να θεωρούνται πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Είναι όλοι συνυπεύθυνοι για την αντιμετώπιση της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης με μέτρα που διευρύνουν ακόμη περισσότερο τις κοινωνικές ανισότητες, καταδικάζουν στη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό και την εξαθλίωση τους λαούς της Ευρώπης και ιδιαίτερα τις γυναίκες και τους νέους.

Η ΕΕ που θέλουμε πρέπει να εφαρμόσει στην πράξη την ισόροπη συμμετοχή των γυναικών σε όλους τους τομείς της οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής ζωής. Να έχει δηλαδή την πολιτική βούληση και να διαθέσει τα οικονομικά μέσα για να γίνουν πράξη οι νόμοι για την ισότητα, που σημαίνει αλλαγές στους προϋπολογισμούς, υποστηρικτικές δομές και διαρκή διαπαιδαγώγηση ανδρών και γυναικών.

Γυναίκα και πολιτική: Μια προβληματική σχέση

Η ενασχόληση με την πολιτική αποτελεί για τις περισσότερες γυναίκες στη χώρα μας, και όχι μόνο, μια δύσκολη και κάποτε οδυνηρή εμπειρία, αφού η σχέση τους μαζί της διαμορφώνεται με άνισους, αναφορικά με τους άνδρες, όρους. Φορτωμένες με πολλαπλούς ρόλους, μόνες, στις περισσότερες περιπτώσεις, υπεύθυνες για τα παιδιά, τη φροντίδα των εξαρτώμενων ατόμων της οικογένειας -μωρά, κατάκοιτοι/ες ηλικιωμένοι/ες, κ.λπ.- της πλειοψηφίας των ενδοοικογενειακών υποχρεώσεων, με απωθημένες επιθυμίες και ανάγκες, σε συνεχή εργασιακή ενασχόληση (που μόνον ένα μέρος της είναι αναγνωρίσιμο και αμειβόμενο, καθώς το υπόλοιπο παραμένει αόρατο, άμισθο, ανασφάλιστο και μη αναγνωρίσιμο, χαμένο στον άχρωμο και αόριστο όρο του «νοικοκυριού»), ενώ πολύ συχνά το οικογενειακό και ευρύτερο περιβάλλον είναι έτοιμο να τις εγκαλέσει «για παραμέληση των παιδιών» και των λοιπών υποχρεώσεών τους. Και ούτε λόγος φυσικά για κοινωνική μητρότητα, αναδιανομή των ενδοοικογενειακών υποχρεώσεων μεταξύ των συντρόφων, ανακατανομή του ενδοοικογενειακού χρόνου υπέρ και των γυναικών. Ζητήματα βαθιά πολιτικά, που αμφισβητούν τις έμφυλες εξουσιαστικές δομές της ελληνικής οικογένειας, απωθούνται στα συσκοτισμένα όρια του «ιδιωτικού» και αποσιωπώνται. (Και μη σπεύσουν κάποιοι/ες να ισχυριστούν πως αυτά είναι κατάλοιπα του παρελθόντος που αλλάζουν στις νεότερες γενιές, γιατί η σχετική έρευνα του Eurostart (2007) είναι πραγματικά αποκαρδιωτική: μόνο το 3% των Ελλήνων συμμετέχει στις υποχρεώσεις του νοικοκυριού).

Το γεγονός, κατά κανόνα, δεν γίνεται αντιληπτό ούτε καν στο στενό οικογενειακό περιβάλλον των γυναικών και ακόμα λιγότερο φαίνεται να το λαμβάνουν υπόψη τους οι πολιτικοί φορείς κατά τους σχεδιασμούς τους. Για τη συλλογική κοινωνική συνείδηση η πολιτική αποτελεί έναν ανδρικό χώρο. Ανέκαθεν, έτσι ή αλλιώς, η ενασχόληση με τις δημόσιες υποθέσεις υπήρξε υπόθεση μιας λέσχης ανδρών, με χαρακτηριστική περίπτωση την αρχαία δημοκρατία των ελεύθερων Αθηναίων ανδρών. Οι γυναίκες συνδέονται με την ιδιωτική σφαίρα της ζωής και τη μητρότητα-πεπρωμένο. Η είσοδος τους στην πολιτική, συνεπώς, αποτελεί μια παρέκκλιση του -αρσενικού πάντοτε- κανόνα, ο οποίος εκφράζεται χαρακτηριστικά στη φιλοσοφία, τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας όλων των γνωστών μέχρι σήμερα πολιτικών σχημάτων και δομών, που διαμορφώθηκαν με βάση την ανδρική εμπειρία και τις ανδρικές ανάγκες. Έτσι, δεν είναι τυχαίο που η πολιτική (και εκλογική βεβαίως) συμπεριφορά των γυναικών που αρχίζει να απασχολεί με εξαιρετική καθυστέρηση, μόλις τη δεκαετία του '80, την πολιτική επιστήμη και την έρευνα ευρύτερα, συγκρίνεται πάντοτε με αυτήν των ανδρών (με τον κανόνα δηλαδή), ενώ οι ίδιες δεν μελετώνται «ως αυτόνομα πολιτικά δρώντα υποκείμενα, αλλά ως απόκλιση από το πρότυπο πολιτικότητας των ανδρών» (ΚΕΘΙ, 2006). Πολλοί/ές θα σπεύσουν να αμφισβητήσουν μια τέτοια άποψη. Πάντως, εκείνες οι γυναίκες που, παρά τα βάρη και τους ρόλους που καλούνται να διεκπεραιώσουν, επιμένουν να συμμετέχουν στις πολιτικές δραστηριότητες, και μάλιστα διεκδικούν μια θέση σε όργανα όπως το Κοινοβούλιο, αντιμετωπίζονται με προκατάληψη-εισβολείς σε χώρο που δεν τους ανήκει- παραμερίζονται ή και παρακάμπτονται από μηχανισμούς εφόσον χρειασθεί, κρίνονται δε καθημερινά με τον πιο αυστηρό τρόπο. Αρκεί έστω και μια μικρή παράλειψη για να αναδειχθούν τα σεξιστικά στερεότυπα, τα σχετικά με το ρόλο και τον προορισμό του γυναικείου φύλου, που προτάσσονται μέσω ενός εξίσου σεξιστικού λόγου. Κι αξίζει εδώ η παρατήρηση πως ευρύτερα ο πολιτικός λόγος χαρακτηρίζεται από σεξισμό, όχι μόνον όταν απευθύνεται απαξιωτικά προς τις γυναίκες ή χρησιμοποιεί θηλυκά χαρακτηριστικά για να μειώσει αντιπάλους, αλλά, κυρίως, με το να καθιστά τις γυναίκες αόρατες στο πλαίσιο του και να αναπαράγει την πατριαρχική αντίληψη πως το αρσενικό γένος μπορεί και επιβάλλεται να εκφράζει και τα δύο γένη.



Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, χάρη στη φεμινιστική σκέψη και τους αγώνες των ίδιων των γυναικών, αναπτύσσεται ευρεία συζήτηση για την αναγκαιότητα ισόροπης συμμετοχής των γυναικών στη δημόσια σφαίρα της ζωής και ειδικότερα στην πολιτική, η οποία, μάλιστα, συνδέει τη συμμετοχή αυτή με την ποιότητα της δημοκρατίας, την κοινωνική συνοχή και την ανάπτυξη. Στο πλαίσιο της αναδεικνύονται δύο από τις βασικές προϋποθέσεις εξασφάλισής

της: αυτή της επίτευξης της ενδοοικογενειακής δημοκρατίας και αυτή της γενικευμένης εφαρμογής έμφυλων πολιτικών και μέτρων, οριζόντιων και κάθετων, σε κάθε τομέα δραστηριότητας. Η κοινωνία και οι πολιτικοί της σχηματισμοί πρέπει να αποδεχθούν πως οι γυναίκες διεκδικούν πλέον την ουσιαστική συμμετοχή τους στα όργανα και τις αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή τους. Η σημερινή κατάσταση της απουσίας τους από τα κέντρα των πολιτικών και οικονομικών αποφάσεων αποτελεί σημαντικότατο δημοκρατικό έλλειμμα και αναδεικνύει την ένδεια της κυρίαρχης πολιτικής κουλτούρας, αλλά και πολυσυζητημένων εννοιών όπως αυτές της «κοινωνίας των πολιτών» ή της «ιδιότητας του πολίτη». Κι όπως τονίζεται στο άρθρο 181, του Στρατηγικού Στόχου G1 της 4ης Παγκόσμιας Διάσκεψης για τις Γυναίκες (Πλατφόρμα Πεκίνου, 1995) «Η επίτευξη του στόχου της ίσης συμμετοχής των γυναικών και των ανδρών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, θα επιφέρει την ισορροπία, η οποία θα αντικατοπτρίζει με μεγαλύτερη ακρίβεια τη σύνθεση της κοινωνίας και είναι απαραίτητη, ώστε να ενδυναμωθεί η δημοκρατία και να προωθηθεί η ορθή λειτουργία της τελευταίας».

Τα πολιτικά δικαιώματα των γυναικών



Στις 23 Απριλίου του 1944, εν μέσω κατοχής, οι Ελληνίδες για πρώτη φορά ψήφισαν και ψηφίστηκαν. Συγκεκριμένα στις **23 Απρίλη 1944** έγιναν εκλογές για την **ανάδειξη του Εθνικού Συμβουλίου** και εκλέχτηκαν **πέντε γυναίκες** εθνοσύμβουλοι, η **Χρύσα Χατζηβασιλείου**, η **Καίτη Ζεύγου**, η **Μαρία Σβώλου**, η **Φωτεινή Φιλιππίδου** και η **Μάχη Μαυροειδή**. Σε πολλές πόλεις και χωριά της Ελεύθερης Ελλάδας εκλέχτηκαν γυναίκες δήμαρχοι και κοινοτάρχισσες καθώς και λαϊκές δικαστίνες. Η **πρώτη δήμαρχος στην Ελλάδα** ήταν η **Μαρίκα Μπότση-Τσαπαλίρα στην Αμαλιάδα το 1944**. Βέβαια, η επίσημη καθιέρωση των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών στη χώρα μας, συνέβη μερικά χρόνια αργότερα, το 1952 όταν κατοχυρώθηκε το δικαίωμά τους στο Σύνταγμα. Αλλά η πρώτη ψήφος είχε ήδη ριφθεί!

Η προσπάθεια, όμως, είχε -και εδώ- ξεκινήσει πολύ νωρίτερα. Το 1920 το Σοσιαλεργατικό Κόμμα κατέβηκε στις εκλογές φωνάζοντας, ανάμεσα στα υπόλοιπα προεκλογικά του συνθήματα, «Σφυρί, δρεπάνι και ψήφο στο φουστάνι». Την ίδια περίοδο είχε ξεκινήσει ο οργανωμένος αγώνας για την πολιτική χειραφέτηση της Ελληνίδας και είχε ιδρυθεί ο «Σύνδεσμος για τα δικαιώματα της γυναίκας» με πρόεδρο τη Μαρία Νεγρεπόντη και αντιπρόεδρο την Αύρα Θεοδωροπούλου, πρωτοπόρο του γυναικείου κινήματος.

Οι συζητήσεις που έγιναν στη Βουλή από το 1920 δεν είχαν θετικό αποτέλεσμα διότι οι γυναίκες θεωρούνταν ...ανισόρροπες και άρα αναξιόπιστες για να αποφασίσουν για το μέλλον του έθνους.

«...Ορισμένα τινά Ελληνικά θήλεα ζητούν να δοθή ψήφος εις τας γυναίκας. Σχετικώς με το ίδιον τούτο θέμα διαπρεπέστατος επιστήμων είχεν άλλοτε αναπτύξει από του βήματος της Βουλής το επιστημονικώς πασίγνωστον, άλλως τε, γεγονός ότι παν θήλυ διατελεί εις ανισόρροπον και έξαλλον πνευματικήν κατάστασιν ωρισμένας ημέρας εκάστου μηνός... Νεώτεροι και ακριβέστεροι έρευναι καταδείκνυσιν ότι ου μόνον ωρισμένας ημέρας, αλλά δι' όλου του μηνός τελούσιν άπαντα τα θήλεα εις πνευματικήν και συναισθηματικήν ανισορροπίαν... Επειδή εν τούτοις αι ημέραι αύται, δεν συμπίπτουν ως προς όλα τα θήλεα, είναι αδύνατον να ευρεθή ημέρα πνευματικής ισορροπίας και ψυχικής γαλήνης όλων των θηλέων, ώστε την ευτυχή εκείνην ημέραν να ορίζονται αι εκάστοτε εκλογαί. Η γυναικεία συνεπώς ψήφος είναι πράγμα επικίνδυνον, άρα αποκρουστέον» έγραφε η Εφημερίδα «Νέα Ημέρα» στις 20 Μαρτίου του 1928.

Το 1934 οι Ελληνίδες ψήφισαν για πρώτη φορά, σε δημοτικές εκλογές. Το δικαίωμα εκχωρήθηκε μόνο σε εγγράμματες Ελληνίδες άνω των 30 ετών και σε όλη τη χώρα ψήφισαν 240 (...) γυναίκες.

Το 1979 τα Ηνωμένα Έθνη έκαναν ένα συνέδριο στο οποίο συζητήθηκε η απάλειψη κάθε είδους διάκρισης όσον αφορά στο γυναικείο φύλο και οι αποφάσεις τους τέθηκαν σε ισχύ από τις χώρες-μέλη στις 3 Σεπτεμβρίου του 1981. Αλλά η ιστορία της γυναικείας ψήφου είχε ξεκινήσει πολύ πολύ νωρίτερα, από τις σουφραζέτες και δεν ήταν τόσο εύκολο και απλό να την κερδίσουν.

Οι Ελληνίδες στις κάλπες



Χρειάστηκαν δεκαετίες έντονων γυναικείων αγώνων για να μπορέσουν οι Ελληνίδες να αποκτήσουν δικαίωμα ψήφου.

Για πρώτη φορά ψήφισαν στις δημοτικές εκλογές της 11ης Φεβρουαρίου 1934.

Εκλογικό δικαίωμα δεν δόθηκε σε όλες, αλλά μόνο σε όσες είχαν κλείσει τα 30 χρόνια και διέθεταν τουλάχιστον απολυτήριο Δημοτικού. Στους εκλογικούς καταλόγους της Αθήνας γράφτηκαν μόλις 2.655 κυρίες, από τις οποίες ψήφισαν τελικά μόνο 439.

Χαρακτηριστική για το κλίμα της εποχής ήταν η άρνηση της ηθοποιού Μαρίκας Κοτοπούλη να ψηφίσει, λέγοντας μάλιστα πως ψήφο θέλουν μόνο όσες είναι άσχημες και όσες αποφεύγουν να κάνουν παιδιά!

Δήμαρχος Αθηναίων σε αυτές τις εκλογές αναδείχθηκε ο Κώστας Κοτζιάς, γιος του αθηναίου εμπόρου Γεώργιου Κοτζιά, ενός εκ των ιδρυτών του Εμπορικού Συλλόγου Αθηνών. Επί των ημερών του διαμορφώθηκε το Πεδίον του Άρεως. Στις 23 Απριλίου 1944, εν μέσω Κατοχής, οι Ελληνίδες ψήφισαν και ψηφίστηκαν. Συγκεκριμένα στις **23 Απρίλη 1944** έγιναν εκλογές για την **ανάδειξη του Εθνικού Συμβουλίου** και εκλέχτηκαν **πέντε γυναίκες** εθνοσύμβουλοι, η **Χρύσα Χατζηβασιλείου**, η **Καίτη Ζεύγου**, η **Μαρία Σβώλου**, η **Φωτεινή Φιλιππίδου** και η **Μάχη Μαυροειδή**. Σε πολλές πόλεις και χωριά της Ελεύθερης Ελλάδας εκλέχτηκαν γυναίκες δήμαρχοι και κοινοτάρχισσες καθώς και λαϊκές δικαστίνες. Η **πρώτη δήμαρχος στην Ελλάδα** ήταν η **Μαρίκα Μπότση-Τσαπαλίρα στην Αμαλιάδα το 1944**.

Σε βουλευτικές εκλογές, οι Ελληνίδες ψήφισαν για πρώτη φορά στις 19 Φεβρουαρίου του 1956. Ήταν η απαρχή της εφαρμογής στην πράξη της καθολικής ψηφοφορίας, που είχε κατοχυρωθεί ήδη στο Σύνταγμα του 1864, με την αναγνώριση της ιδιότητας του πολίτη στις γυναίκες.

Πέρασε σχεδόν ένας αιώνας μέχρις ότου καταφέρουν οι Ελληνίδες να φτάσουν στην κάλπη, έχοντας κατακτήσει πλήρως το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις βουλευτικές εκλογές του 1956, με τη Λίνα Τσαλδάρη της ΕΡΕ και τη Βάσω Θανασέκου της «Δημοκρατικής Ένωσης» να εισέρχονται στο Ελληνικό Κοινοβούλιο. Η Λίνα Τσαλδάρη έγινε και η πρώτη γυναίκα - υπουργός, καθώς ανέλαβε το Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας στην κυβέρνηση Καραμανλή. Την ίδια χρονιά εκλέχθηκε και η πρώτη γυναίκα Δήμαρχος, η Μαρία Δεσύλλα, στην Κέρκυρα. Πρωτεργάτης στον αγώνα για τη συμμετοχή των γυναικών στα πολιτικά πράγματα της χώρας στάθηκε το φεμινιστικό κίνημα. Η Καλλιρρόη Παρρέν, εκδότρια του περιοδικού «Εφημερίς των Κυριών», ήταν η πιο σημαντική φωνή έκφρασης αυτών των διεκδικήσεων. Η ισότητα των δυο φύλων και η απαίτηση για τη χορήγηση πολιτικών δικαιωμάτων στις γυναίκες, οδήγησε στη σύσταση πολλών γυναικείων οργανώσεων, με αποτέλεσμα κατόπιν πιέσεων τους να φτάσουμε στο προεδρικό διάταγμα της 5ης Φεβρουαρίου του 1930 που αναγνώριζε το δικαίωμα του εκλέγειν για τις Ελληνίδες, αλλά μόνο για τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές και μόνο για τις εγγράμματες άνω των 30 ετών.

Η πλήρης κατοχύρωση των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών ψηφίστηκε στις 28 Μαΐου του 1952, χωρίς όμως τελικά να συμμετάσχουν στις εκλογές του Νοεμβρίου, γιατί δεν είχαν ενημερωθεί οι εκλογικοί κατάλογοι. Το 1953, σε επαναληπτική εκλογή στη Θεσσαλονίκη, εξελέγη η πρώτη γυναίκα βουλευτής. Ήταν η Ελένη Σκούρα («Ελληνικός Συναγερμός»), που μαζί με τη Βιργινία Ζάννα («Κόμμα Φιλελευθέρων»), υπήρξαν οι δυο πρώτες γυναίκες υποψήφιες για το βουλευτικό αξίωμα.

Το γυναικείο κίνημα πέτυχε τη μεγαλύτερη νίκη του, όταν στο Σύνταγμα του 1975

2004 συμμετέχουν συνολικά 40 γυναίκες. Είναι ο μεγαλύτερος αριθμός μέχρι σήμερα, αλλά αντιστοιχεί μόλις στο 13% του συνόλου των μελών της Βουλής. Στην Κύπρο, οι γυναίκες ψήφισαν από τις πρώτες εκλογές στη Μεγαλόνησο το 1960. Πρώτη βουλευτής εξελέγη η τουρκοκύπρια Αϊλά Κιαζίμ, ενώ πρώτη Ελληνοκύπρια η Ρήνα Κατσελή, μέλος του «Δημοκρατικού Κόμματος», που εξελέγη το 1981. Η κυρία Κατσελή εμφανίστηκε στην πρώτη συνεδρίαση της Βουλής για να δώσει το νενομισμένο όρκο με τσεμπέρι και κυπριακή ενδυμασία. Σήμερα, στη Βουλή των Αντιπροσώπων υπάρχουν 8 γυναίκες σε σύνολο 56 ελληνοκυπρίων βουλευτών, ποσοστό 14,3%.

Τα Ηνωμένα Έθνη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Το 1948 τα Ηνωμένα Έθνη έκαναν την πρώτη τους επίσημη κίνηση προς την κατοχύρωση ίσων δικαιωμάτων για όλους τους ανθρώπους και, σύμφωνα με το άρθρο 21 της Διακήρυξης, «όλοι έχουν το δικαίωμα να συμμετάσχουν στην κυβέρνηση της χώρας τους απ' ευθείας ή μέσω ελεύθερα εκλεγμένων εκπροσώπων. Η θέληση του λαού πρέπει να είναι η βάση της εξουσίας και της κυβέρνησης και αυτή θα εκφράζεται με περιοδικές και αυθεντικές εκλογικές διαδικασίες στις οποίες θα έχουν ισάξιο δικαίωμα μυστικής ή αντίστοιχης ψήφου όλοι οι πολίτες».

Η πιο πρόσφατη χώρα που παραχώρησε δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες είναι το Μπουτάν, το 2008.

Γυναίκες και το δίκαιο της ισότητας.



Το 1952, ο νόμος 2159 κατοχυρώνει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι των γυναικών στις δημοτικές και βουλευτικές εκλογές. Οι Ελληνίδες εισέρχονται αργοπορημένα σε σχέση με τους άνδρες και με γυναίκες άλλων ευρωπαϊκών χωρών στο θεσμό της καθολικής ψηφοφορίας. Παρ' όλα αυτά, το γεγονός της απονομής των πολιτικών δικαιωμάτων στις Ελληνίδες δεν αποτυπώνεται στο Σύνταγμα του 1952. Το δικαίωμα της καθολικής ψήφου κατοχυρώθηκε συνταγματικά το 1975, όπου στο άρθρο 4 ορίζεται ρητά ότι: «όλοι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου και έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις».

Στην πραγματικότητα έπρεπε να μμεσολαβήσουν μερικά χρόνια ακόμη μέχρι να θεσπιστούν οι διατάξεις της ισότητας, σύμφωνα με τις αρχές του Συντάγματος. Στην Ελλάδα, αν και ιδιαίτερα πρόσφατες, από το 1980 μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές νομοθετικές και θεσμικές αλλαγές για τη διασφάλιση της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων και την εξάλειψη όλων των μορφών διάκρισης ενάντια στις γυναίκες. Η τροποποίηση και αναθεώρηση του οικογενειακού δικαίου, η εισαγωγή νέων νόμων σχετικά με την εξάλειψη των διακρίσεων στην εκπαίδευση, στην επαγγελματική κατάρτιση, στην απασχόληση και στις εργασιακές σχέσεις αποτελούν σημαντικά παραδείγματα. Άλλωστε, η Ελλάδα έπρεπε να εναρμονιστεί και να ακολουθήσει συμβάσεις διεθνών οργανισμών, τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης, των οποίων αποτελεί μέλος. Έτσι το 1982 καθιερώνεται ο πολιτικός γάμος και καταργείται η μοιχεία (Παυλάκου, 1991).

Παρατηρήματα σχετικά, η ανατροπή του οικογενειακού δικαίου το 1983, καθιέρωσε την πατριαρχική οικογένεια, τον θεσμό της προίκας και την υποχρέωση των γυναικών να αλλάζουν το επώνυμό τους μετά το γάμο (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 1995). Επίσης, καθιερώθηκε η ανατροφή και εκπαίδευση των παιδιών με βάση τις κλίσεις και τις δεξιότητές τους και όχι με βάση το φύλο, η δυνατότητα «αξίωσης συμμετοχής» του καθένα από τους συζύγους στην περιουσία που αποκτήθηκε κατά τη διάρκεια του γάμου, το συναινετικό διαζύγιο και η εξομοίωση των δικαιωμάτων των παιδιών που γεννήθηκαν χωρίς γάμο με τα δικαιώματα των παιδιών που γεννήθηκαν μέσα στο γάμο (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 1995).

Στην ίδια δεκαετία μια σειρά από μέτρα προώθησαν την ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση. Το 1982 καταργήθηκαν σημαντικές διακρίσεις φύλου σε σχέση με την εισαγωγή ανδρών και γυναικών σε ανώτατα ιδρύματα (για παράδειγμα, επιτράπηκε η εισαγωγή ανδρών σε σχολές νηπιαγωγών και οικιακής οικονομίας) (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 1995). Επίσης, καταργήθηκε η σχολική ποδιά για τα κορίτσια, εισήχθη σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός σε όλα τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με γνώμονα την ισότητα ανάμεσα στα φύλα και τέλος έγινε σημαντική προσπάθεια σε σχολικά εγχειρίδια και διδακτικά βιβλία προς την κατεύθυνση της κατάργησης των στερεοτύπων σε κοινωνικούς και επαγγελματικούς ρόλους των δύο φύλων (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 1995).

Όσον αφορά στον αγροτικό τομέα, δόθηκε η δυνατότητα στις αγρότισσες να γίνουν μέλη συνεταιρισμών, θεσπίστηκε πλήρης και αυτοτελής σύνταξη για την αγρότισσα, χορηγήθηκε επίδομα τοκετού στις ασφαλισμένες στον Ο.Γ.Α. και τέλος καταργήθηκε οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ των δύο συζύγων ως προς την αρχηγία της γεωργικής εκμετάλλευσης, η οποία είναι ενιαία στο πλαίσιο της οικογένειας (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 1995).

Επιπλέον, το 1984 καθιερώνεται η αυτεπάγγελτη δίωξη για εγκλήματα βιασμού και τιμωρείται ως ποινικό αδίκημα η πράξη εκείνου που προσβάλλει με άσεμνες χειρονομίες και προτάσεις την αξιοπρέπεια του άλλου (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 1995).

Επειδή οι ρόλοι της γυναίκας στην ιδιωτική ζωή και στο πλαίσιο της οικογένειας θεωρούνται «φυσικοί» και αυτονόητοι, οι μεταρρυθμίσεις του οικογενειακού δικαίου βρήκαν μεγαλύτερη ανταπόκριση και εφαρμόστηκαν ευκολότερα σε σχέση με τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν τη θέση της γυναίκας στο δημόσιο τομέα και ειδικά στον τομέα της απασχόλησης. Στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο η αντίληψη που επικρατεί ακόμη και σήμερα είναι ότι η ισότιμη αντιμετώπιση της γυναίκας στην απασχόληση είναι σχεδόν ανέφικτη, διότι η κύρια ή παράλληλη ενασχόλησή της με την οικογένεια δεν συμβαδίζει με την πλήρη ένταξη της στην αγορά εργασίας. Σύμφωνα με τον Βουτυρά (1981), η ισότητα στην επαγγελματική εξέλιξη, στις αμοιβές ή στην κατάρτιση δεν έχει καθιερωθεί στην πράξη, γιατί τέθηκε μόνον σαν ζήτημα εργατικής νομοθεσίας, ενώ είναι συνυφασμένο με την όλη θέση της γυναίκας στην κοινωνική ζωή. Για τους παραπάνω λόγους, αναλύεται εκτενέστερα το δίκαιο που αφορά στην ισότητα των εργασιακών σχέσεων ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες.



Νόμος 1329/83 (ΦΕΚ 25/Α/18-2-1983) με τον οποίο εκσυγχρονίσθηκε το **Οικογενειακό Δίκαιο** και προσαρμόσθηκε στην συνταγματική επιταγή της αρχής της ισότητας των δύο φύλων.

Ειδικότερα καταργήθηκαν:

η έννοια της πατριαρχικής οικογένειας και αντικαταστάθηκε με την οικογένεια της ισότητας. ο θεσμός της προίκας και ορίστηκε ότι και οι δύο σύζυγοι υποχρεώνονται να συμβάλλουν, ανάλογα με τις δυνάμεις τους στην αντιμετώπιση των αναγκών της οικογένειας.

Η γυναίκα σταίρη το οικογενειακό της επάγγελμα και μετά το γάμο υποχρεωτικά οι μελλοντικοί έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν πριν από το γάμο τους το επώνυμο των παιδιών τους που μπορεί να είναι είτε το επώνυμο του ενός των συζύγων είτε και των δύο.

Το 18^ο έτος είναι ο χρόνος ενηλικίωσης των νέων και κατώτατο όριο για την τέλεση γάμου και για τα δύο φύλα.

Η ανατροφή και εκπαίδευση των παιδιών πρέπει να γίνεται χωρίς διάκριση φύλου.

Η δυνατότητα «αξίωσης συμμετοχής» του καθένα από τους συζύγους στην περιουσία που αποκτήθηκε κατά τη διάρκεια του γάμου.

Η επιλογή συστήματος κοινοκτημοσύνης.

Ο εκσυγχρονισμός των διατάξεων του διαζυγίου και η θεσμοθέτηση του συναινετικού διαζυγίου.

Η απόλυτη εξομοίωση των δικαιωμάτων των παιδιών που γεννήθηκαν «χωρίς γάμο» των γονιών τους με τα δικαιώματα των παιδιών που γεννήθηκαν «μέσα στο γάμο» και η νομική ενίσχυση της θέσης της ανύπαντρης μητέρας

Η πορεία της γυναίκας στην αγορά εργασίας



Η σχέση των γυναικών με την αμειβόμενη εργασία ποτέ ακόμη και σήμερα δεν θεωρήθηκε αυτονόητη, δεδομένη, συνεχής και απαραίτητη τόσο για τις ίδιες όσο και για το κοινωνικό σύνολο ή την πολιτική ηγεσία. Ο χώρος που της «ανήκει» ή η ίδια ανήκει σ' αυτήν είναι ο χώρος της οικογένειας. Η «φύση» της, δηλαδή η αναπαραγωγική της ικανότητα, ταυτίστηκε με την οικογένεια και αυτή μετατράπηκε σε σκοπό και περιεχόμενο της ζωής της, σαν ολοκλήρωση της ύπαρξής της. Αυτή η αντίληψη κυριάρχησε μέσα στους αιώνες και διαμόρφωσε τόσο στον γυναικείο όσο και στον ανδρικό πληθυσμό την απόλυτη πεποίθηση ότι αυτός είναι ο ρόλος αλλά και ο λόγος ύπαρξης των γυναικών. Και ενώ η αμειβόμενη εργασία ήταν ουσιαστικά απαγορευμένη ή ελεγχόμενη για το γυναικείο φύλο, οι ίδιες δεν σταμάτησαν ποτέ να δουλεύουν κυρίως μέσα στο χώρο της οικογένειας, αλλά και έξω από αυτόν. Περιστασιακά κατ'αρχήν και χωρίς να τους αναγνωρίζεται, συχνά χωρίς καν να αμείβεται αυτή η εργασία. Η μαζική συμμετοχή των γυναικών στην αμειβόμενη εργασία συντελείται με τη βιομηχανική επανάσταση σ' όλες τις χώρες και με τη στοιχειώδη ανάπτυξη κάποιων βιομηχανιών ή βιοτεχνιών. Στη χώρα μας άρχισε λίγες 10ετίες μετά την ανεξαρτησία και τη δημιουργία του ελληνικού κράτους, δηλαδή στα μέσα του 19ου αιώνα, με τη στοιχειώδη παρουσία κάποιων βιομηχανιών και βιοτεχνιών. Αυτά τα χρόνια οι Ελληνίδες ήταν ουσιαστικά και τυπικά απούσες απ' όλες τις λειτουργίες του δημόσιου χώρου, ο οποίος τούς ήταν «απαγορευμένος». Σε όλα τα Συντάγματα, τόσο στα τρία Επαναστατικά –Επιδαύρου, Αστρους και Τροιζήνης όσο και σε αυτά που ψηφίστηκαν μετά την Απελευθέρωση και μέχρι το 1927 υπάρχουν άρθρα που ρητά κατοχυρώνουν την ισότητα των Ελλήνων ή την ελεύθερη πρόσβαση τους στα δημόσια επαγγέλματα. Εφαρμόζονται όμως μόνο για τον ανδρικό πληθυσμό χωρίς να εξαιρούν ρητά τον γυναικείο. Αργά, βασανιστικά, με άθλιες συνθήκες, χωρίς την κοινωνική αποδοχή και σε συγκεκριμένα μόνο επαγγέλματα, οι Ελληνίδες εντάσσονται στην αγορά εργασίας, τόσο κάτω από την πίεση των μεγάλων οικονομικών αναγκών τους όσο και από τη ζήτησή τους από τους εργοδότες σαν φτηνή, υποταγμένη και προσωρινή εργατική δύναμη.

Καρπός εργασιών και οικογένειας

Για πρώτη φορά, τον 19ο αιώνα διαχωρίζεται και στην Ελλάδα για τις γυναίκες ο χώρος και ο χρόνος εργασίας από τον χώρο και τον χρόνο της οικογένειας. Οι ευθύνες και οι υποχρεώσεις τους, στην οικογένεια διατηρούνται χωρίς καμιά, έστω και ελάχιστη, μείωση. Παραμένουν κυρίαρχες στη ζωή τους αφού ούτε και οι ίδιες τις αμφισβητούν. Στις μεγαλύτερες πόλεις της τότε Ελλάδας αρχίζει να σχηματίζεται μια προβληματική και νόθα αστική τάξη που χρειάζεται σε διάφορους τομείς αυτό το εργατικό δυναμικό. Τα γυναικεία επαγγέλματα που εμφανίζονται αυτά τα χρόνια είναι επαγγέλματα που δεν προϋποθέτουν ούτε καν τις στοιχειώδεις γραμματικές ή επαγγελματικές γνώσεις. Απασχολούνται ως υπηρέτριες, εργάτριες γης, πλύστρες, αλλά και αχθοφόροι ή στην ανόρυξη λίθων. Ακόμη σαν μοδίστρες, υφάντρες, κορδελιάστρες, καπελούδες. Αλλά και μαίες και νοσοκόμες. Δούλευαν όμως και σαν εργάτριες, σε μικρότερο βέβαια ποσοστό, σε βιομηχανίες ή βιοτεχνίες που παρήγαγαν συγκεκριμένα προϊόντα: κλωστοϋφαντουργία, καπνοβιομηχανία, μεταξουργία. Τα επαγγέλματα είχαν οριστεί κατά φύλο. Κατά κανόνα οι εργάτριες αρχίζουν να δουλεύουν σε μικρότερη ηλικία από τους άντρες, 10-12 χρόνων, ίδιες ώρες, 12-14 την ημέρα, με ίδιες συνθήκες αλλά αμείβονται με ποσό κάτω του 1/2 ή 1/3 του αντρικού μεροκάματου. Όσο καιρό και να δούλευαν δεν αποκτούσαν ειδικότητα ούτε ενδιαφερόταν κανείς, δηλαδή η πολιτική ηγεσία, να ρυθμίσει νομοθετικά τις συνθήκες και τους όρους εργασίας τους. Ο συνδικαλισμός γι' αυτές είναι κάτι άγνωστο, αλλά και πολλές φορές εχθρικός για το λόγο ότι οι άντρες εργάτες τις αντιμετωπίζουν κυρίως ως ανταγωνίστριες και απειλή για τις θέσεις εργασίας και ζητούν να από κλειστούν από τα εργοστάσια. Αν ο επίσημος συνδικαλισμός δεν ενδιαφέρεται γι' αυτές και τα τεράστια προβλήματα που αντιμετωπίζουν, αρχίζουν σιγά -σιγά να προβληματίζονται οι ίδιες για το πώς θα αντιδράσουν. Έτσι, το 1887 έχουμε την πρώτη απεργία εργατριών στο εργοστάσιο «Ρεσίνα» εξαιτίας της μείωσης του μεροκάματού τους. Θα χρειαστεί να προχωρήσει ο 20ός αιώνας για να αναπτύξουν μια στοιχειώδη συνείδηση εργαζόμενης και να συμμετάσχουν σε πολιτικές-συνδικαλιστικές δραστηριότητες και διεκδικήσεις. Αλλά και τότε παίρνουν πρωτοβουλίες και οργανώνουν αμιγώς γυναικεία σωματεία ή συλλόγους, όπως οι εργάτριες που το 1913 οργανώνουν το Σύλλογο τους με τίτλο «Γυναικεία Ζωή». Στα τέλη του 19ου αιώνα –1898– τίθεται για πρώτη φορά στη Βουλή το θέμα της λήψης κάποιων προστατευτικών νομοθετικών μέτρων σχετικά με τις συνθήκες εργασίας των γυναικών στη βιομηχανία. Η συζήτηση δεν οδηγεί σε κανένα αποτέλεσμα. Παράλληλα με την απουσία νομοθετικών ρυθμίσεων υπάρχει και η αδιαφορία, η άρνηση δημιουργίας στοιχειώδους κοινωνικού κράτους που θα διευκόλυνε τις εργαζόμενες γυναίκες.

Εκπαίδευση και οργάνωση



Το ίδιο διάστημα, ένας μικρός αλλά δυναμικός αριθμός μορφωμένων γυναικών θέτει δημόσια το ζήτημα της εκπαίδευσης των κοριτσιών αλλά και της επαγγελματικής τους κατάρτισης και απασχόλησης. Οι μορφωμένες γυναίκες της μεσαίας τάξης συνειδητοποιούν ότι και οι ίδιες ζουν μέσα στα στενά και ελεγχόμενα όρια του φύλου τους. Οι πρώτες ατομικές τους πρωτοβουλίες ακολουθούν άλλες συλλογικές, όπου προτάσσουν και διεκδικούν κάποια δικαιώματα για το σύνολο των γυναικών, ανακαλύπτοντας το «Εμείς» και τη «Γυναικεία Αδελφότητα». Με δική τους δράση ιδρύονται τα πρώτα Διδασκαλεία και Παρθεναγωγεία απ' όπου αποφοιτούν οι νεαρές δασκάλες. Οι πρώτες μορφωμένες εργαζόμενες. Παράλληλα οργανώνουν σχολές, ιδρύματα, οικότροφεία όπου παρέχουν γνώσεις επαγγελματικές στις νέες γυναίκες. Στον δημόσιο χώρο εμφανίζονται γυναίκες μορφωμένες που δημοσιογραφούν, εκδίδουν περιοδικά, συγγράφουν Βιβλία. Και άλλες που αναλαμβάνουν υπεύθυνες θέσεις όπως διευθύντριες στα

παραγωγία και τα ελάχιστα είναι λίγες, αλλά αποτελεσματικές. Κατα κανόνα οι εργαζόμενες γυναίκες, σ' όλους τους τομείς, είναι ανύπαντρες που προσπαθούν να επιβιώσουν αλλά να ετοιμάσουν και την προίκα τους για να αποκατασταθούν κυρίως κοινωνικά. Δηλαδή, να παντρευτούν, να κάνουν οικογένεια, να γίνουν μητέρες. Η συμμετοχή τους στην παραγωγή γεννά μόνο αρνητικές αντιπεριπέσεις από το σύνολο σχεδόν του αντρικού πληθυσμού αστών και εργατών. Οι δύο ομάδες συμπύπτουν στην άποψη ότι η εργασία μειώνει την ηθική των γυναικών, τις απομακρύνει από τον κύριο στόχο της ζωής τους, την οικογένεια, και δεν προσιδιάζει σ' αυτές εξαιτίας της θηλυκότητάς τους. Είναι χαρακτηριστική η εισαγγελική παρέμβαση το 1877 για το ότι η γυναικεία δουλειά στα εργοστάσια προσβάλλει τη δημόσια ηθική. Παρ' όλη αυτή την ηθικολογία, ένας περιορισμένος αριθμός γυναικών τολμά και ανεβαίνει στη θεατρική σκηνή. Γυναίκες ηθοποιοί συμμετέχουν σε θιάσους ή συστήνουν αμιγώς γυναικίους και δίνουν παραστάσεις (1896).

Αργά αλλά σταθερά βήματα

Ο νέος αιώνας σιγά-σιγά, με πισωγυρίσματα, αντιδράσεις, αντιστάσεις, μισογυνικές πολιτικές και τραυματικές για τον γυναικείο πληθυσμό εμπειρίες, φέρνει την αλλαγή με πολέμους, πραξικοπήματα, ψυχροπολεμικές περιόδους, στρατιωτικές δικτατορίες αλλά και φωτεινές περιόδους, όπως ο Μεσοπόλεμος, τα κοινωνικά κινήματα, η πρώτη ελληνική Δημοκρατία, η Εθνική Αντίσταση και η Μεταπολίτευση, κυρίως όμως μέσα από την πίεση του φεμινιστικού κινήματος που από δύσκολες ατραπούς, διαμόρφωσε νέες συνθήκες για τις εργαζόμενες γυναίκες και για τις γυναίκες στο σύνολό τους. Όχι πάντα προς θετική κατεύθυνση, όχι πάντα εξασφαλισμένες και σταθερές, και όχι με δική τους ευθύνη. Και βέβαια χωρίς να πετύχει να τις απαλλάξει από την ιδεολογική σταθερά ότι «Η οικογένεια και η μητρότητα ανήκουν στη γυναίκα και η γυναίκα σ' αυτές». Είναι δηλωτικό το περιεχόμενο τόσο των πρώτων όσο και των επόμενων νομοθετικών ρυθμίσεων που αφορούν τη γυναικεία εργασία. Μια νομοθεσία προστατευτική όχι για τη γυναίκα-εργαζόμενη αλλά για τη γυναίκα-μητέρα, με αποτέλεσμα η οικογένεια να κυριαρχεί και να καθορίζει τη ζωή της, άρα και την εργασία της. Η άλλη πλευρά αυτής της πολιτικής, πάντα σε βάρος των γυναικών που ζητούν να τους αναγνωρισθεί το δικαίωμα τη εργασίας, είναι η παραδοχή, ως φυσική κατάσταση, των άνισων και χειροτέρων συνθηκών εργασίας, αλλά και η αναγνώριση της πορνείας ως παράνομης «εργασίας» όχι μόνο για προσωπική επιβίωση. Είναι οι γυναίκες του προσφυγικού πληθυσμού που θα μπουν, αναγκαστικά, μαζικά στην αγορά εργασίας. Χωρίς οι ίδιες να το συνειδητοποιούν θα είναι δικό τους έργο η «τομή» της παρουσίας του γυναικείου φύλου στην παραγωγή. Θα γίνουν αντικείμενο άγριας εκμετάλλευσης, θα δουλέψουν παντού για ατέλειωτες ώρες, αλλά θα οδηγηθούν –οι νέες– και στην πορνεία από τους ντόπιους σωματέμπορους. Και θα είναι οι φεμινίστριες που θα αγωνιστούν να τις προστατέψουν. Η επέκταση της ιδιότητας του της πολίτη και στο γυναικείο φύλο μέσα από την παροχή πολιτικών δικαιωμάτων δεν αρκεί για να ανατραπούν βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις για την παρουσία των γυναικών στον δημόσιο χώρο. Ένας μεγάλος αριθμός γυναικών έχει ασκήσει ουσιαστικά και καθοριστικά πολιτική μέσα από παράλληλους, στενούς και δύσβατους δρόμους. Από την Καλλιόπη Παπα-λεξοπούλου και την Καλλιρρόη Παρρέν, τη Μαρία Σβώλου, την Αύρα Θεοδωροπούλου και την Αθηνά Γαϊτάνου, τις δασκάλες, τις εργάτριες, τις επιστημόνισσες σε συλλογικές ή ατομικές δράσεις πέτυχαν και άλλαξαν όχι μόνο τις συνθήκες ζωής των γυναικών, αλλά την αντίληψη και την κοινωνική προκατάληψη γι' αυτές, για μας



Γυναίκες και ανεργία



Τα γυναικεία ποσοστά ανεργίας είναι πολύ ψηλότερα από τα ανδρικά, ακόμα και στις νεότερες γενιές, όπου έχουν εξισωθεί το εκπαιδευτικό επίπεδο και τα μορφωτικά προσόντα μεταξύ των δύο φύλων. Οι αιτίες θα πρέπει να αναζητηθούν, εκτός από τις διακρίσεις στην αγορά εργασίας και τον «προδιαγεγραμμένο» προορισμό των γυναικών στην οικιακή εργασία, στην ανεπάρκεια επίσης του ρυθμού δημιουργίας θέσεων εργασίας έναντι της τεράστιας κινητοποίησής τους για αναζήτηση αμειβόμενης εργασίας.

Η καταπολέμηση της ανεργίας των γυναικών εντάσσεται στην πάλη συνολικά ενάντια στην ανεργία, για παραγωγικές επενδύσεις και προστασία της εργασίας. Η μείωση και το μοίρασμα των ωρών εργασίας, ώστε όλες και όλοι να έχουμε πρόσβαση στην εργασία, πρέπει να αποτελέσει βασικό στόχο του παγκόσμιου κινήματος εργατριών και ανέργων.

Οι γυναίκες πλήττονται περισσότερο από την ανεργία απ' ότι οι άνδρες, σύμφωνα με την έκθεση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για τις παγκόσμιες τάσεις της απασχόλησης κατά το 2012, η οποία δόθηκε σήμερα στη δημοσιότητα στη Γενεύη.

Στην έκθεση, που συντάχθηκε σε συνεργασία με την οργάνωση "Ηνωμένα Έθνη Γυναίκες", τη μονάδα των Ηνωμένων Εθνών για την ισότητα των φύλων και τη χειραφέτηση των γυναικών, σημειώνεται ότι μεταξύ 2002-2007 το ποσοστό ανεργίας των γυναικών παγκοσμίως ανερχόταν στο 5,8% έναντι 5,3% για τους άνδρες. Η κρίση που προέκυψε στη συνέχεια διέυρυνε τη διαφορά "κατά 0,5-0,7 της μονάδας και κατέστρεψε 13 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στις οποίες απασχολούνταν γυναίκες", τονίζει η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας. Επιπλέον, δεν υπάρχει καμία προοπτική βελτίωσης της κατάστασης τα επόμενα χρόνια.

Από το 2009 έχουν χαθεί συνολικά 29 εκατομμύρια θέσεις εργασίας --και για τα δύο φύλα-- ενώ εκτιμάται ότι το 2013 μπορεί να χαθούν άλλα 2,5 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. "Ενώ οι γυναίκες συμβάλουν στην οικονομία και στην παραγωγικότητα σε παγκόσμια κλίμακα, αντιμετωπίζουν ακόμη πολλά εμπόδια τα οποία τις εμποδίζουν να εκπληρώσουν πλήρως το οικονομικό δυναμικό τους", τόνισε η πρώην πρόεδρος της Χιλής Μισέλ Μπατσελέτ, νυν διευθύντρια του "ΟΗΕ Γυναίκες".

Στις αναπτυσσόμενες χώρες καταγράφεται ιδιαίτερα υψηλή ανεργία των γυναικών στον τομέα του εμπορίου. Στις ανεπτυγμένες η έκθεση αποκαλύπτει ότι η απασχόληση των γυναικών στη βιομηχανία έχει μειωθεί στο μισό. Το 85% των γυναικών που εγκατέλειψαν τον βιομηχανικό τομέα στράφηκαν προς τις υπηρεσίες, ιδίως στην εκπαίδευση και την υγεία. Το 2012 το ένα τρίτο των γυναικών εργάζονταν στη γεωργία, περίπου οι μισές στον τομέα των υπηρεσιών και το 16% στη βιομηχανία.

Όσον αφορά τον επαγγελματικό διαχωρισμό, η έκθεση παρατηρεί ότι σε όλο τον κόσμο οι άνδρες υπέρ εκπροσωπούνται σε ορισμένα επαγγέλματα όπως στη βιοτεχνία, το εμπόριο, τη μηχανολογία και τις διευθυντικές θέσεις. Συγκριτικά, οι γυναίκες πλειοψηφούν σε επαγγέλματα που δεν απαιτούν υψηλά επαγγελματικά προσόντα, όπως είναι οι γραμματείς και οι εμποροϋπάλληλοι.

Δεν υπάρχει καποια ασφαλιστική λύση για να προωθησουμε την απασχόληση των γυναικών. Κάναμε ένα πρώτο βήμα, δεν πρέπει να σταματήσουμε", δήλωσε ο πρεσβευτής της Ελβετίας Ζαν-Ζακ Ελμιζέ, η χώρα του οποίου συμμετείχε στη χρηματοδότηση της έρευνας.

Γυναίκες ο «εφεδρικός στρατός» της εργασίας

Η κρίση είναι γένους θηλυκού και μεταφράζεται σε επισφάλεια, ευέλικτες εργασιακές σχέσεις, εργασιακή περιπλάνηση και αβεβαιότητα, εργασιακές και ασφαλιστικές διακρίσεις για τις γυναίκες.

Στην ολοένα διογκούμενη κρίση που αποτυπώνεται καθημερινά με το κλείσιμο των εργοστασίων SIEMENS, Λαναρά, BIAMYΛ κλπ. τις απολύσεις και την ανεργία, θεωρούνται τυχερές οι γυναίκες σήμερα της μισής απασχόλησης των 100 έως 500 και της πλήρους απασχόλησης έως 800. Ούτε λόγος βέβαια για πληρωμένες υπερωρίες. Αντίθετα οδηγούνται σε απόγνωση, μέσα από διευρυμένα ωράρια, ανασφάλιστες, χωρίς επαγγελματική εξέλιξη και με θολό το μέλλον για μία στοιχειώδη σύνταξη.

Νέες εργαζόμενες κάθε μορφωτικού επιπέδου βιώνουν καθημερινά μέσα σε ωράρια εξαντλητικά την εντατικοποίηση της εργασίας χωρίς κανένα περιθώριο για προσωπική ζωή. Οι μετανάστριες και οι γυναίκες πρόσφυγες εκείνες ιδιαίτερα «χωρίς χαρτιά» που παίρνουν τις πιο «βρώμικες» δουλειές, υφίστανται την χειρότερη εκμετάλλευση χωρίς κανένα εργασιακό δικαίωμα, εργάζονται με απάνθρωπα ωράρια, υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση χωρίς να μπορούν να την καταγγείλουν πουθενά και παίρνουν μία μίζερη ή καμιά κοινωνική ασφάλιση και με καμιά προοπτική σύνταξης.

Η ανεργία είναι γένους θηλυκού λένε τα στοιχεία της ΕΣΥΕ όταν στο δεύτερο τρίμηνο του 2008, φτάνει το 7,2%. Προηγούνται οι γυναίκες με ποσοστό 10,9% έναντι των ανδρών με 4,7%. Οι δε νέοι 15-29 ετών με 20,9%. Τα στοιχεία αυτά αμφισβητούνται ως χαλκευμένα, γιατί αποκρύπτονται οι 100.000 άνεργοι που δεν δηλώνονται πουθενά δηλαδή, οι πάνω από 30.000 άνεργοι που είναι στα προγράμματα εκπαίδευσης ανέργων (STAGE) και εκείνοι που έχουν βγει από την αγορά εργασίας διότι δεν ελπίζουν πλέον σε τίποτα.

Όσο για επαγγελματική εξέλιξη αν μία γυναίκα θελήσει να κάνει καριέρα, αντιμετωπίζει το σκληρό και απάνθρωπο δίλημμα: η καριέρα ή οικογένεια. Η αγορά εργασίας σήμερα, την εποχή της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης απαιτεί, απόλυτη ευελιξία. Δηλαδή η γυναίκα που θέλει να εξελιχθεί επαγγελματικά πρέπει να είναι διαθέσιμη κάθε ώρα της ημέρας και της νύχτας, έτοιμη να ταξιδέψει στο εσωτερικό και το εξωτερικό όποτε το απαιτεί η επιχείρηση.

Δεν έχει προσωπική ζωή, δεν μπορεί να παντρευτεί και να κάνει παιδιά. Το πρότυπο, λοιπόν, της επιτυχημένης γυναίκας είναι: μόνη, ανά πάσα στιγμή διαθέσιμη, ανά πάσα στιγμή έτοιμη να μετακινηθεί.

Πέραν τούτου όμως, έχει ισχυροποιηθεί και η προκατάληψη ότι οι γυναίκες δεν είναι ικανές να αναλάβουν διευθυντικές και υπεύθυνες θέσεις. Γι αυτό και οι γυναίκες δεν εξελίσσονται ακόμη κι αν έχουν συγκριτικά καλύτερα προσόντα από εκείνα των ανδρών. Ο συνδυασμός της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή είναι ένα ακόμα στοίχημα που εμείς οι γυναίκες καλούμαστε να κερδίσουμε.

Η πατριαρχική αντίληψη ότι η οικιακή φροντίδα και η φροντίδα των παιδιών είναι αρμοδιότητα των γυναικών ισχύει το ίδιο και σήμερα. Εξακολουθεί να ισχύει ότι ο άνδρας κυρίως συντηρεί την οικογένεια και ότι το εισόδημα από την εργασία της γυναίκας είναι συμπληρωματικό, οπότε βολεύει η μερική απασχόληση στην εναρμόνιση των επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων.

Η πολυδιαφημισμένη ευελιξία με ασφάλεια οδηγεί τελικά στην απορρύθμιση όχι μόνο των εργασιακών σχέσεων αλλά και της ίδιας της ζωής των εργαζομένων ανδρών και γυναικών.

ΟΧΙ λοιπόν, για μας τις γυναίκες μία νέα πλήρης απασχόληση είναι εφικτή με ανθρώπινα ωράρια και εργασιακές σχέσεις που θα επιτρέπουν σε άντρες και γυναίκες να εργάζονται, να εκπληρώνουν τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις, να έχουν κοινωνική δραστηριότητα, να συμμετέχουν ενεργά στη καθημερινότητα και όχι

να προχούν να προκαρουν η ΣΑΠ που ειναι εα ζησουν παρα μολο μεσα απο την εικονικη πραγματικότητα που τους προσφέρει η τηλεόραση. ΖΩΗ λοιπόν και ΟΧΙ ΕΠΙΒΙΩΣΗ σε μία κοινωνία όπου η ανθρωπινη υποστάση όλων των εργαζόμενων, γυναικών και ανδρών θα αποτιμάται μέσα από την αμειβόμενη εργασία ισότιμα καθώς επίσης και η οικιακή εργασία, η φροντίδα και η διαπαιδαγώγηση των παιδιών θα μοιράζονται ισομερώς και στα δύο φύλα. Γιατί η εργασία για μας τις γυναίκες είναι στοιχείο ανεξαρτησίας και κοινωνικής απελευθέρωσης. Σαν τέτοια απαιτείται να στηριχτεί πάνω σε δομές κοινωνικής φροντίδας και μέριμνας μέσα από ένα νομικό πλαίσιο που θα διευκολύνει και τους δύο γονείς με μισθολογική και ασφαλιστική κάλυψη γονικής άδειας για την ανατροφή των παιδιών.

Οι γυναίκες δεν μπαίνουν σε σειρά εφεδρείας γιατί είναι απαραίτητες για τη διατήρηση του κοινωνικού ιστού της χώρας και σε κάθε περίπτωση θα αγωνίζονται για ισοτιμία στην απασχόληση, την αμοιβή και την ασφάλιση.

Για την οικιακή εργασία



Για αρκετές δεκαετίες ένα κομμάτι του φεμινιστικού κινήματος, προσπαθώντας να απαντήσει στον υπερβολικό φόρτο της παράλληλης μισθωτής και οικιακής εργασίας, πρόβαλλε το αίτημα για ίση συμμετοχή των ανδρών και γυναικών στην οικιακή εργασία, τη φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων. Το αίτημα όμως αυτό από μόνο του είναι μεταρρυθμιστικό και μόνο προσωρινά μπορεί να βελτιώσει τη θέση της γυναίκας. Η οικιακή εργασία, που πραγματοποιείται σχεδόν πάντα από τις γυναίκες, συνίσταται σε έναν εφιαλτικό κύκλο επανάληψης των ίδιων εργασιών μέσα σ' έναν κλειστό και ακίνητο κόσμο, με στόχο να συμβάλει στην αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης.

Μ' αυτή την έννοια, η οικιακή εργασία (20-25 ώρες την εβδομάδα), ενώ παράγει χρήσιμα αντικείμενα (αξίες χρήσης), δεν επικυρώνεται ως κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας, επειδή τα προϊόντα της δεν μπαίνουν σε ανταλλαγή. Έτσι το κεφάλαιο, εκτός από την υπερεργασία που ιδιοποιείται μέσα στην παραγωγή, επωφελείται από τις ιδιωτικές εργασίες εκατομμυρίων νοικοκυριών. Οι πολιτικές λιτότητας, η εγκατάλειψη των ανέργων, των παιδιών και των ηλικιωμένων από το κράτος πρόνοιας, η επιδείνωση των όρων εργασίας, συνεπάγονται περισσότερη και εντατικότερη οικιακή εργασία. Έτσι το αίτημα για ισότιμη κατανομή της οικιακής εργασίας είναι αίτημα για ισότιμη κατανομή της οικιακής αθλιότητας, που καταλήγει σε μια συμμαχία γυναικών-κεφαλαίου. Από την άλλη μεριά, το αίτημα για μισθό της νοικοκυράς δεν είναι παρά η κοινωνική επικύρωση της οικιακής εργασίας, που θα εγκλωβίσει τη γυναίκα στην απομόνωση και τη μονοτονία της οικιακής εργασίας.

Η κοινωνικοποίηση της οικιακής εργασίας είναι η μόνη απάντηση που επικυρώνει κοινωνικά τον πραγματικό χρόνο εργασίας που απαιτείται για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης και ταυτόχρονα απελευθερώνει τη γυναίκα από τον ατέρμονο κύκλο των βαρετών οικιακών εργασιών. Συλλογική φροντίδα και εκπαίδευση των παιδιών, φροντίδα για ηλικιωμένους, φροντίδα για ανέργους, φροντίδα για

ραφεία, συστασμοί, προγράμματα, πολιτισμικά που είναι η απελευθέρωση της ατομικής κατοικίας, συλλογική φροντίδα αρρώστων και ηλικιωμένων κ.λπ. Η πάλη για την απελευθέρωση της γυναίκας από τη σκλαβιά της οικιακής εργασίας προϋποθέτει τη συμμαχία ανδρών-γυναικών. Οι άνδρες που θέλουν πραγματικά να υλοποιηθεί αυτό το σχέδιο πρέπει να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των γυναικών και κατά συνέπεια να το αποδείξουν στην πράξη, δηλ. στην κουζίνα. Πρέπει να ξέρουν ότι το μοίρασμα της οικιακής εργασίας, αν και δεν είναι η λύση του προβλήματος, είναι μια απαραίτητη τακτική για να σταθεί στα πόδια της η συμμαχία ανδρών και γυναικών ενάντια στο κεφάλαιο.

Στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες ο πρωταγωνιστικός ρόλος της γυναίκας διαγράφεται, δυστυχώς, όχι μόνο από τις κατακτήσεις της καταξίωσής της αλλά και μέσα από ανακολουθίες τόσο στο οικονομικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο ανέλιξης και επαγγελματικής καταξίωσης. Κι αυτό γιατί ακόμα και σήμερα οι εργαζόμενες γυναίκες στην Ε.Ε. αμείβονται κατά 15% λιγότερο από τους άνδρες συναδέλφους τους (στατιστικά στοιχεία ΕΕ 2003). Το μισθολογικό χάσμα είναι περισσότερο ορατό στις μεγαλύτερες ηλικίες εργαζομένων γυναικών (55- 64 ετών) με 25% διαφορά και στους υπαλλήλους με υψηλή εξειδίκευση με διαφορά 22%. Σύμφωνα με έρευνα στο Βρετανικό Πανεπιστήμιο Warwick αρκετά μεγάλο ποσοστό της ανισότητας εξηγείται από την αρχική επιλογή κατεύθυνση σπουδών αλλά και από το έλλειμμα συμπλήρωσης γνώσεων και κατάρτισης μέσα από τη Δια Βίου Εκπαίδευση. Έτσι ακόμα και στα θέματα ιεραρχίας, κυρίως στο ιδιωτικό τομέα, το ποσοστό των γυναικών σε θέσεις manager είναι εξαιρετικά άνισο και εκεί, το εμπόδιο μπορεί να μπαίνει και από τις ίδιες τις γυναίκες άλλοτε λόγω χαμηλών προσδοκιών από τον εαυτό τους και άλλοτε γιατί η προσωπική και οικογενειακή ζωή τους προηγείται της επαγγελματικής.

Ένα άλλο θλιβερό ποσοστό για τις γυναίκες είναι ότι σύμφωνα με στοιχεία του ΟΗΕ αποτελούν το 70% των φτωχών στον κόσμο, το μόλις το 1% κατέχει γη ενώ τα 2/3 των παιδιών στον κόσμο που δεν πηγαίνουν σχολείο είναι κορίτσια και τα 2/3 των αναλφάβητων, γυναίκες. Τα ποσοστά, επίσης, με προορισμό την πορνεία αλλά και των θυμάτων βιασμού είναι θλιβερά ακόμα και στον «πολιτισμένο» δυτικό κόσμο όπου η φτώχεια, η ανεργία, οι μισθολογικές ανισότητες, η σεξουαλική παρενόχληση και η ενδοοικογενειακή βία, είναι γένους θηλυκού.

Παραθέτοντας τα παραπάνω ποσοστά σε μια, κατά τα άλλα, ευνοούμενη κοινωνία, δεν έχουμε παρά να παραδεχτούμε ότι ακόμα ο αγώνας για την ισοτιμία των γυναικών είναι μακρύς. Για τα ελληνικά δεδομένα μάλιστα θα λέγαμε ότι, η συμμετοχή της γυναίκας στην παγκόσμια κοινωνία επιβάλλεται τόσο σε επίπεδο κοινωνίας όσο και σε πολιτικό επίπεδο μέσα από την ανάπτυξη θεσμικών και οικονομικών συνθηκών, όπου η Ελληνίδα θα μπορεί να συμμετέχει και να συνδιαμορφώνει τους όρους σε θέματα που την αφορούν άμεσα. εργασία, ασφάλεια, ένταξη, εξέλιξη, επιλογή. Ο θεσμικός παράγων της τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και του Κοινοβουλίου οφείλει να καταγράψει και να εξειδικεύσει με συγκεκριμένες προτάσεις τα θέματα που απασχολούν τις γυναίκες σε τοπικό και διεθνές επίπεδο επιδιώκοντας ταυτόχρονα την αποκέντρωση των αποφάσεων για τα προγράμματα κατάρτισης και διαμόρφωσης θέσεων απασχόλησης από την ίδια την τοπική κοινωνία. Με αυτό τον τρόπο οι γυναίκες θα μπορέσουν σταδιακά να διαμορφώσουν το αυτονόητο που είναι η ισοτιμία τους μέσα στο εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον και να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο στο δημιουργικό κομμάτι της ανάπτυξής τους.

ΑΜΟΙΒΕΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΔΡΩΝ

Στην Ελλάδα οι γυναίκες αμείβονται κατά 22,2% χαμηλότερα από τους άνδρες καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους, έναντι 17,5% κατά μέσο όρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρει έκθεση της Eurostat για τις μισθολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών που έδωσε στη δημοσιότητα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αφορμή την αυριανή, ευρωπαϊκή ημέρα ισότητας των μισθών. Υπάρχουν και χειρότερα βέβαια,

για την Εσθονία οι γυναίκες απειροίται κατά 30% λιγότερο από τους άνδρες, ενώ στη Γερμανία το αντίστοιχο ποσοστό είναι 23%.

Η μείωση της διαφοράς των αμοιβών ανδρών και γυναικών προχωρεί με αργό ρυθμό εκτιμά με την Κομισιόν. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία για το 2008, ο ρυθμός αυτός κυμαίνεται από 5% στην Ιταλία έως 30% στην Εσθονία, αντανakλώντας τον πολύπλοκο και διαρκή χαρακτήρα των ανισοτήτων στην αγορά εργασίας. Η Ελλάδα, με ποσοστό 22,2%, κατατάσσεται στην τέταρτη θέση από το τέλος, μετά την Εσθονία, την Τσεχία (26%), την Αυστρία (25,5%) και τη Γερμανία (23%).

Επιπλέον, η Επιτροπή τονίζει ότι η διαφορά όσον αφορά τις αμοιβές ανδρών και γυναικών καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους έχει ως αποτέλεσμα χαμηλότερες συντάξεις για τις γυναίκες. Για το λόγο αυτό, ο κίνδυνος για τις ηλικιωμένες γυναίκες να αντιμετωπίσουν καταστάσεις φτώχειας είναι μεγάλος. Πράγματι, τα στοιχεία της Eurostat, αναφέρουν ότι το 22% των γυναικών ηλικίας 65 ετών και άνω κινδυνεύει από φτώχεια, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες είναι 16%.

Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρομέτρου σχετικά με την ισότητα των φύλων, το 62% των Ευρωπαίων πιστεύει ότι εξακολουθεί να υπάρχει ανισότητα μεταξύ των φύλων σε πολλούς τομείς της κοινωνίας.

Για να αντιμετωπιστούν οι μισθολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών, η Επιτροπή δεσμεύεται να στηρίξει πρωτοβουλίες ίσης αμοιβής στον χώρο εργασίας με δείκτες ισότητας, «καταστατικούς χάρτες» και βραβεία, καθώς και να διερευνήσει τρόπους για να βελτιώσει τη μισθολογική διαφάνεια, καθώς και τον αντίκτυπο στην ίση αμοιβή άτυπων ρυθμίσεων εργασίας, όπως της μερικής απασχόλησης και των συμβάσεων ορισμένου χρόνου.

Γυναίκα και Εκπαίδευση στην Ελλάδα

Ιστορική εξέλιξη



Το φύλο των μαθητών αποτέλεσε σημαντική μεταβλητή στη διαδικασία της εκπαίδευσης. Παρά την επίσημη θεσμοθέτηση του δικαιώματος των ελληνίδων για μόρφωση (βλ. Διάταγμα του νεοσύστατου Κράτους του 1834), στην πραγματικότητα γίνεται παντού λόγος για «ανατροφή των κορασίων» και για την οικιακή αγωγή ως αρμόζουσα «εις τας κόρας και εις τα νήπια». 1[9] Γενικά τόσο η πρωτοβάθμια όσο και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση στις επίσημες υποδοχές μαθητών/τριών, αλλά και στα αναλυτικά προγράμματα και διδακτικές μεθόδους προωθούσαν έναν ξεκάθαρο διαχωρισμό αγοριών και κοριτσιών.

Υπάρχουν καταρχάς ξεχωριστά σχολεία για τα δύο φύλα, ενώ τα μαθήματα που διδάσκονται σε αυτά αναπαράγουν τα διαφυλικά στερεότυπα της εποχής. Οι μαθήτριες προετοιμάζονται για έναν ειδικό και πιο περιορισμένο ρόλο από τον αντίστοιχο των αγοριών. Τα ποσοστά συμμετοχής είναι πολύ μικρότερα στις

αγροτικές περιοχές όπως τα μικρά κορπιαία βοήθησαν στις αγροτικές εστίες, στο μέγιστο των παιδιών ή στέλνονταν υπηρέτριες σε πλούσιες οικογένειες. Στα αστικά κέντρα της εποχής η δυνατότητα συμμετοχής είναι μικρή, ιδιαίτερα στα χαμηλότερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα, επειδή η μικρή κόρη αντικαθιστά στο σπίτι τη μητέρα που δουλεύει, ή εργάζεται η ίδια. Στο επίπεδο της Δημοτικής Εκπαίδευσης γενικά παρατηρείται σχετική διαφοροποίηση στο αναλυτικό πρόγραμμα (έμφαση σε «οικιακές ενασχολήσεις»), μικρά ποσοστά φοίτησης και μεγαλύτερα ποσοστά αναλφαβητισμού κυρίως στα χαμηλότερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα.

Η διαφοροποίηση αυτή συνεχίζεται και στη Μέση Εκπαίδευση, όπου η γυναικεία εκπαίδευση παρέχεται από τα λεγόμενα «Παρθεναγωγεία», ιδιωτικά ή ιδρυμένα από Δήμους, Εταιρίες ή Συλλόγους, και έχουν σκοπό να «καταστήσουν τας παιδευομένας καλὰς θυγατέρας και οικοδεσποίνας». Η κατώτερη επαγγελματική εκπαίδευση γίνεται την εποχή αυτή σε διάφορα εργαστήρια (ραφτάδικα, καπελάδικα κλπ.), χωρίς κανένα συμπληρωματικό μορφωτικό πρόγραμμα. Μετά το 1880 παρατηρούμε κάποιες προσπάθειες για ίδρυση επαγγελματικών τμημάτων και σε ιδιωτικά Παρθεναγωγεία, όπου μεγάλη έμφαση δίνεται σε ειδικότητες που σχετίζονται με τα του οίκου (μαγειρική, κοπτική-ραπτική, πιλοποιΐα, ανθοποιΐα, πλαστική κλπ.). Για τις κοπέλες των χαμηλότερων στρωμάτων η μόνη δυνατότητα για κοινωνική άνοδο προσφερόταν από τα Διδασκαλεία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας, τα οποία χορηγούσαν το δίπλωμα της δασκάλας. Το επάγγελμα της δασκάλας είναι την εποχή εκείνη (δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα) το μόνο κοινωνικά αποδεκτό γυναικείο επάγγελμα, και έτσι το Διδασκαλείο αποτελεί πόλο έλξης για άπορες μαθήτριες που σπουδάζουν με έξοδα των Δήμων, του Κράτους και της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρίας. Η εξέλιξη της εκπαίδευσης των κοριτσιών ως την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα φανερώνει την αμφίδρομη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην εκπαίδευση και τις κοινωνική συνθήκες και αλλαγές. Η εκπαίδευση, παρόλες τις παλινωδίες και αγκυλώσεις του παρελθόντος, φάνηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα να βοηθά μια αξιοπρόσεκτη παρουσία των γυναικών στα εκπαιδευτικά – και όχι μόνο – πράγματα. Χρόνο με τον χρόνο οι μορφωμένες γυναίκες πλήθαιναν και έκαναν αισθητή την παρουσία τους σε διάφορους τομείς: στο χώρο της εργασίας (δασκάλες, νηπιαγωγοί, διευθύντριες ιδιωτικών και δημοτικών Παρθεναγωγείων κλπ.), στο χώρο της πνευματικής ζωής (δημοσίευση παιδαγωγικών και λογοτεχνικών μελετών και άρθρων, ομιλίες σε πολιτιστικούς συλλόγους κλπ.) και στον κοινωνικό χώρο με τη δημιουργία γυναικείων συλλόγων και την έκδοση των πρώτων γυναικείων περιοδικών.

Σε αυτήν την προσπάθεια, πέρα από τη συνεισφορά πολλών μορφωμένων Ελληνίδων γυναικών – των ανώτερων αστικών στρωμάτων κυρίως – υπήρχε και ένας αυξανόμενος αριθμός «φωτισμένων» ανδρών διανοουμένων, όπως ο Κωστής Παλαμάς, ο Δημήτρης Καμπούρογλου, ο Σπύρος Λάμπρου και ο Γρηγόριος Ξενόπουλος.

Πέρα όμως από τις ατομικές πρωτοβουλίες και προσπάθειες, στην σταδιακή διαφοροποίηση των απόψεων σχετικά με τη γυναικεία εκπαίδευση συνέβαλαν και ευρύτερες κοινωνικές εξελίξεις όπως: α) δημογραφικοί λόγοι, όπως ο μεγάλος αριθμός των ανύπαντρων, οικονομικά εξαρτημένων γυναικών και, κυρίως, β) οι ευρύτερες οικονομικές και πολιτικές αλλαγές της εποχής, όπως είναι η δημιουργία νέων τύπων απασχόλησης, τα κενά που δημιουργήθηκαν στη διάρκεια των πολέμων και η διαδικασία πολιτικής δημοκρατικοποίησης που έδινε μεγαλύτερη έμφαση στην ατομικότητα.

Εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών



Η υιοθέτηση της αντίληψης για την ισότητα ευκαιριών, όπως παρουσιάστηκε στη βιβλιογραφία των δεκαετιών του 1960 και 1970 από Έλληνες θεωρητικούς της εκπαιδευτικής πολιτικής και της κοινωνικής ανάλυσης, οδήγησε στην ευρεία διάχυση των αντίστοιχων ιδεών, τόσο στον ακαδημαϊκό κόσμο, όσο και στις πολιτικά δραστήριες ομάδες που έχουν σχέση με την εκπαίδευση και το γυναικείο ζήτημα. Στην πραγματικότητα, το συγκεκριμένο ζήτημα, πριν αποτελέσει μέρος της (εκπαιδευτικής) πολιτικής, ήλθε ως εισαγόμενος προβληματισμός από τους θεωρητικούς της εκπαίδευσης και τις εκθέσεις των διεθνών οργανισμών όπως του ΟΟΣΑ και της ΟΥΝΕΣΚΟ.

Οι μεταρρυθμίσεις της δεκαετίας του 1970 έπρεπε, ανάμεσα στα άλλα, να εξισορροπήσουν την καθυστέρηση των μεταρρυθμίσεων της δεκαετίας του 1960 που είχαν «αναβληθεί» εξαιτίας της δικτατορίας του 1967. Σημαντικός στόχος ήταν η προετοιμασία για την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, και ειδικότερα για την εφαρμογή της Κοινοτικής Οδηγίας του 1975 για την ίση μεταχείριση στην εργασία ανδρών και γυναικών, που είχε άμεση επίδραση στην πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση. Οι αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα είχαν ήδη επηρεάσει την απασχόληση με την αύξηση της προσφοράς των γυναικών, που απέκτησαν τα προσόντα για να διεκδικήσουν δουλειές που προηγουμένως έκαναν σε μεγάλο βαθμό οι άνδρες. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια σημαντική πίεση στους εργοδότες για να αλλάξουν τις πρακτικές προσλήψεων. Το κράτος ανταποκρίθηκε με τη θεσμοθέτηση κανόνων για την ισότητα στις προϋποθέσεις απασχόλησης στον δημόσιο τομέα, ο οποίος ανέκαθεν αποτελούσε το «δείκτη επιτυχία» για κάθε νέο μέτρο στην αγορά εργασίας.

Οι ελληνικές κυβερνήσεις, από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, εισήγαγαν μέτρα που σχεδιάστηκαν για να προκαλέσουν αλλαγές με στόχο τη δημιουργία ίσων ευκαιριών προκειμένου τα κορίτσια και οι γυναίκες να συνεχίσουν την εκπαιδευτική και επαγγελματική καριέρα τους. Τα μέτρα περιέλαβαν την κατάργηση των ελίτ σχολείων που λειτουργούσαν αποκλειστικά για τον ανδρικό πληθυσμό, την καθιέρωση «μεικτών» σχολείων σε όλη τη χώρα και το άνοιγμα στις γυναίκες κάποιων τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που επέτρεπαν τη φοίτηση μόνο σε άνδρες.

Σήμερα, η συμμετοχή των αγοριών και κοριτσιών στη βασική εκπαίδευση δεν παρουσιάζει διαφορές. Το γεγονός αυτό παρατηρείται τις τελευταίες δεκαετίες ως αποτέλεσμα κοινωνικών αλλαγών, αλλά και της εκπαιδευτικής πολιτικής για την υποχρεωτική εκπαίδευση και τα ενιαία σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κοινά για τα αγόρια και τα κορίτσια. Η ανάλυση της εξέλιξης της πρόσβασης των γυναικών στις διαφορετικές εκπαιδευτικές βαθμίδες δείχνει εικόνα που είναι εντελώς ίδια με εκείνη που εμφανίζεται σε άλλα μέρη του κόσμου και σε άλλες χώρες της Ευρώπης ειδικότερα. Η αύξηση της συμμετοχής των κοριτσιών στη δεκαετία του '70 είχε και σημαντικά ποιοτικά αποτελέσματα:

Οι εκπαιδευτικοί ευαισθητοποιήθηκαν στο πρόβλημα της προκατάληψης στην εκπαίδευση για τους ρόλους των δύο φύλων.

Τα σχολεία σήκωσαν καταρτηθήκαν στη δεκαετία του '70, ενώ ταυτόχρονα ίσχυσε – θεσμικά τουλάχιστον – η εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση.

Η επιρροή του γυναικείου κινήματος οδήγησε στη συνειδητοποίηση της ανάγκης αλλαγών στο περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος και των βιβλίων, οι οποίες να οδηγούν λιγότερο στον περιορισμό των εκπαιδευτικών επιλογών των κοριτσιών.

Ο παραδοσιακός χαρακτήρας της γενικής κατεύθυνσης του ελληνικού σχολείου και η έλλειψη διαχωρισμού ή πρώιμης εξειδίκευσης, που οδηγούν τα κορίτσια να αποφοιτούν από το γενικό δευτεροβάθμιο σχολείο με δυνατότητα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Οι αλλαγές που σημειώθηκαν σε σχέση με το γυναικείο φύλο μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες: α) πολιτικές αλλαγές που συμβαίνουν μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα, και β) πρακτικές εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος, όπως για παράδειγμα οι θεσμικές παρεμβάσεις για την απασχόληση, τις γονικές άδειες, τις άδειες μητρότητας κλπ.. Όλα τα παραπάνω έχουν καθοριστική σημασία για τις επιλογές των κοριτσιών, ιδιαίτερα σε σχέση με την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα

Πολλοί ερευνητές έχουν μιλήσει για ένα είδος «κρυφού» αναλυτικού προγράμματος που διαφοροποιεί τα αγόρια και τα κορίτσια.^{2[14]} Μπορεί βέβαια σήμερα να μην υπάρχουν ξεχωριστά σχολεία για τα δύο φύλα, ούτε επιβεβλημένη ενδυμασία για τα κορίτσια (βλ. ποδιές), αλλά ακόμα και σήμερα πολλά σχολεία έχουν διαφορετικές δραστηριότητες γυμναστικής για τα αγόρια και τα κορίτσια.^{3[15]}

Στη δεκαετία τους 1980 έγιναν προσπάθειες για τη συστηματική αναθεώρηση του αναλυτικού προγράμματος και των σχολικών βιβλίων, με σκοπό (ανάμεσα στα άλλα) την αφαίρεση του περιεχομένου που τυχόν εξέφραζε κάποια προκατάληψη στα φύλα. Βέβαια δεν υπήρξε καμία συστηματική προσπάθεια αλλαγής στις καθημερινές εκπαιδευτικές πρακτικές, οι οποίες θα εξουδετέρωναν τις παραδοσιακές στάσεις απέναντι στο ρόλο των φύλων, ούτε υπήρχε πρόβλεψη να γίνονται στην τάξη ειδικές συζητήσεις για θέματα διαφυλικών διαφορών, ή σεξουαλικών ταυτοτήτων.

Σε έρευνες που έγιναν παλαιότερα (βλ. Polydorides, 1985) διαπιστώθηκε πως στο γυμνάσιο οι καθηγητές – ιδιαίτερα των φυσικών επιστημών – εκφράζουν μια προσοχή και προτίμηση για τα αγόρια, όχι μόνο γιατί πιστεύουν πως είναι περισσότερο «άτακτα» - άρα χρήζουν προσοχής – αλλά επειδή πιστεύουν ότι τα αγόρια ανταποκρίνονται καλύτερα στο περιεχόμενο των μαθημάτων.

Επίσης, ένα ακόμη σημαντικό πρόβλημα του αναλυτικού προγράμματος που επιτείνει τη «μειονεξία» των κοριτσιών είναι η έλλειψη ικανοποιητικού επαγγελματικού προσανατολισμού στα σχολεία. Υπάρχει μόνο περιορισμένη πληροφόρηση για τις ευκαιρίες των κοριτσιών στις παραδοσιακά «ανδροκρατούμενες» θέσεις.

Γυναίκες και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: οι γυναίκες ως φοιτήτριες



Παραδοσιακά υπήρχε υπο-αντιπροσώπηση των γυναικών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αλλά τα τελευταία χρόνια αυτό έχει αλλάξει δραστικά. Η παρουσία των κοριτσιών στον φοιτητικό πληθυσμό έχει φτάσει σχεδόν στο 50% από μόλις 23% το 1960-61. Ακόμη όμως κι αν τυπικά οι γυναίκες δεν εξαιρούνται από την πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, το πρότυπο οργάνωσης των επαγγελματικών σπουδών είναι τέτοιο ώστε οι σηνήθειες επιλογές για τα κορίτσια να οδηγούν στους παραδοσιακά «γυναικοκρατούμενους» κλάδους της αγοράς εργασίας

Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι το *φύλο του* μαθητή/τριας εξακολουθεί να διαδραματίζει διαφοροποιητικό ρόλο, κυρίως όταν κρατούμε σταθερές τις υπόλοιπες προσωπικές και κοινωνικές μεταβλητές. Πιο συγκεκριμένα

Τα κορίτσια σημειώνουν υψηλότερες επιδόσεις μέσα στο σχολείο.

Τα αγόρια σημειώνουν υψηλότερες επιδόσεις στις Γενικές Εξετάσεις.

Τα κορίτσια έχουν λιγότερες συγκριτικά πιθανότητες να εισαχθούν στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση από ότι τα αγόρια.

Τα κορίτσια έχουν λιγότερες συγκριτικά πιθανότητες να εισαχθούν στα ΑΕΙ, κυρίως όταν εξετάζουμε τις δυο πρώτες δέσμες, ενώ το αντίστροφο συμβαίνει με τις δυο τελευταίες δέσμες.

Τα αγόρια έχουν περισσότερες συγκριτικά πιθανότητες να εισαχθούν στα τμήματα εκείνα με τις καλύτερες επαγγελματικές προοπτικές και το μεγαλύτερο κύρος στην αγορά εργασίας.

Γυναίκες και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: οι γυναίκες ως εκπαιδευτικοί

Το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών στο δημόσιο τομέα είναι γυναίκες. Η πολιτική της επετηρίδας έχει υποστηριχθεί ότι βοήθησε τα μέγιστα στην αύξηση της αντιπροσώπησης των γυναικών και συνιστούσε «την καλύτερη πιθανή πολιτική σε σχέση με την ισότητα των ευκαιριών» (Πολυδωρίδη, 1995α, σ. 115).

Παρόλα αυτά, το γεγονός ότι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί κυριαρχούν στις χαμηλές βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος και οι άνδρες στις ανώτερες – ιδιαίτερα στα μαθηματικά, τεχνολογία και φυσικές επιστήμες – θεωρείται ότι έχει άμεση σχέση με την εμμονή σε παραδοσιακές στάσεις ως προς τις εκπαιδευτικές και εργασιακές επιλογές των αγοριών και των κοριτσιών.

Ο αριθμός των γυναικών εκπαιδευτικών στα πανεπιστήμια έχει αυξηθεί μετά τη μεταρρύθμιση του 1982 (Ν. 1268/82) που στόχευε να διευκολύνει την εξέλιξη των λεκτόρων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Οι εξελίξεις όμως πρέπει να αντιμετωπιστούν ως περιορισμένες, γιατί το 1986 μόνο το 8.2% των ανώτερων βαθμίδων του ακαδημαϊκού προσωπικού ήταν γυναίκες. Πρέπει να σημειωθεί ότι η συμμετοχή των γυναικών στις πανεπιστημιακές σχολές των Μηχανικών και των Φυσικών Επιστημών είναι πολύ μικρή. Αντίθετα έχουν πολύ μεγάλη αντιπροσώπηση σε τμήματα των Ανθρωπιστικών Σπουδών και ιδιαίτερα στα Παιδαγωγικά.

Γυναίκες & Επιστήμη



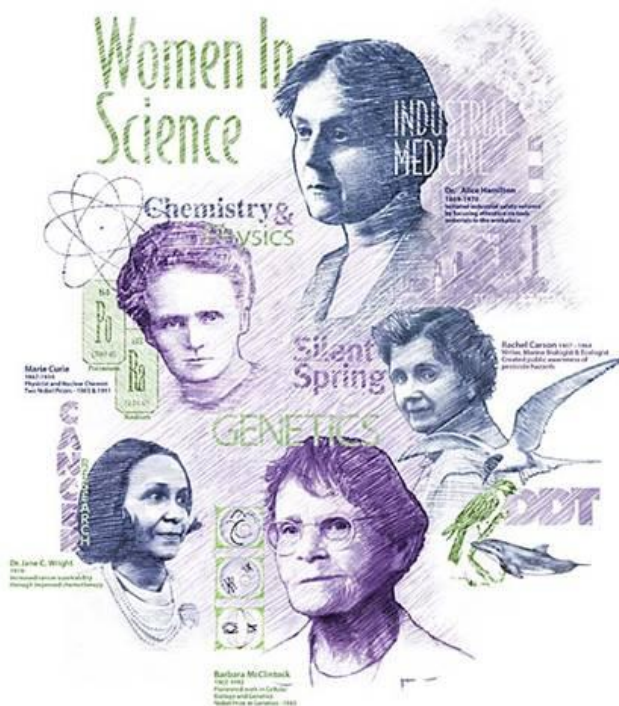
Είναι γενικά παραδεκτό ότι στην πορεία της ανθρωπότητας και κατά συνέπεια της επιστημονικής εξέλιξης, ο ρόλος των γυναικών ήταν καθοριστικός, σημαντικός και εντυπωσιακός.

Παρά τα καθιερωμένα τμήματα και τις σταφύρες απαγορεύσεις και νοσηριότητες (τα οποία βέβαια έθεσε και καθόρισε το "ισχυρό" φύλλο) και δεν επέτρεπαν, να γίνουν γνωστά στο ευρύ κοινό τα επιτεύγματα τους, η πορεία των επιστημόνων γυναικών, κάτω από άνισες συνθήκες ανταγωνισμού και συναγωνισμού, ήταν αυξιοθαύμαστη. Ακόμη και σήμερα με πολύ μεγάλη δυσκολία γυναίκες επιστήμονες μπορούν να "ορθοποδήσουν" πλην ελαχίστων εξαιρέσεων βέβαια. Οι φραγμοί, οι αποκλεισμοί και πολλές φορές η λεηλασία του έργου τους από άντρες "συνεργάτες" τους δεν λείπουν, αλλά αντιθέτως αποτελούν τον γενικό κανόνα μέσα στο οποίο προσπαθούν να σπουδάσουν, να εργαστούν και να σταδιοδρομήσουν οι γυναίκες γενικά και οι επιστήμονες γυναίκες ειδικότερα.

Η ανδροκρατική κοινωνία στην οποία ζούμε και ζούμε, προβάλλει ένα κάρο δικαιολογίες που καμμία βάση δεν έχουν ασφαλώς, φτάνει πολλές φορές στα άκρα αλλά και στην προσβολή μαζί με την χυδαιότητα (το κλασσικό νεολληνικό απόφθεγμα "δεν πας να πλύνεις κανένα πιάτο κυρά μου") βρίσκει οπαδούς και σε άλλους λαούς με πρωτοπόρα βέβαια τα μουσουλμανικά-θεοκρατικά κράτη όπου ο ρόλος της γυναίκας είναι να υπηρετεί τον σύζυγό-αφέντη και να γεννά τα "παιδιά του".

Αφορμή για τα παραπάνω αποτελεί ένα άρθρο από το Focus με τίτλο "Γυναίκες Επιστήμονες που άλλαξαν τον κόσμο" που ακολουθεί. Παρακαλώ τις φίλες και τους φίλους να καταθέσουν τις απόψεις τους.

Γυναίκες επιστήμονες που άλλαξαν τον κόσμο



Ανακάλυψαν γαλαξίες, ανέπτυξαν θεωρήματα, συνέθεσαν χημικά στοιχεία. Επιστήμονες γένους θηλυκού που έκαναν εκπληκτικές ανακαλύψεις όμως σήμερα ελάχιστοι τις γνωρίζουμε.

Όταν η ειδική στα απολιθώματα Μαίρη Άνινγκ ανακάλυψε το 1811 τον πρώτο σκελετό ιχθυόσαυρου και στη συνέχεια πτεροδάκτυλου, η φαντασία του κόσμου οργίασε για αυτούς τους γίγαντες του παρελθόντος. Τα ευρήματα μπήκαν στα μουσεία και έδωσαν μεγάλη ώθηση στην παλαιοντολογία. Στις αρχές του περασμένου αιώνα ο Γερμανός φυσικός Μαξ Πλανκ περνούσε τα καλοκαίρια του στον κήπο του σπιτιού του στο Βερολίνο, παρέα με φίλους και συναδέλφους. Μια από τις αγαπημένες του ασχολίες ήταν να παίζει πιάνο με τη συνοδεία του Άλμπερτ Αϊνστάιν και του βιρτουόζου στο βιολί Γιοζέφ Γιοακίμ. Με τη μουσική δωματίου που έπαιζαν, ψυχαγωγούσαν τους καλεσμένους, μεταξύ αυτών και τη Λίζε Μάιπνερ.

Λίτσε Μάιτνερ, το 1927, η γαερή βιολόγος φυσικός θα πολεχαινε την πρώτη διάσπαση του ατόμου. Αυτή η ανακάλυψη άξιζε το Νόμπελ φυσικής, το οποίο ωστόσο δεν κέρδισε η Λίτσε Μάιτνερ αλλά ο συνεργάτης της, Ότο Χαν, που αρνήθηκε να το μοιραστεί μαζί της. Ταξιδεύοντας ακόμη πιο πίσω στο χρόνο, και συγκεκριμένα στις αρχές της εποχής του Διαφωτισμού, μια μορφωμένη κυρία έλαμπε διά της παρουσίας της στην αυλή των Βερσαλλιών. Η μαρκησία Εμιλί ντι Σατελέ δε διέπρεπε μόνο στο χορό και στο φλερτ, αλλά και στην άλγεβρα. «Τη διάβαζε σαν νουβέλα και ξεπερνούσε ό,τι μπορούμε να σκεφτούμε με τη φαντασία και τη λογική μας», έλεγε ο Βολτέρος για την ερωμένη του.

Η ιστορία της επιστήμης είναι γεμάτη από γυναίκες που έκαναν σπουδαίες ανακαλύψεις. Η πιο παλιά που γνωρίζουμε είναι η Ταπούτι-Μπελατεκαλίμ από τη Βαβυλώνα, χημικός και αρωματοποιός του 1200 π.Χ. Κατά πάσα πιθανότητα, όμως, δεν ήταν η πρώτη που γνώριζε τις ιδιότητες των φυτών: στις πρωτόγονες κοινωνίες των κυνηγών, οι γυναίκες ήταν αυτές που παρατηρούσαν τα βότανα και πειραματίζονταν με αυτά. Έτσι συνέβαλαν στην ανάπτυξη της γεωργίας και οδήγησαν στην επανάσταση της Νεολιθικής εποχής. Στην Αλεξάνδρεια συναντάμε τη διάσημη μαθηματικό και αστρονόμο Υπατία. Στο Βυζάντιο διακρίθηκε η ειδική στη στρατιωτική τεχνολογία Άννα Κομνηνή (1083-1148), κόρη του αυτοκράτορα Αλεξίου Α΄. Κατά το Μεσαίωνα εμφανίστηκαν σπουδαίες γιατροί και φαρμακοποιοί, όπως η Χίλντεγκαρντ φον Μπίνγκεν, η οποία έγραψε εννέα τόμους φυσικής ιστορίας, καθώς και η Ιταλίδα Τροτούλα (1030-1097), από την Ιατρική Σχολή του Σαλέρνο. Η Αναγέννηση και ο ανθρωπισμός, όσο περίεργο κι αν φαίνεται, δεν ευνόησαν την εξέλιξη γυναικών επιστημόνων. Τα πανεπιστήμια, που γεννήθηκαν εκείνη την εποχή, κρατούσαν ερμητικά κλειστές τις πόρτες τους στο «ασθενές φύλο».

Στη Γαλλία, στο πλαίσιο μιας μεγάλης φιλονικίας, αρκετοί διανοούμενοι και συγγραφείς υποστήριζαν ότι η γυναικεία μόρφωση δεν είχε ιδιαίτερη αξία. Ένας από αυτούς ήταν και ο Ισπανός συγγραφέας Κεβέδο, ο οποίος, ακολουθώντας το παράδειγμα του ομοεθνή του και ποιητή Γκόνγκορα στο έργο του *La culta latiniparla* (Η καλλιεργημένη λατινομαθής), κορόιδευε τις μορφωμένες γυναίκες. Σημειωτέον ότι εκείνη την εποχή, καθώς δεν υπήρχαν μεταφρασμένα κείμενα, κάθε επιστήμονας έπρεπε να γνωρίζει λατινικά και αρχαία ελληνικά. Παρ' όλα αυτά εμφανίστηκαν γυναίκες ερευνήτριες, όπως η αστρονόμος Μαρία Βίνκελμαν και η Ιταλίδα γιατρός Δωροθέα Μπούκα. Στα τέλη του 18ου αιώνα, με το Διαφωτισμό, και στις αρχές του 19ου, με τη γέννηση των πρώτων πανεπιστημίων, οι ανακαλύψεις πολλαπλασιάστηκαν. Τότε εμφανίστηκαν προσωπικότητες όπως οι Αγγλίδες αστρονόμοι Μαίρη Σόμερβιλ και Καρολίν Χέρσελ, οι μαθηματικοί Σόνια Κοβαλέσκαγια και Σοφί Ζερμέν, οι φυσικοί Λίτσε Μάιτνερ και Ροζαλίντ Φράνκλιν. Η τελευταία, μάλιστα, συνέβαλε και στην ανακάλυψη της δομής του DNA. Μια ξεχωριστή περίπτωση είναι εκείνη της Μαρί Κιουρί, η οποία ανακάλυψε το ράδιο και κέρδισε δύο φορές το βραβείο Νόμπελ. Πρόκειται για τη μοναδική που απέκτησε φήμη και αναδείχθηκε σε σύμβολο.

Νόμπελ σε γυναίκες επιστήμονες

1903 Φυσικής: Μαρί Σκλοντόφσκα-Κιουρί. Πολωνή φυσικός.

1911 Χημείας: Μαρί Σκλοντόφσκα-Κιουρί.

1935 Χημείας: Ιρέν Ζολιό-Κιουρί. Γαλλίδα φυσικοχημικός.

1947 Ιατρικής: Γκέρτι Ράντνιτς-Κόρι. Τσέχα βιοχημικός.

1963 Φυσικής: Μαρία Γκέπερτ-Μάγιερ. Πολωνοαμερικανίδα φυσικός.

1964 Χημείας: Ντόροθι Κρόουφουτ-Χόντκιν. Βρετανίδα, ειδικός στην

1977 Ιατρικής: Ρόζαλιν Σούσμαν-Γιάλοου. Αμερικανίδα ειδικός στην πυρηνική ιατρική.

1983 Ιατρικής: Μπάρμπαρα ΜακΚλίντοκ. Αμερικανίδα βιολόγος.

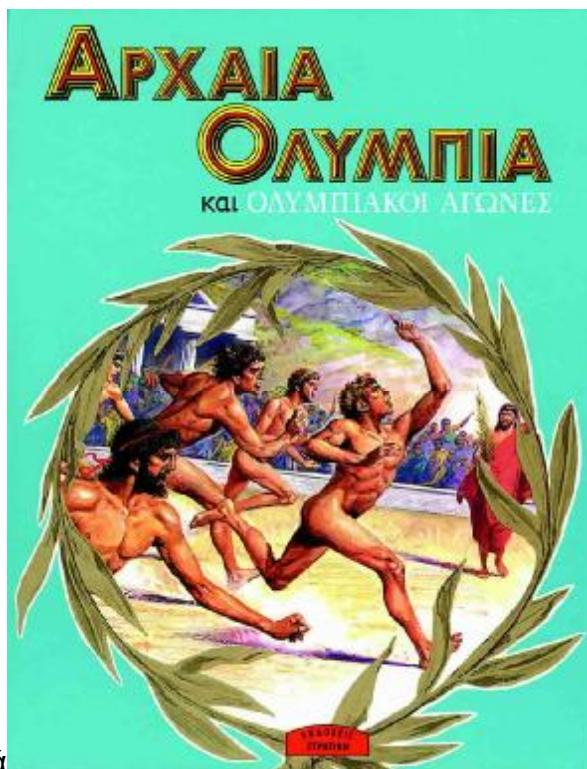
1986 Ιατρικής: Ρίτα Λέβι Μονταλτσίνι. Ιταλίδα νευρολόγος.

1988 Ιατρικής: Γερτρούδη Έλιον. Αμερικανίδα βιοχημικός.

1995 Ιατρικής: Κριστιάν Βόλαρντ. Γερμανίδα βιολόγος.

2004 Ιατρικής: Λίντα Μπακ. Αμερικανίδα νευρολόγος.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ



Κατά τη διάρκεια της Κλασικής περιόδου στους Ολυμπιακούς αγώνες μπορούσαν να συμμετέχουν όλοι οι Έλληνες, από διάφορες πόλεις-κράτη της κυρίως Ελλάδας και των αποικιών της, που εκτείνονταν από το Γιβραλτάρ και τη Μεγάλη Ελλάδα (Κάτω Ιταλία και Σικελία) έως τη Μαύρη Θάλασσα. Η συμμετοχή των δούλων και των "βαρβάρων" απαγορευόταν αυστηρά, όπως και όσων είχαν διαπράξει εγκλήματα ή είχαν κλέψει κάποιο ναό. Την Ελληνιστική περίοδο οι αγώνες έγιναν διεθνείς. Οι Έλληνες που συμμετείχαν ήταν κυρίως επαγγελματίες αθλητές που κατάγονταν από την Αντιόχεια στην Ανατολή έως την Αλεξάνδρεια στο Νότο και μετακινούνταν από πόλη σε πόλη για να κερδίσουν μεγάλα χρηματικά έπαθλα. Αργότερα, στη Ρωμαϊκή περίοδο, καθώς παρήκμαζε το αθλητικό πνεύμα, οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες αγωνίζονταν στην Ολυμπία, ενώ στους δούλους επιτρεπόταν να συμμετέχουν στους αγώνες που γίνονταν σε άλλες πόλεις. Σύμφωνα μ' έναν πολύ αυστηρό κανόνα, εκτός του ότι απαγορευόταν η συμμετοχή γυναικών ως αθλητριών, απαγορευόταν ακόμη και η είσοδος στο Στάδιο των παντρεμένων γυναικών, οι οποίες δεν μπορούσαν έτσι να παρακολουθήσουν τ' αγωνίσματα. Αυτό διαρκούσε μόνο για την περίοδο των αγώνων. Στη μόνη γυναίκα που επιτρεπόταν η είσοδος ήταν η ιέρεια της Δήμητρας Χαμύνης, που παρακολουθούσε τους αγώνες καθισμένη στο βωμό της θεάς, απέναντι από τις θέσεις των κριτών. Στους Ρωμαϊκούς χρόνους αυτή την τιμητική θέση κατείχε η Ρήγιλλα, σύζυγος του Ηρώδη του Αττικού.

Αν μια γυναίκα τολμούσε να παραβεί το νόμο, η τιμωρία ήταν σκληρή: την έριχναν από το Τυπαίο όρος, όπως καταγράφει ο Πausανίας. Η μόνη γυναίκα που κατάφερε να παραβεί το νόμο και να μείνει ατιμώρητη ήταν η Καλλιπάτειρα, κόρη, αδερφή και μητέρα ολυμπιονικών. Η Καλλιπάτειρα έδειξε ιδιαίτερη φροντίδα στην ανατροφή και την εκγύμναση του γιου της Πεισιδωρου, γι' αυτό η επιθυμία της ήταν να τον δει να αγωνίζεται στους αγώνες. Ντυμένη μ' αντρικά ρούχα μπήκε στο Στάδιο για να παρακολουθήσει το γιο της να τρέχει. Μετά τη νίκη εκείνου, στην προσπάθειά της να εισέλθει στο αγωνιστικό χώρο, έπεσαν τα ρούχα της αποκαλύπτοντας το φύλο της. Οι ελλανοδίκες, ωστόσο, δεν την τιμώρησαν, τιμώντας έτσι τα μέλη της οικογένειάς της, που ήταν όλοι ολυμπιονίκες.

Παραδόξως, υπήρχαν ειδικοί αγώνες δρόμου για τις νέες κοπέλες, οι οποίοι γίνονταν στην Ολυμπία προς τιμήν της θεάς Ήρας κάθε τέσσερα χρόνια. Στα Ηραία, όπως ονομάζονταν, έπαιρναν μέρος νέες γυναίκες παρθένοι, που χωρίζονταν ηλικιακά σε κατηγορίες -κορασίδες, νεάνιδες και γυναίκες- ντυμένες με κοντό χιτώνα και έχοντας γυμνό το δεξί ώμο μέχρι το στήθος. Η νικήτρια στεφανωνόταν με κλαδί ελιάς, αποκτούσε το δικαίωμα να αναθέσει γλυπτή εικόνα με το όνομά της στο Ηραίο και

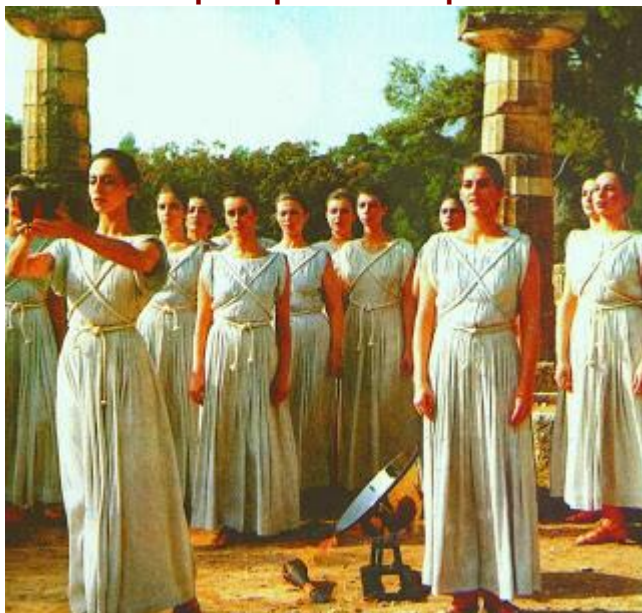
της προσφερόταν μάλιστα από την αφίκαδα που είχε υφαστεί στην Πύρα. Σύμφωνα με την παράδοση, οι αγώνες αυτοί είχαν καθιερωθεί είτε από την Ιπποδάμεια προς τιμήν του συζύγου της Πέλοπα και της νίκης του επί του πατέρα της Οινόμαου είτε από τις δεκαέξι γυναίκες της Ήλιδας που ύφαιναν τον πέπλο της θεάς.

Οι γυναίκες δεν επιτρέπονταν στους Αρχαίους Ολυμπιακούς (γυμνικούς) Αγώνες, όχι μόνο ως αθλήτριες αλλά ούτε και ως θεατές(πιθανόν λόγω της χαμηλότερης κοινωνικής της θέσης). Κι όμως, υπήρχαν γυναίκες Ολυμπιονίκες. Πώς; Ήταν οι ιδιοκτήτριες των αλόγων που κέρδιζαν στα ιππικά αθλήματα. Τα άλογα τα ίππευε ένας ηνίοχος. Αγωνιζόταν, στην ουσία, για λογαριασμό του ιδιοκτήτη. Όταν ο ιδιοκτήτης ήταν γυναίκα, αυτή θεωρούνταν Ολυμπιονίκης, κι ας μην είχε βρεθεί καν στην Ολυμπία! Η πιο ονομαστή για τις νίκες της στην Ολυμπία ήταν η Κυνίσκα, κόρη του βασιλιά της Σπάρτης Αρχίδαμου και αδελφή του Αγησιλάου του Β'.



Τι άλλαξε στην συνέχεια; **Οι γυναίκες πολέμησαν δίπλα στους άντρες και υπέφεραν εξίσου στον πόλεμο κι έτσι η θέση της γυναίκας στην κοινωνία άλλαξε δραστικά.** Όπως ήταν επόμενο, η συμμετοχή της σε μια διοργάνωση σαν τους Ολυμπιακούς Αγώνες άρχισε πια να αντιμετωπίζεται με μεγαλύτερο ενδιαφέρον.

Ανασύσταση Ολυμπιακών Αγώνων - Η θέση της γυναίκας



Το 17^ο αι. στην Αγγλία, γίνεται κάποια προσπάθεια ανασύστασης και διοργανώνονται

συμμετοχών γυναίκες, παύση, άνδρες και γυναίκες, ήταν όπως πιο ποικίλες λαϊκές, εορταστικές εκδηλώσεις που περιελάμβαναν και κάποια αγωνίσματα. (Δρόμο, άλμα, ιπποδρομίες, πάλη, δοκό, λεμβοδρομίες, χορό κ.λ.π.)

Απόπειρες ανασύστασης των Ολυμπιακών αγώνων γίνονται και στην Ελλάδα με την επανίδρυση του Ελληνικού κράτους. Τους χρηματοδοτεί ο Ευαγ. Ζάππας θερμός υποστηρικτής τους και γίνονται για πρώτη φορά στην πλατεία Λουδοβίκου.

Επαναλαμβάνονται το 1870, 1875 και το 1888. Οι γυναίκες όμως σ αυτούς τους αγώνες είναι ανύπαρκτες. Και πώς να μην είναι;

Στα τέλη του 19^{ου} αι. η γυναίκα κατέχει κατώτερη κοινωνικά θέση από τον άνδρα. Δεν έχει πολιτικά δικαιώματα ακόμα (δεν μπορεί να ψηφίσει), δεν προσφέρει τίποτε στην οικονομία (δεν μπορεί να δουλέψει). Ο ρόλος της είναι παθητικός.

Υπάρχει μόνο δίπλα στον άνδρα σε κοινωνικές εκδηλώσεις και στο σπίτι. Μόνο οι γυναίκες της αριστοκρατικής τάξης έχουν το δικαίωμα να παίρνουν μέρος σε παιχνίδια που τους προσφέρουν θηλυκότητα και χάρη. (Τένις, γκολφ, κρίκετ).

Υπάρχει βεβαίως και διάχυτη η αντίληψη ότι το σώμα της γυναίκας αλλάζει με τον αθλητισμό και ότι δεν μπορεί να τεκνοποιήσει. Και οι Ολυμπιακοί αγώνες όπως προαναφέραμε είναι ο καθρέπτης της εποχής τους.

Ο βάρδος της ανασύστασης των Ολυμπιακών αγώνων Pierre de Couberten συμβαδίζοντας με το συντηρητικό πνεύμα της εποχής του, δεν διστάζει να ζητήσει το 1912 τον αποκλεισμό των γυναικών από τους Ολυμπιακούς αγώνες, με λόγια σχεδόν προσβλητικά για το ήμισυ της ανθρωπότητας: « η συμμετοχή των γυναικών στην Ολυμπιάδα», είπε ο Coubertin, «είναι δυσβάστακτη, άλλωστε χωρίς ενδιαφέρον και ασφαλώς ακαλαίσθητη, άκομψη και ανοίκεια (impratique, ininteressante, inesthetique et incorrecte)», όπως αναφέρει η Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ στο άρθρο της για την αναβίωση του Ολυμπισμού, με την ευκαιρία του εορτασμού των 100 χρόνων από την αναβίωση των Ο.Α. (Αθήνα 1996).



Χάλκινο αναμνηστικό μετάλλιο των Αγώνων του 1896. Έργο του Νικηφόρου Λύτρα. Γυναικεία μορφή. Αλληγορική παράσταση αναβίωσης των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων.

Έτσι λοιπόν, οι γυναίκες στους πρώτους Ο.Α. της Αθήνας, το 1896, υπάρχουν μόνο ως θεατές. Συμμετέχουν στους 2^{ους} Ο.Α. στο Παρίσι το 1900, σε δύο αγωνίσματα, το τένις και το γκολφ, παιχνίδια με τα οποία ασχολούνται οι γυναίκες της υψηλής κοινωνίας. Στους τρίτους Ο.Α. το 1904, αφαιρούνται και τα δύο αυτά παιχνίδια και εισάγεται η τοξοβολία. Το 1908 το τένις επανέρχεται στο πρόγραμμα. Στους 5^{ους} Ο.Α. της Στοκχόλμης το 1912, εισάγεται η κολύμβηση με μεγάλη συμμετοχή των γυναικών. (Από τις 57 αθλήτριες που συμμετείχαν στους αγώνες, οι 41 ήταν κολυμβήτριες).

Το 1921 ιδρύεται η Διεθνής Ομοσπονδία Γυναικείου Αθλητισμού. (Federation Sportive Feminine Internationale-FSFI). Οι γυναίκες δραστηριοποιήθηκαν και ίδρυσαν τη διεθνή ομοσπονδία διότι τους αρνήθηκαν να συμμετάσχουν στους αγώνες στίβου του Ολυμπιακού προγράμματος. Κάνουν δικούς τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Το 1922 (Παρίσι), 1926 (Γκέτεμποργκ), 1930 (Πράγα), 1934 (Λονδίνο) με μεγάλη επιτυχία. Έτσι η Δ.Ο.Ε. εγκρίνει τη συμμετοχή τους για πρώτη φορά, σε αγωνίσματα στίβου το 1928 στο Άμστερνταμ, στους 9^{ους} Ο.Α. Οι γυναίκες συμμετέχουν στα 100μ., 800μ., 4X100μ., ύψος και δισκοβολία. Όμως στα 800μ., πέντε από τις αγωνιζόμενες λιποθύμησαν από εξάντληση. Έτσι αφαιρούνται από το Ολυμπιακό πρόγραμμα τα 800μ. και επανέρχονται μετά από 32 χρόνια στους Ο.Α. της Βέρνης το 1960.

ποτα τον πόλεμο, στασιακά ανατρεφίζονται και οι γυναίκες ως ίσως η μόνη στην ανδροκρατούμενη κοινωνία της εποχής.. Έχουν αποδείξει ότι αξίζουν, διότι αγωνίστηκαν μαζί με τους άνδρες στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.(Είτε στην πρώτη γραμμή, είτε δουλεύοντας στα εργοστάσια, είτε αναλαμβάνοντας ρόλο μάνας και πατέρα στην οικογένεια, είτε συμμετέχοντας στην αντίσταση κατά του κατακτητή). Σιγά-σιγά καταρρίπτονται και οι μύθοι για το αν και πόσο βλάπτει ή ωφελεί ο αθλητισμός τη γυναικεία φύση. Τους καταρρίπτουν, η Ολλανδή Fanny Blankers Koen (30 ετών), η οποία κατακτά τέσσερα χρυσά μετάλλια στους Ο.Α. του Λονδίνου, το 1948, ενώ είναι μητέρα δύο παιδιών. Η Patricia Mc Cormick κατακτά το χρυσό στις καταδύσεις με πέντε μηνών γιο, στους Ο.Α. της Μελβούρνης το 1956. Δέκα ακόμα γυναίκες αθλήτριες που απέσπασαν μετάλλια ήταν έγκυες και γέννησαν υγιή μωρά.

Με το πέρασμα του χρόνου οι μύθοι, οι δοξασίες,, οι απαγορεύσεις , καταρρίπτονται και οι γυναίκες συμμετέχουν σ' όλο και περισσότερα αγωνίσματα των Ο.Α.

ΟΛΥΜΠΙΑ 776Π.Χ. – ΑΘΗΝΑ 1896Μ.Χ. – ΑΘΗΝΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ 2004Μ.Χ.. Ο κύκλος κλείνει υπέρ των γυναικών. Αγωνίζονται για πρώτη φορά από την απαρχή της ιστορίας των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ολυμπία, στον τόπο που τους γέννησε. Το άβατο της Ολυμπίας για πρώτη και ίσως τελευταία φορά καταρρίπτεται στους Ο. Α. του 2004, όταν η σφαιροβολία ανδρών και γυναικών διεξάγεται στο αρχαίο στάδιο. Η απαγόρευση «όχι γυναίκες στην Ολυμπία», 2780 χρόνια μετά τους πρώτους Ο.Α. ,το 776π.Χ., είναι πια παρελθόν.

Γυναίκα και θρησκεία από την αρχαιότητα έως σήμερα

« Η γυναίκα θα πρέπει να δουλεύει περισσότερο από το γαϊδούρι, γιατί το γαϊδούρι τρώει τ' άχυρα και η γυναίκα το σάρι»
Καυκασιανή παροιμία

«Στην Καμπούλ (Αφγανιστάν) η γυναίκα θεωρείται κάτι λιγότερο και από ζώο. Απαγορεύεται να φαίνεται μέρος του σώματός της, κυκλοφορεί τελείως καλυμμένη με την αμπάγια να καλύπτει τελείως το πρόσωπο»
(TIME)

«Στο Ιράν υπάρχει θρησκευτική αστυνομία που περιπολεί και αλίμονο στις γυναίκες που θα τολμήσουν να κυκλοφορήσουν στο δρόμο χωρίς το τσαντόρ τους, ή θα επιβαίνουν στο λεωφορείο με άλλους άντρες»
(La Repubblica)

Η γυναίκα στις θρησκείες του κόσμου

Είναι πραγματικά σοκαριστική η διαπίστωση ότι πολλές από τις γυναίκες ανά την υφήλιο υπομένουν καθημερινά απίστευτης βαρβαρότητας αντιμετώπιση, εξαιτίας των θρησκευτικών πεποιθήσεων που επιβάλλει η πίστη σε κάποιον θεό. Από την αποτρόπαιη πράξη της κλειτοριδεκτομής, μέχρι το κάψιμο στην πυρά και τον αποκλεισμό από πολλές κοινωνικές δραστηριότητες, τονίζεται επανειλημμένως η κατώτερη θέση της γυναίκας απέναντι στον άντρα.

Ο χριστιανισμός είναι μια σχετικά φιλική θρησκεία για το ασθενές φύλο, αφού οι περιορισμοί στους οποίους υποβάλλεται αφορούν την είσοδό της σε συγκεκριμένα μέρη του ναού και φυσικά στο περιβόητο προπατορικό αμάρτημα το οποίο τη βαραίνει. Τουλάχιστον, δεν χρειάζεται να ξυρίζεται το κεφάλι της όπως κάνουν οι σκληροπυρηνικές βουδίστριες, ούτε χρειάζεται να λιθοβοληθεί αν απατήσει τον άντρα μας.

Οι θρησκείες των τελευταίων δύο χιλιάδων ετών διαφέρουν πάρα πολύ από εκείνες της αρχαιότητας στις οποίες το θηλυκό στοιχείο είχε κυρίαρχο ρόλο και απολάμβανε τον σεβασμό, εξαιτίας του γεγονότος ότι κουβαλούσε τη ζωή. Στην πορεία βέβαια, το πράγμα στράβωσε μιας και οι άντρες θέλησαν να έχουν έναν περισσότερο κυρίαρχο

... και κατ'εξουσίαν, από μια ορθόδοξη προοπτική, καθένα στη θέση του . . .

Η Μάνα Γη των αρχαίων χρόνων

Η υψηλότερη και πιο σεβαστή θεότητα που λατρεύθηκε από τους πρωϊμότερους πολιτισμούς ήταν η Μάνα Γη ή αλλιώς η μητέρα Θεά. Τα αρχαιότερα αγάλματα Θεάς που έχουν βρεθεί, έχουν ηλικία 35.000 ετών. Από την στιγμή που είναι το θηλυκό που έχει την ικανότητα να κουβαλάει τη ζωή, να την φανερώνει και να την μεγαλώνει, δεν είναι περίεργο πως η ίδια η Φύση θεωρείτο θηλυκή.

Η μήτρα από όπου όλοι προήλθαμε θα είναι επίσης και ο τάφος μας, οπότε οι γυναίκες στις εποχές εκείνες με σεβασμό θεωρούνταν ως οι δωρητές αλλά και οι καταστροφείς της ζωής. Επίσης, υπήρχε η πεποίθηση πως οι γυναίκες ήταν ευλογημένες με το δώρο της διαίσθησης και πως μπορούσαν να εισέλθουν στον «κάτω κόσμο», την «άλλη πλευρά», το υποσυνείδητο, εκεί όπου θα μπορούσε να επικοινωνήσει με τα πνεύματα και έτσι η τέχνη του σαμανισμού πολλές φορές εξασκούσαν από τις γυναίκες. Πολλές παγανιστικές κουλτούρες θεωρούσαν μάλλον φυσικό, το να καταλαβαίνουν οι γυναίκες καλύτερα τα μυστικά του Σύμπαντος. Συχνά, ήταν οι γυναίκες εκείνες που λειτουργούσαν ως μάγισσες (σοφές), ιέρειες, μάντισσες, θεραπεύτριες, μαίες και σύμβουλοι στα οικογενειακά ή στα περί της τεκνοποίησης.

Βέβαια, η Θεά μπήκε στο χρονοντούλαπο της ιστορίας όταν οι πατριαρχικοί «πατέρες» δημιούργησαν νέες θρησκείες στις οποίες οι γυναίκες έμαθαν να είναι υπάκουες έτσι ώστε να είναι καλές. Έτσι λοιπόν, όλα τα αρχαία γονιμικά σύμβολα τα οποία οι παγανιστές είχαν ως ιερά, όπως το φίδι, το δέντρο, το μήλο και φυσικά η γυναίκα, δαιμονοποιήθηκαν. Η Εύα έγινε η πρώτη αμαρτωλή που είναι υπεύθυνη για τις αμαρτίες των ανθρώπων, ενώ η Λίλιθ ήταν σύμφωνα με την εβραϊκή ιστορία, η πρώτη κακιά γυναίκα επειδή ήθελε να είναι ανεξάρτητη και δεν δέχθηκε να υποτάσσεται στον άνδρα της Αδάμ. Ας μη μιλήσουμε για την Μαρία Μαγδαληνή, η οποία παρουσιάζεται ως μια παραστρατημένη εξώλης και προώλης.

Η γυναίκα στον Χριστιανισμό



Η χριστιανική Εκκλησία τοποθετεί στο επίκεντρο της διδασκαλίας της την αγάπη, η οποία όμως δεν είναι αρκετή για να μπορέσει να αναγνωρίσει στην γυναίκα ορισμένα αυτονόητα δικαιώματά της, αν και ο Ιησούς, σύμφωνα με τις διηγήσεις των Ευαγγελίων, δεν αποκλείει από την αγάπη Του την γυναίκα - το αντίθετο μάλιστα. Γι' Αυτόν εκείνο που έχει σημασία δεν είναι το φύλο, αλλά το ανθρώπινο πρόσωπο. Έτσι καλεί τις γυναίκες αδελφές Του, γιατί κι αυτές ανήκουν στην κοινότητα της Εκκλησίας. όπως είναι για παράδειγμα το να αντιμετωπίζεται ισότιμα.

Έχουμε λοιπόν διάφορες ενδιαφέρουσες απαγορεύσεις για τις κυρίες του χριστιανισμού, οι οποίες βεβαίως ούτε κατά διάνοια δεν ισχύουν για τους άντρες. Έτσι, η γυναίκα δεν επιτρέπεται να εισέλθει ποτέ και για κανέναν λόγο στο Ιερό ενός ναού, δεν μπορεί να κοινωνήσει ή να ασπαστεί τα εικονίσματα κατά τις ημέρες της εμμήνου ρήσεως και μπορεί να έχει οποιαδήποτε άλλη ενασχόληση εκτός από το να γίνει ιερέας. Φαίνεται ότι ακόμη κουβαλάει το προπατορικό αμάρτημα στην πλάτη της, σύμφωνα με το οποίο αυτή φταίει για τις αμαρτίες όλου του κόσμου.

Οι συγγραφείς της Παλαιάς Διαθήκης λοιπόν, επέλεξαν να βάλουν μία γυναίκα στη

στη συνέχεια παρατήρησα με τον καρπό αγκαλιάς αργότερα, από ένα κομμένο πνεύμα του.

Αρκεί να αναλογιστεί κανείς την φύση της Αγίας Τριάδας: Πατήρ, Υιός και Άγιο Πνεύμα. Πού ακριβώς βρίσκεται το θηλυκό στοιχείο; Η πρώτη σε ιεραρχία γυναίκα της χριστιανικής θρησκείας είναι η Παναγία, της οποίας η φύση είναι ξεκάθαρα ανθρώπινη. Αλλά και οι δώδεκα εκλεκτοί μαθητές του Χριστού ήταν όλοι άντρες και αποκρύπτεται το γεγονός ότι υπήρχαν και πολλές γυναίκες μαθήτριες Του.

Γενικότερα λοιπόν ο χριστιανισμός έχει μια παντελώς άλλη αντιμετώπιση της γυναίκας, σε σύγκριση με τις θρησκείες των περασμένων ετών. Έτσι, αγίες γίνονται όσες ήταν παρθένες, ζούσαν μια ζωή γεμάτη στερήσεις και πέθαιναν από τα βασανιστήρια, την ώρα που οι θεότητες των αρχαίων ετών είχαν ως αποστολή να διδάξουν την ηδονή και τη χαρά της ζωής. Παρ' όλα αυτά πρέπει να πούμε ότι αυτά είναι παλαιές αντιλήψεις, που πέρασαν στη χριστιανική λατρεία. Η διδασκαλία της Εκκλησίας τις σχετικοποιεί, προβάλλοντας σταθερά την ισοτιμία των δύο φύλων και το καθήκον που έχουν άνδρες και γυναίκες να συμβάλλουν κατά το χάρισμά τους στο πνευματικό και ποιμαντικό έργο της ενορίας.

Η ίδια η Εκκλησία κάνει λόγο για ανύψωση του γυναικείου φύλου μιας και με την διδασκαλία του Ιησού Χριστού καταργήθηκαν όλες οι κοινωνικές προκαταλήψεις στην κοινωνία και τη θρησκεία. Αν λοιπόν, ο χριστιανισμός συγκριθεί με άλλες δημοφιλείς θρησκείες, τότε πράγματι, με μια δεύτερη ματιά η αντιμετώπιση της γυναίκας είναι καλύτερη. Τα όσα ακολουθούν για Ισλάμ, Βουδισμό και Ινδουισμό, λένε πολλά.

Ισλάμ: Η γυναίκα ως ανδρική ιδιοκτησία



Οι έννοιες «γυναίκα» και ισλάμ είναι μάλλον αποκλίνουσες. Ο μουσουλμανισμός είναι βαθιά προσγειωμένος στην παράδοση του και δεν έχει παρεκκλίνει αυτής της πορείας εδώ και πολλούς αιώνες. Και σε πολλές από τις εκφάνσεις του, υπάρχει ένα κοινό σημείο: Η υποβίβαση της γυναίκας σε σχέση με τον άντρα. Η γυναίκα πρέπει να είναι κτήμα του άντρα της, γεγονός που φαίνεται σε πολλές αποτρόπαιες πράξεις, όμως η κλειτοριδεκτομή.

Όσοι έχουν ταξιδέψει Χριστούγεννα στην Βιέννη, είναι βέβαιο ότι έχουν δει μουσουλμάνες καλυμμένες από την κορυφή μέχρι τα νύχια να μπαίνουν στα πολυκαταστήματα και να φεύγουν, στην κυριολεξία, φορτωμένες με τσάντες των πλέον ακριβών οίκων μόδας. Το μόνο που ξεχωρίζει από την μαύρη φιγούρα είναι το χέρι που ξεπροβάλλει για να πληρώσει βγάζοντας χρήματα από ένα Channel τσαντάκι.

Είναι πολύ γνωστή η θέση της γυναίκας στο Ισλάμ και όλοι μας γνωρίζουμε ότι στα . . . σκληροπυρηνικά μουσουλμανικά κράτη δεν επιτρέπεται να κυκλοφορούν ασυνόδευτες εκτός σπιτιού και δεν μπορούν ακόμη ούτε να επισκεφτούν γυναικολόγο αν έχουν κάποιο πρόβλημα υγείας. Επιπλέον, πολλά πράγματα υποδηλώνει και το γεγονός ότι ο παράδεισος του Ισλάμ έχει παρθένες και όχι παρθένους.

Το θέμα που εγείρει επιπλέον προβληματισμό είναι ότι όλη αυτή κατάσταση φαίνεται φυσιολογική σε πολλές γυναίκες μουσουλμάνες. Ναι λοιπόν, μπορούν να φοράνε ένα στενό φόρεμα μόνο για τα μάτια του άντρα τους, λέγοντας ότι «οι υπόλοιποι δεν πρέπει να μπορούν να μας δουν για να μην προκαλούμε». Η αντιμετώπιση τον ακρωτηριασμό των γεννητικών τους οργάνων ως μία απαραίτητη διαδικασία πουκαθαρίζει τις γυναίκες, ευνοεί την παρθενία και την αγνότητα και τις προφυλάσσει

κατω περιτομή, ακριβώς όπως έγινε και με τον και τη γαρία τους. Λοιπότε είναι το έθιμό μας» δήλωσε μια Αιγύπτια στη Διεθνή Αμνηστία αναφερόμενη στις τέσσερις κόρες της. Ο λόγος του ακρωτηριασμού είναι η πεποίθηση ότι αυτός μειώνει τη διάθεση της γυναίκας για σεξ, άρα μειώνει και τις πιθανότητες να απατήσει τον σύζυγό της. Πάλι λοιπόν φαίνεται πώς στο Ισλάμ η γυναίκα θεωρείται ανδρική ιδιοκτησία. Άλλοι λόγοι που δίνονται είναι ότι ο ακρωτηριασμός αυξάνει την ευχαρίστηση του άντρα και ότι η ακρωτηριασμένη γυναίκα είναι πιο καθαρή. Άλλωστε ο όρος «σίλι τζι» που χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει τον ακρωτηριασμό σημαίνει, στην κυριολεξία, κάθαρση. Σε ορισμένες κοινωνίες μια μη ακρωτηριασμένη γυναίκα είναι αδύνατο να παντρευτεί. Η κλειτοριδεκτομή και ο λιθοβολισμός των γυναικών, είναι οι δύο πλέον βάνουσσες τακτικές του Ισλάμ, τις οποίες πολλές από τις ανθρωπιστικές οργανώσεις του δυτικού κόσμου επιχειρούν να θέσουν σε καταστολή.

Ινδουισμός: Στην πυρά μαζί με τον νεκρό σύζυγο



Βέβαια, αν στις χριστιανές ορθόδοξες δεν επιτρέπεται να γίνουν ιερείς, τι να πούνε οι κακομοίρες οι Ινδουίστριες που όταν πεθάνει ο σύζυγός τους, είναι υποχρεωμένες είτε να μείνουν μόνες για το υπόλοιπο της ζωής τους, είτε να καούν οικειοθελώς μαζί με το πτώμα!

Όσο εξωφρενικό και αν ακούγεται, το παραπάνω αποτελεί παλιά παράδοση των Ινδουιστών και φέρει την ονομασία «σάτι». Το εκπληκτικό (;) είναι ότι υπάρχουν γυναίκες που πέφτουν αυτοβούλως στην πυρά, προκειμένου να γίνουν σάτι, κάτι που σχεδόν ισοδυναμεί με το να αγιάσουν. Τον βασανιστικό αυτό θάνατο μπορούν να αποφύγουν οι έγκυες και οι μητέρες μικρών παιδιών, αλλά όσες από τις υπόλοιπες δεν το κάνουν, τιμωρούνται και ξαναγεννιούνται ως γυναίκες μέχρι τελικώς να δεχτούν να γίνουν κάρβουνο μαζί με τον νεκρό σύντροφο.

Ο παραλογισμός ενάντια στην γυναίκα δεν σταματά εκεί στον Ινδουισμό. Εφόσον μια γυναίκα φέρει στον κόσμο κορίτσι, αυτό είναι ένα μωρό ανεπιθύμητο, σε αντίθεση φυσικά με το αγόρι το οποίο είναι καλοδεχούμενο. Αυτό δεν γίνεται μόνο επειδή το αγόρι θα αυξήσει τα εισοδήματα της οικογένειας με τον γάμο του, αλλά και επειδή θα εξασφαλίσει την μετενσάρκωση των γονιών του. Άλλωστε, οι ινδουιστές γονείς μετενσαρκώνονται κανονικά μόνο αν ο γιος τους χορέψει έναν τελετουργικό χορό γύρω από την πυρά όπου θα καούν κατά τον θάνατό τους . . .

Έτσι, προκειμένου μια ινδουιστική οικογένεια να μην βρεθεί στην εξαιρετικά δυσάρεστη θέση να πρέπει να μεγαλώνει ένα άχρηστο κορίτσι, ο τοκετός γίνεται στο σπίτι με τη βοήθεια μιας «άγιας», δηλαδή μαιάς, και το μωρό σκοτώνεται επί τόπου αν δεν έχει το πολυπόθητο φύλο. Η μητέρα βεβαίως δεν ερωτάται αφού όλα συμφωνούνται μεταξύ πατέρα και άγιας, η οποία δηλώνει ότι το μωρό γεννήθηκε νεκρό.

Στις αστικές περιοχές εφαρμόζεται μια λιγότερο φρικιαστική μέθοδος η οποία βέβαια έχει τον ίδιο εξευτελιστικό για τις γυναίκες στόχο: Παρέχεται δωρεάν αμνιοκέντηση, η οποία αν δείξει πως το έμβρυο είναι θηλυκού γένους, τότε η άμβλωση είναι σχεδόν επιβεβλημένη. Η πρακτική αυτή εφαρμοζόταν επί χρόνια χωρίς κανείς να έχει την παραμικρή αντίρρηση αλλά πήρε δημοσιότητα μόνο όταν κατά λάθος έγινε άμβλωση σε κάποιο αρσενικό έμβρυο και οι γονείς μήνυσαν τον γιατρό. Αυτές και άλλες χαριτωμένες γυναικείες ιστορίες λαμβάνουν χώρα στον ινδουισμό.



Οι ανατολικές θρησκείες χαρακτηρίζονται σε μεγάλο βαθμό από έντονη φιλοσοφική διάθεση. Παρά το γεγονός αυτό όμως, η λέξη «γυναίκα», δεν είναι και η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη στον βουδισμό. Λέγεται ότι η θεία του Βούδα τον είχε ακολουθήσει μαζί με άλλους μαθητές του στον δρόμο για τη Φώτιση. Είχε κάνει όλη την προετοιμασία, είχε νηστέψει, είχε ξυρίσει το κεφάλι της και την μεγάλη μέρα μαζεύτηκαν όλοι οι μαθητές προκειμένου να πάρουν τα νάματα της σοφίας του Βούδα. Τι απέγινε η καημένη η θεία; Έφαγε πόρτα διότι ήτανε γυναίκα.

Ένα πλέον χαρακτηριστικό στοιχείο που δείχνει ότι η μειονεκτική θέση της γυναίκας είναι βαθιά ριζωμένη στη βουδιστική θεώρηση των πραγμάτων είναι ότι σύμφωνα με τις παραδόσεις της Νοτιοανατολικής Ασίας, το πέρασμα στη νιρβάνα είναι κάτι που το καταφέρνουν μόνον οι άνδρες. Επίσης, πολλές από τις γυναίκες που βρέθηκαν στο παρελθόν στο Ντόλμα Λινγκ, βουδιστικό μοναστήρι στα Ιμαλάια, έχουν υποστεί βασανιστήρια επειδή διέπραξαν φοβερά αδικήματα όπως είναι η αναφορά στον Δαλάι Λάμα. Κάποιοι που προσπάθησαν να ξεφύγουν χάθηκαν, ενώ πολλές υπέστησαν ακρωτηριασμούς λόγω των κρουσπαγημάτων.

Ακόμη και οι βουδίστριες μοναχές λοιπόν, είχαν ως μέλημα να μαγειρεύουν για τους μοναχούς και να αφήνουν την πραγματικά ενδιαφέρουσα δουλειά, όπως τη μελέτη, για τους άντρες. Κάτι άλλαξε όμως όταν πριν 10 περίπου χρόνια μια νέα γενιά αποφασισμένων γυναικών έφτασαν στην Ινδία, αφού κινδύνεψαν ξεφεύγοντας από την κινεζική καταπίεση και ανέτρεψαν την παράδοση αιώνων.

Ανάμεσά τους ήταν και η 28χρονη Ντέλεκ Γιανγκί, η οποία το 1990 περπάτησε στα βουνά επί 26 ημέρες για να πάει από το Θιβέτ σε μοναστήρι της Βόρειας Ινδίας, κοντά στην κατοικία του εξόριστου Δαλάι Λάμα στην Νταραμσάλα. Η Γιανγκί ανέκαθεν αδιαφορούσε για τον γάμο και το μόνο που αναζητούσε ήταν ο μοναχισμός. Οι γονείς της - που ζουν ως νομάδες, ενθουσιάστηκαν με την απόφασή της. «Στο Θιβέτ δεν υπήρχε περίπτωση να σπουδάσω» είπε. «Εδώ στο μοναστήρι μαθαίνουμε τον πολιτισμό μας, κάτι αδύνατο στη χώρα μας, κρατούμε ζωντανή την κουλτούρα και παράδοση του Θιβέτ. Αν τελικώς πάρω το Γκέσε, θέλω να γίνω δασκάλα, να επιστρέψω στο Θιβέτ και να διδάξω τους άλλους για τον βουδισμό». Αυτό το περιβόητο Γκέσε, το οποίο μπορούν πλέον και οι γυναίκες να αποκτήσουν είναι που έχει κάνει την τρίχα πολλών αντρών βουδιστών να σηκώνεται. Πρόκειται για ένα διδακτορικό βουδιστικής φιλοσοφίας που ανοίγει τον δρόμο για να χρισθεί κανείς λάμα. Αποτελεί μέρος ενός 13χρονου προγράμματος σπουδών και επί αιώνες ήταν μια δραστηριότητα απαγορευμένη στις γυναίκες. Σήμερα, κάθε Παρασκευή απόγευμα, δεκάδες μοναχές με ξυρισμένο συγκεντρώνονται στην αυλή του Ντόλμα Λινγκ και προετοιμάζονται για έναν πόλεμο του πνεύματος, δίνοντας τον καλύτερό τους εαυτό για να μην ηττηθούν στην αντιπαράθεση με τους άντρες.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Δυναμικές, με όραμα και κότσια κατάφεραν να διαπρέψουν, στον τομέα τους η καθεμία, και να αλλάξουν τον κόσμο..



Marie Curie

Η ιστορία της Marie Skłodowska-Curie είναι λίγο-πολύ γνωστή. Η διάσημη φυσικός και χημικός ανακάλυψε, μαζί με τον σύζυγό της, Pierre, το ράδιο και το πολώνιο. Ήταν η πρώτη γυναίκα που πήρε το βραβείο Νόμπελ, και μάλιστα τιμήθηκε δύο φορές, ενώ υπήρξε και η πρώτη γυναίκα καθηγήτρια στη Σορβόνη. Κι όλα αυτά σε μια εποχή που κανείς δεν έπαιρνε στα σοβαρά μια γυναίκα-επιστήμονα. Μαζί με τον σύζυγό της μελέτησε εκτενώς τη ραδιενέργεια με τίμημα την υγεία της, αφού η συνεχής έκθεση στη ραδιενέργεια εξασθένησε τον οργανισμό της και τελικά την οδήγησε στο θάνατο το 1934. Σημαντική ήταν και η συμβολή της στο Α' Παγκόσμιο Πόλεμο καθώς εφοδίασε με συσκευές ακτίνων Χ πολλά νοσοκομεία με δικά της μάλιστα έξοδα.



Indira Gandhi

Η πολιτικός που ήταν πρωθυπουργός της Ινδίας για 15 χρόνια, και ίσως περισσότερα αν δεν είχε δολοφονηθεί, αποτελεί τη μόνη γυναίκα πρωθυπουργό της Ινδίας μέχρι σήμερα. Κόρη του πρώτου πρωθυπουργού της Ινδίας, Jawaharlal Nehru, δεν θα μπορούσε να είχε διαλέξει άλλη πορεία. Υπηρέτησε ως υπουργός Πληροφοριών και Τύπου έως ότου κλήθηκε να πάρει τη θέση του πρωθυπουργού μετά τον αιφνίδιο θάνατό του. Έγινε ιδιαίτερα γνωστή για τον καθοριστικό της ρόλο στον πόλεμο μεταξύ Ινδίας-Πακιστάν και για την προσπάθεια εκμοντερνισμού της χώρας. Ωστόσο, κατά την τρίτη θητεία της κατηγορήθηκε για διαφθορά και απάτη.



Rosalind Franklin

...για μια επίσημη επίσκεψη στην Ελλάδα μαζί με τον πατέρα της προσφέρει ποικίλες πληροφορίες σχετικά με τη δομή του μορίου του DNA, χωρίς τις οποίες η αποκρυπτογράφηση του δεν θα ήταν εύκολη υπόθεση. Οι Watson και Crick στηρίχτηκαν ιδιαίτερα στην έρευνά της χωρίς, όμως, να αναγνωριστεί ποτέ η συμβολή της. Η αφανής ηρωίδα της Μοριακής βιολογίας δεν τιμήθηκε ποτέ, ούτε μετά τον θάνατο της, για την βοήθεια που πρόσφερε στην ανακάλυψη της διπλής έλικας του DNA.



Maria Corazon Aquino

Η Maria Corazon Aquino ήταν η πρώτη γυναίκα πρωθυπουργός στις Φιλιππίνες. Ήρθε στην εξουσία μετά από τις αιφνίδιες εκλογές που προκήρυξε ο μέχρι τότε δικτάτορας της χώρας, Ferdinand Marcos, κι επανέφερε τη δημοκρατία. Από τότε έγινε σύμβολο της δημοκρατίας και της ειρήνης με αποκορύφωμα την υποψηφιότητά της για το Νόμπελ Ειρήνης.



Eva Peron

Η María Eva Duarte de Perón ήταν η δεύτερη γυναίκα του προέδρου της Αργεντινής, Juan Peron. Κατά την περίοδο που ήταν η Πρώτη Κυρία της Αργεντινής, η Evita, όπως ήταν το υποκοριστικό της, απέκτησε μεγάλη δύναμη στα εργατικά σωματεία, τα οποία υποστήριζαν τον Peron. Η Evita υπερασπίστηκε τα εργατικά δικαιώματα, αποκτώντας ένθερμους οπαδούς ανάμεσα στις εργατικές τάξεις, διηύθυνε τα υπουργεία Εργασίας και Υγείας και ίδρυσε το Φιλανθρωπικό Ίδρυμα Eva Peron. Επίσης, πάλεψε πολύ για τα γυναικεία δικαιώματα στη χώρα και ίδρυσε το πρώτο μεγάλης κλίμακας γυναικείο πολιτικό κόμμα, το Γυναικείο Κόμμα του Peron. Φυσικά, δεν έλειψαν και οι επικριτές της, οι οποίοι είδαν στο πρόσωπό της τον αντιδημοκρατικό λαϊκισμό αλλά και την απαρχή των μετέπειτα κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων της Αργεντινής.



Simone de Beauvoir

Η φιλόσοφος και φεμινίστρια, Simone de Beauvoir, δεν θα μπορούσε να λείπει από τη λίστα. Τα φιλοσοφικά της κείμενα γύρω από τον φεμινιστικό υπαρξισμό είναι πολυδιαβασμένα. με πρώτο το Λεύτερο Φύλο, το βιβλίο που αποτέλεσε σπουδαίο

αναφοράς για το φεμινιστικό κίνημα. Η δε Βεαντόν, ενώ ποτέ κι η ίδια δεν υπήρξε σύζυγος του Jean Paul Sartre, υπήρξε ένα από τα κυριότερα πρόσωπα που βοήθησε στην βελτίωση της κοινωνικής θέσης της γυναίκας στη Δύση.



Amelia Mary Earhart

Η Amelia Mary Earhart ήταν αεροπόρος και η πρώτη γυναίκα που πέταξε μόνη της πάνω από τον Ατλαντικό το 1928. Υπήρξε επίσης η πρώτη γυναίκα που πέταξε στον Ατλαντικό και Ειρηνικό Ωκεανό. Κατάφερε να σπάσει πολλά ρεκόρ ως πιλότος, έγραψε πολλά επιτυχημένα βιβλία για τις εμπειρίες της και βοήθησε στη δημιουργία μια οργάνωσης για γυναίκες πιλότους. Το 1937 εξαφανίστηκε πάνω από τον Ειρηνικό Ωκεανό στην προσπάθειά της να κάνει το γύρο της Γης.



Emmeline Pankhurst

Η Emmeline Pankhurst ήταν πολιτική ακτιβίστρια και σουφραζέτα. Συνέβαλλε στην προώθηση των δικαιωμάτων της γυναίκας και συγκεκριμένα το δικαίωμα ψήφου. Το κίνημα που ίδρυσε, συνέβαλε καθοριστικά σε αυτό το σκοπό με τα μέλη του να παίρνουν μέρος σε πολλές διαδηλώσεις για να περάσουν το μήνυμά τους και πολλές φορές κατέφυγαν σε ακραία μέσα όπως το να δένονται στις ράγες των τρενών και να σπάνε παράθυρα. Πολλά από τα μέλη συνελήφθησαν συμπεριλαμβανομένης της Pankhurst.



Η **Υπατία** (370-416 μ.Χ.) ήταν Ελληνίδα νεοπλατωνική φιλόσοφος, αστρονόμος και μαθηματικός. Έζησε και δίδαξε στην Αλεξάνδρεια όπου και δολοφονήθηκε από όχλο που αποτελούνταν από φανατικούς χριστιανούς.



Η αυτοκράτειρα **Θεοδώρα** (περ. [500](#) - [28 Ιουνίου 548](#)) ήταν η σύζυγος του αυτοκράτορα [Ιουστινιανού](#). Φέρεται ως μία από τις διασημότερες γυναίκες στην παγκόσμια ιστορία και η διασημότερη αυτοκράτειρα του Βυζαντίου η οποία εξακολουθεί μέχρι σήμερα να κεντρίζει το ενδιαφέρον των ιστορικών μελετητών, καλλιτεχνών και αναγνωστικού κοινού.



Η **Μάργκαρετ Θάτσερ, Βαρόνη Θάτσερ** (πλήρες όνομα Margaret Hilda Thatcher), Λαίδη του Τάγματος της Περικνημίδας, Μέλος του Τάγματος της Αξίας, Μέλος του Συμβουλίου Επικρατείας του Ηνωμένου Βασιλείου, Μέλος της Βασιλικής Εταιρείας, σήμερα Βαρόνη Θάτσερ και μέλος της Βουλής των Λόρδων, ήταν αρχηγός του Συντηρητικού Κόμματος του [Ηνωμένου Βασιλείου](#) από το [1975](#) ως το [1990](#) και Πρωθυπουργός της χώρας από το [1979](#) ως το [1990](#). Ήταν η πρώτη και μόνη ως σήμερα γυναίκα που κατέλαβε αυτές τις δύο θέσεις..Το παρατσούκλι «**Σιδηρά Κυρία**», τη συνόδευσε σε όλη την πολιτική της καριέρα.

Η **Καλλιρρόη Παρρέν** έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην κατοχύρωση του **δικαιώματος** του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι των γυναικών στην Ελλάδα.

πρωτοπόρος του γυναικείου κινήματος στην Ελλάδα, συγγραφέας και πρώτη ελληνίδα



ὀ δημοσιογράφος

ΛΕΛΑ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

- § **Μάιος του '41: συγκρότησε αντιστασιακή ομάδα και άρχισε τον αγώνα ενάντια στον κατακτητή.**
- § **8/11/1944: οδηγήθηκε μαζί με εξήντα γενναίους άνδρες και γυναίκες πατριώτες στο Δαφνί, όπου εκτελέστηκε ψάλλοντας τον Εθνικό Ύμνο, εμπυχώνοντας έως την τελευταία στιγμή τους μελλοθάνατους.**



Η σύγχρονη «κατώτερη» γυναίκα

Η γυναίκα έχει... πολύ δρόμο ακόμα να διανύσει, προκειμένου να αποκτήσει ισάξια κοινωνική αντιμετώπιση με τους άντρες. Δυστυχώς, η ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων και η βία κατά των γυναικών δεν έχουν εξανεμιστεί

ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ κοινωνίες η θέση της γυναίκας είναι σαφώς βελτιωμένη, σε σύγκριση με προηγούμενες δεκαετίες, καθώς το νομικό πλαίσιο των δικαιωμάτων της κρίνεται, σε γενικές γραμμές, ως ικανοποιητικό. Ωστόσο, οι γυναίκες εξακολουθούν να παραμένουν ευάλωτες σε διακρίσεις, εξαιτίας - μεταξύ άλλων - της παρεμπόδισής τους στον τομέα της εκπαίδευσης και των ειδικών συνθηκών που επικρατούν σε διάφορα κράτη.

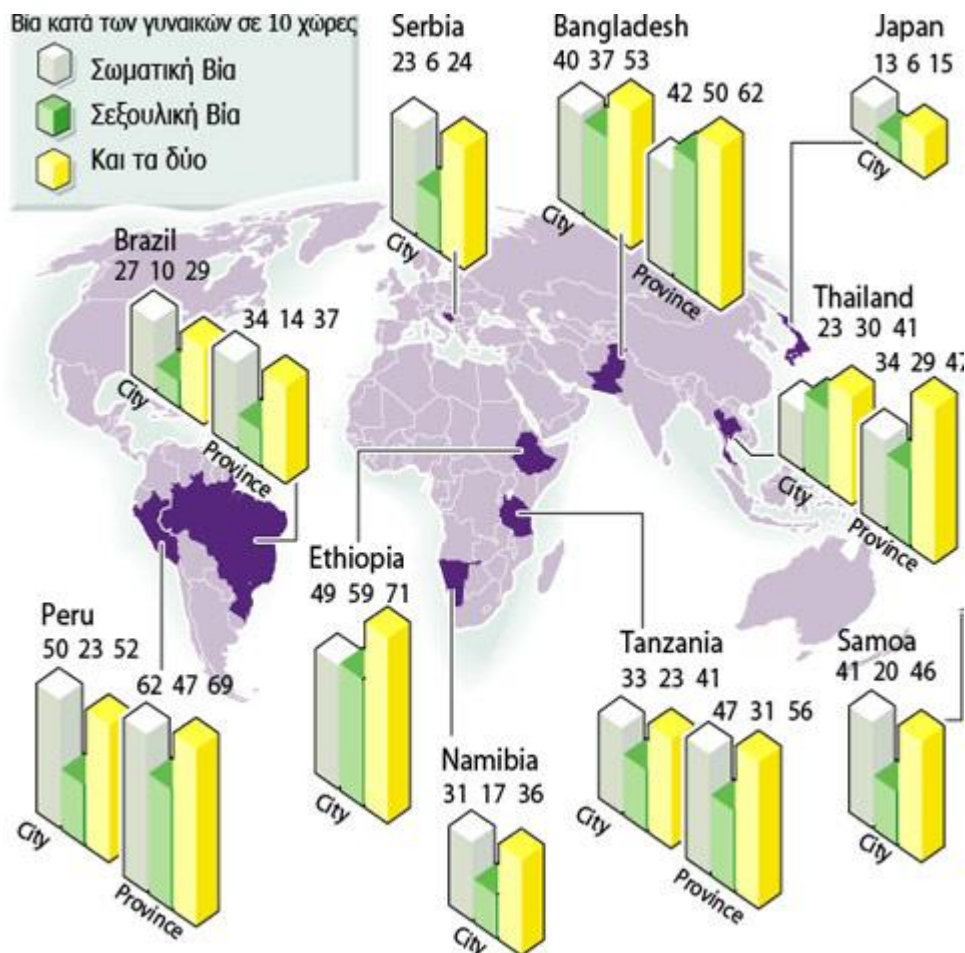


Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της UNICEF, κάθε χρόνο 600.000 - 800.000 κορίτσια που έχουν φθάσει σε ηλικία υποχρεωτικής φοίτησης δεν εγγράφονται στο σχολείο, είτε γιατί εμποδίζονται από τις οικογένειές τους είτε λόγω πρακτικών δυσκολιών. Σε ότι αφορά το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, αυτό παραμένει εξαιρετικά χαμηλό: κάτω του 25%.

Μοιραία, η Διεθνής Ημέρα της Γυναίκας (8 Μαρτίου) υπενθυμίζει κάθε χρόνο ότι δεν θα έπρεπε να υπάρχουν διακρίσεις ανάμεσα στις γυναίκες και τους άντρες. Το θέμα της φετινής επετείου είναι η σωματική, σεξουαλική και οικογενειακή βία κατά των γυναικών, καθώς το ποσοστό της βίας ξεπερνά το 25% παγκοσμίως.

ΒΙΑ

Η βία κατά των γυναικών συνεχίζεται αμείωτη σε ολόκληρο τον κόσμο και δυστυχώς είναι κεκαλυμμένη. Ποσοστό 20 - 25% των Ευρωπαίων γυναικών έχουν υποστεί σωματική, σεξουαλική και οικογενειακή βία τουλάχιστον μία φορά στη ζωή τους, σύμφωνα με τη Eurostat. Τα θύματα γίνονται πιο ευάλωτα στις ψυχοτρόπες ουσίες και οι απόπειρες αυτοκτονίας είναι πενταπλάσιες από ό,τι στις άλλες κατηγορίες γυναικών.



πυρφοίτη με τη ΟΟΣΑ, παρ'ότι το 1 το εκατοστό γυναικών και κορίτσια έχουν υποστεί σε γεννητικό ακρωτηριασμό, ενώ 250.000 - 500.000 γυναίκες στη Ρουάντα βιάστηκαν κατά τη διάρκεια της γενοκτονίας του 1994. Επίσης, σε διεθνές επίπεδο, την εξαναγκαστική πορνεία υπολογίζεται ότι την υφίστανται 700.000-4.000.000 γυναικών ετησίως.

Τα φαινόμενα της κακοποίησης και της άσκησης βίας κατά γυναικών εξακολουθούν να παρατηρούνται τόσο στην Ελλάδα όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Μία ματιά στα στατιστικά στοιχεία και στις διάφορες μαρτυρίες, προκαλεί έκπληξη και αγανάκτηση.

Η βία κατά των γυναικών αποτελεί ένα πρόβλημα που «εμφανίζεται» (ή συνήθως συγκαλύπτεται) σε όλων των τύπων τις σύγχρονες κοινωνίες: στις αναπτυγμένες δυτικές κοινωνίες με ποικίλες μορφές, είτε με τη μορφή της οικογενειακής βίας, είτε με τη μορφή της σεξουαλικής εκμετάλλευσης όσο και στις υπόλοιπες κοινωνίες, όπου οι γυναίκες είναι θύματα πιο πρωτόγονων μορφών βίας. Δράστης της βίας μπορεί να είναι από τον σύζυγο των γυναικών μέχρι και το ίδιο το κράτος.

Είτε με τον ένα τρόπο είτε με τον άλλο η βία παραμένει βία και ο τρόπος έκφρασής της παίζει μικρό ρόλο. Η αναφορά σε αυτό το πολύ σημαντικό θέμα μόνο σε περιπτώσεις Παγκοσμίων Ημερών (όπως π.χ. η 25 η Νοεμβρίου που έχει καθιερωθεί ως η Παγκόσμια Ημέρα κατά της βίας έναντι των γυναικών) ή στους στενούς κύκλους του φεμινιστικού κινήματος δεν αρκεί και περιορίζει τη δημοκρατική ανάπτυξη της κοινωνίας μας.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Από τα 100 εκατομμύρια παιδιά στο κόσμο που δεν πηγαίνουν σχολείο η πλειοψηφία τους είναι κορίτσια, ενώ κάτι ανάλογο συμβαίνει και στον τομέα της ανάγνωσης: από τα 800 εκατομμύρια ενήλικες που δεν γνωρίζουν ανάγνωση, στην πλειοψηφία τους είναι γυναίκες. Ακόμη, σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση τα ποσοστά στην Ευρωπαϊκή Ένωση των «27» είναι 23,8% για τις γυναίκες και 23,1% για τους άνδρες. Στην Ελλάδα το 22,3% των γυναικών είναι απόφοιτες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έναντι 22,8% των ανδρών.

ΑΝΕΡΓΙΑ

Το φάσμα της ανεργίας φαίνεται ότι απειλεί περισσότερο τις γυναίκες αφού σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, οι γυναίκες έχουν υψηλότερο κίνδυνο να μείνουν άνεργες, καθώς το ποσοστό ανεργίας, που πλήττει τον γυναικείο πληθυσμό, είναι υψηλότερο από αυτό των αντρών. Για τις Ελληνίδες καταγράφεται η μεγαλύτερη «ψαλίδα», μεταξύ των ποσοστών ανεργίας που αφορούν τις γυναίκες (13,3) και τους άνδρες (5,4%). Στην ΕΕ των 27 ο δείκτης ανεργίας είναι 8,5% για τις γυναίκες και 6,7% για τους άνδρες.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ η μέση αμοιβή για τους άνδρες είναι υψηλότερη από εκείνη των γυναικών. Κατά μέσον όρο η αμοιβή αυτή για τους άνδρες είναι υψηλότερη περίπου κατά 16%.

Σημαντικές είναι οι διαπιστώσεις που προκύπτουν και για το ωράριο απασχόλησης των γυναικών στις χώρες του ΟΟΣΑ. Μία στις τέσσερις γυναίκες εργάζεται με μειωμένο ωράριο και τρεις στις τέσσερις με μερική απασχόληση.

Μία άλλη διαπίστωση που προκύπτει από τα στοιχεία του ΟΟΣΑ είναι ότι σε όλες τις χώρες του οι άνδρες κατέχουν τα περισσότερα διευθυντικά πόστα σε σχέση με τις γυναίκες με τη μεγαλύτερη να παρατηρείται στο Ηνωμένο Βασίλειο.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο των ανδρών, πάνω από 10%, σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ. Τα αντίστοιχα ποσοστά στην ΕΕ των 27 είναι 57,1% για τις γυναίκες και 71,5% για τους άνδρες. Στην Ελλάδα απασχολείται το 47,5% των γυναικών, έναντι του 74,6% των ανδρών.

Αν και έχει αυξηθεί η παρουσία των γυναικών στα κοινοβούλια όλου του κόσμου, οι άντρες βουλευτές εξακολουθούν να αποτελούν την πλειοψηφία. Οι γυναίκες έχουν τις μισές από τις κοινοβουλευτικές έδρες στη Ρουάντα και τη Σουηδία και το ένα τρίτο στις σκανδιναβικές χώρες, στην Κούβα, την Κόστα Ρίκα και την Αργεντινή.

Θετικά είναι τα ποσοστά για το προσδόκιμο ζωής της γυναίκας, όπου στην Ε.Ε. των 27, είναι τα 81,5 χρόνια για τις γυναίκες και 75,4 χρόνια για τους άνδρες. Στην Ελλάδα, οι γυναίκες ζουν κατά μέσο όρο 81,5 χρόνια, ενώ οι άνδρες 76,6 χρόνια, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat.

Εν κατακλείδι

Με το πέρασμα του χρόνου η εικόνα της γυναίκας έχει αλλάξει ουσιαστικά.

Η γυναίκα παλιότερα αντιλαμβανόταν τον εαυτό της ως λιγότερο δυναμικό και αυτόνομο, κυρίως λόγω του ότι ήταν υποχρεωμένη να παραμένει στο σπίτι και να μην εργάζεται, αλλά να ασχολείται μονάχα με την ανατροφή των παιδιών, με «τα του σπιτιού» και οι προσωπικές της ανάγκες έμπαιναν σε δεύτερη μοίρα. Έτσι ο άντρας ήταν αυτός ο οποίος είχε τη μεγαλύτερη ισχύ από οικονομικής άποψης και όχι μόνο. Ήταν αυτός που είχε το ρόλο του «θηρευτή» που διεκδικούσε το «θήραμά» του.

Τα τελευταία χρόνια τα πράγματα έχουν μεταβληθεί και η θέση της γυναίκας έχει αλλάξει πάνω στην κοινωνική σκακιέρα. Η γυναίκα πλέον εργάζεται, βγάζει τα δικά της χρήματα και δεν διστάζει να διεκδικήσει όλα όσα θέλει. Οι αλλαγές αυτές αποτυπώνονται καλύτερα στο θέμα του γάμου, και πιο συγκεκριμένα στο γεγονός ότι οι γυναίκες τα τελευταία χρόνια παντρεύονται σε όλο και μεγαλύτερη ηλικία. Προτεραιότητα γι' αυτές δεν αποτελεί πάντα η οικογένεια, αλλά η επαγγελματική καταξίωση και η οικονομική ανεξαρτησία.

Όσον αφορά στον άντρα, φαίνεται πως έχει χάσει πια το ρόλο του «κυνηγού» και στέκεται αμήχανος μπροστά στον καινούριο ρόλο της ανεξάρτητης και δυναμικής γυναίκας. Ο άντρας συχνά αισθάνεται αδύναμος καθώς βλέπει ότι η γυναίκα μπορεί πλέον να τα βγάλει πέρα μόνη της και ότι δεν τον έχει τόσο μεγάλη ανάγκη. Η πραγματικότητα αυτή βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με την εικόνα που κυριαρχούσε στο παρελθόν όπου ο άντρας ήταν ο κυρίαρχος του παιχνιδιού. Στη σημερινή πραγματικότητα οι ισορροπίες είναι πολύ λεπτές, αφού συχνά οι σύζυγοι βρίσκονται σε ανταγωνιστική θέση.

Ένα ακόμη παράδειγμα όπου δείχνει την αλλαγή που έχει παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια, αποτελεί το γεγονός ότι η γυναίκα αποφασίζει πολύ πιο εύκολα για το διαζύγιο σε σχέση με το παρελθόν. Είναι πλέον οικονομικά ανεξάρτητη και δε διστάζει να ρισκάρει παρά το κόστος. Αντιλαμβάνεται όμως ότι μπορεί να συνεχίσει τη συναισθηματική και σεξουαλική της ζωή και να σταθεί και πάλι στα πόδια της.

Η σύγχρονη γυναίκα καλείται να ανταποκριθεί σε πολλαπλούς ρόλους, σε αυτό της συζύγου, της μητέρας, της εργαζόμενης γυναίκας, της καλής νοικοκυράς κ.ο.κ. Στην προσπάθειά της να ανταποκριθεί σε όλα αυτά και να είναι «σωστή», όπως προστάζει η κοινωνία, συχνά πιέζεται, αγχώνεται και εξαντλείται.

Η ανάγκη που προβάλλεται, είναι η γυναίκα να κρατήσει τις λεπτές ισορροπίες που απαιτούνται ανάμεσα στις υποχρεώσεις της ως μητέρας και νοικοκυράς, από τη μία και ως εργαζόμενη, από την άλλη. Παράλληλα, δε θα πρέπει ποτέ να ξεχνάει και το ρόλο της ως γυναίκας.

Δε θα πρέπει να απορροφάται από τις ποικίλες υποχρεώσεις στη δουλειά και στο σπίτι (φροντίδα των παιδιών, καθάρισμα, μαγειρέμα κ.α.) και να ξεχνά ότι είναι και γυναίκα-σύζυγος και ότι θα πρέπει να αφιερώνει και τον απαιτούμενο χρόνο και γι' αυτό το κομμάτι του εαυτού της.

Καθοριστικό ρόλο βέβαια σε κάθε περίπτωση διαδραματίζει και ο σύζυγος, ο οποίος θα πρέπει να τη βοηθά, να τη στηρίζει και να μην πάψει ποτέ να την κάνει να αισθάνεται ότι είναι σημαντική γι' αυτόν.

Βιβλιογραφία

1. <http://www.kethi.gr>

2. <http://www.oodegr.com>

3. <http://www.imma.edu.gr>

4. <http://www.apologitis.comgr>

5. <http://www.pischools.gr>

6. <http://www.wikipedia.org>

7. www.e-istoria.com

8. <http://istorias-alitheia.gr/>

9. <http://digitalschool.minedu.gov.gr>

10. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ Χ. << ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1980-2000 >>

11. ΒΟΥΤΗΡΑΣ Σ << Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗ ΜΙΣΘΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ >>

12. ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΥ Α. << ΙΣΛΑΜ >>

13. ΕΚΘΕΣΗ ΕΥΡ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ 2008 << Η ΙΣΟΤΗΤΑ ΑΝΔΡΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ >>

14. ΠΑΥΛΙΔΟΥ Ε. << ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ >>

15. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ Β ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

16. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ Β ΛΥΚΕΙΟΥ

17. Ζώγιας Χρονάκη, Η είσοδος των γυναικών στη μισθωτή εργασία (1850–1940)
<< Καθημερινή >> 2/5/1999.

18. Ελένη Νικολαΐδου: Γυναίκα και θρησκεία από την αρχαιότητα έως σήμερα, Εφημερίδα
<< Το Βήμα >> 8/3/2012

19. Θωμάς Γιαννάκης, Η Ιστορία του Αθλητισμού 1985